

ผลการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่น
เพื่อพัฒนาทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองของเด็กปฐมวัย



เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานปฐมวัย

ตุลาคม 2554

ผลการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่น
เพื่อพัฒนาทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองของเด็กปฐมวัย



เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานปฐมวัย

ตุลาคม 2554

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ผลการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่น
เพื่อพัฒนาทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองของเด็กปฐมวัย



เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานปฐมวัย

ตุลาคม 2554

วชิราภรณ์ ศรีผา. (2554). ผลการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อพัฒนาทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองของเด็กปฐมวัย. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม: รองศาสตราจารย์ ดร.เยาวพา เดชะคุปต์, รองศาสตราจารย์นิภา ศรีไพโรจน์.

การศึกษาการวิจัยครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาและเปรียบเทียบทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองของเด็กปฐมวัย ที่ได้รับการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่น กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชายและหญิง อายุระหว่าง 5 – 6 ปี ที่กำลังศึกษาชั้นอนุบาลปีที่ 2 โรงเรียนอนุบาลราชสีห์ไศล จังหวัดศรีสะเกษ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 จำนวน 15 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มตัวอย่าง 2 ขั้นตอน (Two-Stage Random Sampling) โดยการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่น ใช้เวลาในการทดลองจำนวน 8 สัปดาห์ๆ ละ 3 วันๆ ละ 40 นาที รวมทั้งสิ้น 24 ครั้ง

เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองครั้งนี้ คือแผนการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่นและแบบทดสอบทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองของเด็กปฐมวัย ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .90 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าเฉลี่ย ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบสมมติฐานโดยใช้ โดยใช้สูตร t-test for Dependent Sample

ผลการวิจัยพบว่า

1. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่น มีทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองสูงขึ้นทุกด้านทั้งด้านการตั้งคำถาม ด้านการสำรวจ และด้านการเผยแพร่ความรู้
2. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่นมีทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

THE RESULT OF LOCAL CULTURAL FIELD TRIPS ACTIVITIES TO DEVELOP
YOUNG CHILDREN'S SELF KNOWLEDGE INQUIRY SKILLS



Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Master of Education Degree in Early Childhood Education
at Srinakharinwirot University

October 2011

Wachiraporn Sripha. (2011). **The Result of Local Cultural Field Trips Activities to Develop Young Children's Self Knowledge Inquiry Skills**. Master Thesis. M.Ed.(Early Childhood Education). Bangkok : Graduate School. Srinakharinwirot University. Advisor Committees : Assoc. Prof. Dr.Yawvapa Tajagupta, Assoc. Prof. Nipa Sripairot.

The purposes of this research were to study and compare young children's knowledge inquiry skills obtained local cultural field trips. The sample used in study were 5 – 6 years old children who studied in kindergarten 2 at Rasrisalai Kindergarten School in Sisaket Province, in the second semester of the academic year 2009. The two – stage random sampling was used to select 15 sample children for local cultural field trips. The experiment was carried out by researcher for 8 executive weeks, 3 day, a week and 40 minutes per day, totally 24 times.

The instruments use in this study were Local Cultural Field Trips Lesson Plan and Young Children and the self Knowledge Inquiry Skills Test. The reliability of the test form was .90. The statistics used in this study were mean and standard deviation. The t – test for dependent samples was used to test hypothesis:

The results of this study revealed that :

1. Young children's self knowledge inquiry skills obtained local cultural field trips scores was at high level in all aspects : Questioning , Exploring and Expanding knowledge aspects.
2. Young children's self knowledge inquiry skills had increased significantly higher at .01 level.

ปริญญาบัตร

เรื่อง

ผลการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่น

เพื่อพัฒนาทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองของเด็กปฐมวัย

ของ

วชิราภรณ์ ศรีผา

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย

ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมชาย สันติวัฒนกุล)

วันที่ เดือน ตุลาคม พ.ศ. 2554

คณะกรรมการควบคุมปริญญาบัตร

คณะกรรมการสอบปากเปล่า

..... ประธาน

..... ประธาน

(รองศาสตราจารย์ ดร.เยาวพา เดชะคุปต์)

(รองศาสตราจารย์ ดร.กุลยา ตันติผลาชีวะ)

..... กรรมการ

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์นิภา ศรีไพโรจน์)

(รองศาสตราจารย์ ดร.เยาวพา เดชะคุปต์)

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์นิภา ศรีไพโรจน์)

..... กรรมการ

(อาจารย์ ดร.สุจินดา ขจรรุ่งศิลป์)



ปริญญาโทฉบับนี้ได้รับทุนการสนับสนุนการวิจัย
จาก
งบประมาณแผ่นดินประจำปีงบประมาณ 2553

ประกาศคุณูปการ

ปริญญาานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดีด้วยความกรุณาอย่างสูงจาก รองศาสตราจารย์ ดร.เยาวพา เดชะคุปต์ ประธานควบคุมปริญญาานิพนธ์ และรองศาสตราจารย์ นิภา ศรีไพโรจน์ ที่ให้คำแนะนำ ข้อคิดเห็นและตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆด้วยความเอาใจใส่ เป็นอย่างดีมาโดยตลอด ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาเป็นอย่างยิ่ง จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.กฤษยา ตันติผลาชีวะ และอาจารย์ ดร.สุจินดา ขจรรุ่งศิลป์ ที่กรุณาเป็นกรรมการในการสอบปากเปล่าปริญญาานิพนธ์ ที่กรุณาให้คำแนะนำเพิ่มเติม ทำให้ปริญญาานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์กอบกมล ทบบัณฑิต ศึกษาพิเศษชำนาญการพิเศษ อาจารย์ ดร.กาญจนา ท่อแก้ว รองคณบดีคณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ผู้ช่วยศาสตราจารย์บุญญาพร อุณาภูมิล อาจารย์โรงเรียนสาธิต มศว (ฝ่ายประถม) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พัฒนานุสรณ์ สถาพรวงศ์ อาจารย์ประจำภาควิชาจิตวิทยา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ผู้ช่วยศาสตราจารย์อัญชลี ไสยวรรณ อาจารย์ประจำภาควิชาการศึกษา ปฐมวัย มหาวิทยาลัยราชภัฏราชภัฏพระนครและอาจารย์ ดร.วรรณารถ รักสกุลไทย ผู้อำนวยการโรงเรียนเกษมพิทยา แผนกอนุบาล ที่กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญ ให้คำแนะนำตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ของแผนการสอนและแบบทดสอบ ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ให้มีคุณภาพ

ขอกราบขอบพระคุณ คุณาจารย์ประจำภาควิชาการศึกษาปฐมวัยทุกท่านที่ได้กรุณาให้การอบรมสั่งสอน ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ที่ดีและมีคุณค่ายิ่งแก่ผู้วิจัย

ขอกราบขอบพระคุณผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลราศีไศล คณะครูอนุบาล และขอขอบคุณนักเรียนอนุบาลปีที่ 2 โรงเรียนอนุบาลราศีไศล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 ที่กรุณาให้การสนับสนุน และอำนวยความสะดวกในการวิจัยครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อเพชรไทย – คุณแม่ประยูร ศรีมา ทุกคนในครอบครัว นางสาวอำภรณ์ ผลาวรรณ และเพื่อน ๆ นิสิต ปริญญาโทสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย รุ่นที่ 25 ที่ให้ความช่วยเหลือและเป็นกำลังใจที่ดีมาโดยตลอดคุณค่าและประโยชน์ของปริญญาานิพนธ์ฉบับนี้ขอมอบเป็นเครื่องบูชา พระคุณบิดา มารดา ที่ได้อบรมเลี้ยงดูให้โอกาสทางการศึกษาแก่ผู้วิจัย และพระคุณคณาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทความรู้แก่ผู้วิจัย ทำให้ผู้วิจัยได้รับประสบการณ์อันทรงคุณค่ายิ่ง

วชิราภรณ์ ศรีมา

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	3
ความสำคัญของการวิจัย.....	3
ขอบเขตของการวิจัย.....	3
ประชากรที่ใช้ในการวิจัย.....	3
กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย.....	4
ตัวแปรที่ศึกษา.....	4
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	4
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	6
สมมติฐานในการวิจัย.....	6
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง.....	8
ความหมายของทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง.....	8
ความสำคัญของการให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง.....	9
ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง.....	10
ลักษณะของทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองของเด็กปฐมวัย.....	12
ทักษะที่สำคัญในการส่งเสริมทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง.....	16
แนวทางการส่งเสริมทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง.....	18
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง.....	20
เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมทัศนศึกษา.....	22
ความเป็นมาของกิจกรรมทัศนศึกษา.....	22
ความหมายของการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย.....	23
ความสำคัญของการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย.....	24
ประเภทของการจัดกิจกรรมทัศนศึกษา.....	24

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
2 (ต่อ)	
คุณค่าของการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาเพื่อพัฒนาการเรียนรู้.....	28
จุดมุ่งหมายของการจัดกิจกรรมทัศนศึกษา.....	29
ข้อควรระวังจากการเรียนรู้นอกสถานที่.....	29
งานวิจัยที่เกี่ยวกับข้องกิจกรรมทัศนศึกษา.....	30
เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดศรีสะเกษ.....	32
สภาพทั่วไปของจังหวัดศรีสะเกษ.....	32
สภาพทั่วไป สังคมและวัฒนธรรมของอำเภอรามายี่ไศล.....	35
ความหมายของวัฒนธรรม.....	50
ประเภทของวัฒนธรรม.....	54
ความหมายของวัฒนธรรมท้องถิ่น.....	56
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่น.....	59
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	61
การกำหนดประชากรและเลือกกลุ่มตัวอย่าง.....	61
ประชากร.....	61
กลุ่มตัวอย่าง.....	61
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	61
การสร้างและการหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	62
แบบแผนการทดลองและวิธีดำเนินการทดลอง.....	65
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	69
การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	69
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	73
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	73
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	73

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 (ต่อ)	
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	73
5 สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ.....	81
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	81
สมมติฐานในการวิจัย.....	81
ขอบเขตของการวิจัย.....	81
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	82
วิธีการดำเนินการวิจัย.....	82
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	83
สรุปผลการวิจัย.....	83
อภิปรายผล.....	83
ข้อสังเกตที่ได้รับจากการวิจัย.....	90
ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้.....	90
ข้อเสนอแนะในการทำงานวิจัยครั้งต่อไป.....	91
บรรณานุกรม.....	92
ภาคผนวก.....	101
ภาคผนวก ก.....	102
ภาคผนวก ข.....	115
ภาคผนวก ค.....	124
ภาคผนวก ง.....	127
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	133

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 แสดงกรอบแนวคิดเป้าหมายการเรียนรู้วัฒนธรรม.....	57
2 แบบแผนการทดลอง.....	66
3 กำหนดการจัดกิจกรรมในการทดลอง.....	66
4 ค่าสถิติแสดงค่าเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนทักษะ การแสวงหาความรู้ด้วยตนเองของเด็กปฐมวัยก่อนการทดลองที่ได้รับ การจัดกิจกรรมทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่น.....	74
5 ค่าสถิติแสดงระดับการเปรียบเทียบทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่น ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่น	75
6 การเปรียบเทียบทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองของเด็กปฐมวัยเชิงคุณภาพ ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่น	76
7 ค่าดัชนีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบทดสอบวัดทักษะการแสวงหาความรู้ ด้วยตนเองของเด็กปฐมวัย.....	125
8 ค่า $\sum X$ ค่า $\sum Y$ ค่า $\sum X^2$ ค่า $\sum Y^2$ ค่า $\sum XY$ เพื่อหาความสัมพันธ์ของ ทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองของเด็กปฐมวัย โดยใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ของเพียร์สัน (Pearson).....	125
9 ค่าความยากง่าย (P_e) และค่าอำนาจจำแนก (D) ของแบบทดสอบทักษะ การแสวงหาความรู้ของเด็กปฐมวัย.....	126

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	6
2 แผนที่แสดงขอบเขตและภูมิภาคของพื้นที่ศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ.....	33
3 แผนที่แสดงขอบเขตของพื้นที่ศึกษาอำเภอราษีไศล.....	36
4 กราฟแสดงการเปรียบเทียบผลของทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองของเด็กปฐมวัย.....	76



บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546 : 17) มีแนวคิด
ว่าเด็กทุกคนควรได้รับการอบรมเลี้ยงดูและส่งเสริมพัฒนาการ ตลอดจนการเรียนรู้ที่เหมาะสม
เพื่อให้เด็กมีโอกาสพัฒนาตนเองตามลำดับขั้นของพัฒนาการทุกด้านอย่างสมดุลและเต็มตาม
ศักยภาพ ซึ่งมีกระบวนการที่ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาการที่ครอบคลุมเด็กปฐมวัยทุก
ประเภท ยึดหลักการให้การศึกษาที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและ
วิถีชีวิตของเด็กตามบริบทของชุมชน สังคม และวัฒนธรรมไทย พัฒนาเด็กโดยองค์รวมผ่านการเล่น
และการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัย จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้สามารถดำรงชีวิตประจำวันได้
อย่างมีคุณภาพและมีความสุข ซึ่งการจัดการศึกษาที่จะทำให้ผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนา
ตนเองซึ่งสอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 (กระทรวงศึกษาธิการ. 2544 :
5) ที่เน้นให้ผู้เรียนมีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองโดยควรคำนึงถึงธรรมชาติที่แตกต่างกันของผู้เรียน
ทั้งด้านวัยวุฒิ ภาวะ ความต้องการ ความถนัด ความสนใจ และวิธีการเรียนรู้ รวมทั้งมีการดำเนินชีวิต
และสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน ซึ่งสิ่งต่าง ๆ ดังกล่าวมาแล้ว ล้วนมีผลกระทบท่อการเรียนรู้ ของผู้เรียน
ทั้งสิ้น ดังนั้น การจัดกระบวนการเรียนรู้สร้างองค์ความรู้โดยผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน การ
จัดกิจกรรมมีความสุขในการเรียนรู้ เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย และจะนำไปสู่การค้นคว้าหา
ความรู้ด้วยตนเองตลอดชีวิตในที่สุด แต่ทั้งนี้ ครูหรือผู้สอนมิได้มีความสำคัญน้อยลง แต่ยังมี
ความสำคัญอย่างมาก เพราะเป็นการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ให้ความสำคัญหรือประโยชน์สูงสุดที่
ผู้เรียนพึงได้รับตามสิทธิขั้นพื้นฐาน ผู้บริหารสถานศึกษา ครู ผู้ปกครอง พ่อแม่ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง
จำเป็นต้องช่วยกันคิดสร้างสรรค์ จัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน ให้เขาได้รู้จัก
ตนเอง ค้นพบองค์ความรู้ด้วยตนเอง เพื่อให้ผู้เรียนได้ใช้สติปัญญาด้านการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์
สร้างสรรค์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหา เน้นสาระความรู้ที่มีความหมายต่อตนเอง รวมทั้งเกิดทักษะในการ
เรียนรู้ที่มีหลากหลายวิธี เช่น การค้นคว้า อภิปราย ถกเถียง ลงมือปฏิบัติจริง ทั้งคนเดียวและเป็นกลุ่ม
ซึ่งจะก่อให้เกิดการเรียนรู้ที่จะร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกันอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข การจัด
กระบวนการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการเรียนรู้เช่นนี้ เป็นการให้ความสำคัญและก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่
ผู้เรียนโดยผู้เรียนจะได้รับประสบการณ์ตรงทั้งด้านความรู้ ทักษะ คุณธรรม จริยธรรม และ ค่านิยม
(ปัทมา จิราภรณ์. 2546 : 6 – 7)

การแสวงหาความรู้เริ่มต้นจากความรู้สึกของบุคคล รู้สึกเกี่ยวกับความสงสัย เมื่อคนๆหนึ่ง รู้สึกสงสัยเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ทำงานอย่างไร ความสงสัยส่งผลให้เขาเปิดเรื่องราวเพื่อค้นหา การแก้ไข หรือปรับปรุง เพื่อแก้ไขหรือค้นหาทำให้เห็นว่าจะต้องเอาความรู้ที่มีอยู่มาประยุกต์ ทำให้นักแสวงหาความรู้หลายคนนำความรู้เดิมมาพัฒนาให้เป็นระบบเกี่ยวกับแนวทางของวงจรรูปปัญหาที่ต้องแก้ไขใหม่ สิ่งที่เป็นความสงสัยก่อให้เกิดการสร้างสิ่งใหม่บนความเชื่อหรือความรู้ที่มีอยู่เดิม แต่ความสงสัยที่มาจากการบังคับเพื่อให้ค้นหาจะก่อให้เกิดผลเสียมากกว่า ดังนั้นความสงสัยจึงนำไปสู่การค้นหาและแก้ไข ปรับปรุง โดยนำความรู้เดิมมาพัฒนาเป็นความรู้ใหม่แต่ความสงสัยที่มาจาก การบังคับจะส่งผลเสียต่อกระบวนการแสวงหาความรู้ (อัญชลี ไสยวรรณ. 2548: 22) การแสวงหาความรู้จึงเป็นทักษะสำคัญต่อผู้เรียน ซึ่งควรส่งเสริมและกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นและตื่นตัวอยู่ตลอดเวลา กับสิ่งที่อยู่รอบตัว กระตือรือร้นต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเพื่อจะปรับตัวเองให้ทันต่อเหตุการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปเพื่อให้สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่แท้จริง มีความสุขและภาคภูมิใจในตนเอง สอดคล้องกับความเชื่อที่ว่าทุกคนมีศักยภาพในการเรียนรู้และการเรียนรู้มิใช่ถูกสอนอยู่ตลอดเวลา ควรให้ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการเรียนรู้ในการเรียนรู้ด้วยตนเอง จากการซักถาม พุดคุย คิดหาเหตุผล (สิปปนนท์ เกตุทัต. 2541: 5 – 7) การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นภายในตัวบุคคล บุคคลเป็นผู้สร้างความรู้ จากความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่พบเห็นกับความรู้ความเข้าใจที่มีอยู่เดิมเป็นโครงสร้างทางปัญญาในแต่ละบุคคล (วัฒนาพร กระจับทุกข์. 2545: 54) ซึ่งทักษะดังกล่าวเป็นทักษะที่สำคัญและควรส่งเสริมให้เกิดขึ้นในเด็กปฐมวัย

การจัดกิจกรรมทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นการจัดการศึกษานอกห้องเรียนเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นที่จะกระตุ้นให้เด็กเกิดการเรียนรู้ ซึ่งเพียเจท์ (Piaget) กล่าวว่า การเรียนรู้สิ่งที่เป็นนามธรรมของเด็กจะเกิดขึ้นเองอย่างง่ายดาย ถ้าเด็กได้มีโอกาสสัมผัสหรือพบเห็นสิ่งเหล่านั้นจริง (เกียรติวรรณ อมาตยกุล. 2534 : 19 ; อ้างอิงจาก Piaget. n.d.) การทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่นจึงเป็นกิจกรรมหนึ่งที่เด็กจะมีโอกาสได้เรียนรู้จากการสัมผัสและเป็นบทเรียนที่สนุก แปลกใหม่ จูงใจให้ติดตาม และทำให้อยากค้นคว้าศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมจากสิ่งใหม่ ๆ ที่น่าสนใจ รู้จักคิดและพัฒนาความคิดจากความรู้ที่ได้รับ สามารถถ่ายทอดความรู้ให้ผู้อื่นได้รับทราบเด็กจะได้พัฒนาความสามารถของตนเองตามศักยภาพพัฒนาองค์รวมของความเป็นมนุษย์ทุกด้าน ได้แก่ สติปัญญา ร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม ตลอดจนบุคลิกภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2545 : 32-34) การจัดกิจกรรมทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นการสอนวิธีหนึ่งที่จะส่งเสริมให้เด็กเข้าใจวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ตนอาศัยและเป็นปลูกฝังการรักวัฒนธรรมท้องถิ่นของตน นอกจากนี้กิจกรรมทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่นยังเป็นกิจกรรมที่สามารถพัฒนาทักษะการแสวงหาความรู้ อย่างหนึ่งที่คุณครูสามารถปรับให้เหมาะสมกับ

สภาพแวดล้อมและความพร้อมของเด็กได้ กิจกรรมทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นกิจกรรมที่ทำให้เด็กมีแรงจูงใจในการคิด สืบค้น การแสวงหาความรู้ โดยเด็กปฐมวัยจะสร้างความรู้ผ่านการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง โดยบทบาทครูจะต้องสนใจต่อการถามคำถามของเด็ก จัดเตรียมกิจกรรม ร่วมสนทนากับเด็ก รับฟังเด็กพูด ให้โอกาสเด็กได้ปฏิบัติกิจกรรมโดยออกไปศึกษาและสำรวจวัฒนธรรมท้องถิ่นของตนเอง และให้โอกาสเด็กประเมินผลงานของตนเองเพื่อสรุปความเข้าใจของตน โดยจัดกิจกรรมโดยยึดเด็กเป็นศูนย์กลางเพื่อให้เด็กแสวงหาความรู้โดยการสำรวจ สืบค้น ได้ทำการทดลองจนกระทั่งสร้างความรู้ความเข้าใจด้วยตนเอง

ด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาผลของการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อพัฒนาทักษะการคิดแสวงหาความรู้ของเด็กปฐมวัย ทั้งนี้ผลจากการศึกษา ที่ได้ดำเนินการวิจัยอย่างเป็นระบบจะเป็นแนวทางให้ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยนำไปเป็นแนวทางปรับใช้ในการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่นให้เกิดความเหมาะสมกับเด็กปฐมวัยต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้จากการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่น
2. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่น

ความสำคัญของการวิจัย

ผลการวิจัยในครั้งนี้จะช่วยให้ผู้วิจัยและผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับประโยชน์และแนวทางในการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อพัฒนาทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองของเด็กปฐมวัย และพัฒนาการสอนให้เหมาะสมกับเด็กปฐมวัยต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นเด็กปฐมวัยชาย-หญิง อายุ 5 - 6 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 โรงเรียนอนุบาลราชสีห์ไศล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 จำนวน 2 ห้องเรียน นักเรียนมีจำนวนทั้งหมด 82 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นเด็กปฐมวัยชาย-หญิง อายุ 5-6 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 โรงเรียนอนุบาลราชสีห์ไศล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่าง 2 ขั้นตอน (Two-Stage Random Sampling) โดยมีขั้นตอนการสุ่มดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 เลือกนักเรียนจากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยการสุ่มจากการจับสลาก 1 ห้องเรียนจำนวนนักเรียน 42 คน ขั้นตอนที่ 2 สุ่มนักเรียนที่มีผู้ปกครองให้ความร่วมมือในห้องนี้ ซึ่งมีจำนวน 36 คน จากนั้นสุ่มนักเรียนที่ให้ความร่วมมือมาจำนวน 15 คนจากการจับสลาก

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ ได้แก่ การจัดกิจกรรมทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่น
2. ตัวแปรตาม ได้แก่ ทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. **เด็กปฐมวัย** หมายถึง เด็กนักเรียนชาย - หญิง อายุ 5 – 6 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 โรงเรียนอนุบาลราชสีห์ไศล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 จังหวัดศรีสะเกษ

2. **ทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองของเด็กปฐมวัย** หมายถึง การแสดงออกของผู้เรียนในการค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองจากการตั้งคำถาม สังเกต สืบค้น ค้นหา จากแหล่งความรู้ต่างๆ ทั้งในและนอกห้องเรียน และสามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองของเด็กปฐมวัยได้

ในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัย กำหนดทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองของเด็กปฐมวัย ออกเป็น 3 ลักษณะ คือ

2.1 การตั้งคำถาม หมายถึง ความสามารถในการถามหรือพูดเกี่ยวกับวัตถุสิ่งมีชีวิตและสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเพื่อหาคำตอบในสิ่งที่อยากรู้

2.2 การสำรวจ หมายถึง ความสามารถในการดำเนินการค้นหา วางแผนการสำรวจตรวจสอบข้อมูล และเก็บรวบรวมข้อมูลผ่านการใช้เครื่องมือและประสาทสัมผัสด้านต่าง ๆ ของเด็กปฐมวัย

2.3 การสรุปผลและเผยแพร่ความรู้ หมายถึง ความสามารถในการนำข้อมูลที่สำรวจมาจัดระบบข้อมูลเพื่อสร้างความเข้าใจและนำเสนอการดำเนินการสำรวจเพื่อให้ผู้อื่นเข้าใจโดยการพูดอธิบายภาพวาด

ทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองของเด็กปฐมวัยในงานวิจัยนี้ วัดได้จากแบบทดสอบทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองของเด็กปฐมวัยเป็นแบบทดสอบภาคปฏิบัติ (Performance test) มีวิธีการประเมินโดยใช้ข้อคำถาม หรือ MEQ (Modified Essay Question) เป็นการประเมินโดยครูจะใช้กรณีศึกษาตามลำดับเหตุการณ์แล้วถามเด็กเป็นระยะ ๆ โดยใช้สถานการณ์ที่เป็นเงื่อนไข (Conditional Situation) และถามคำถามที่กระตุ้นให้เด็กแสดงความสามารถตามวัตถุประสงค์ของการทดสอบที่ตั้งไว้ แบบทดสอบทักษะการแสวงหาความรู้ของเด็กปฐมวัยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นแบบทดสอบคู่ขนาน มีจำนวน 2 ชุดแต่ละชุด มี 3 ข้อคำถาม แบ่งเป็น 4 ขั้นตอน ซึ่งเป็นเรื่องราวที่มีความต่อเนื่องกันโดยให้เด็กตอบเชิงปฏิบัติการณ์วัตถุประสงค์ของการทดสอบที่ตั้งไว้ ใช้ทดสอบก่อนเรียน 1 ชุด และทดสอบหลังเรียน 1 ชุด

3. การจัดกิจกรรมทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่น หมายถึง การจัดกิจกรรมให้เด็กได้ทัศนศึกษานอกห้องเรียนและนอกโรงเรียนเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดศรีสะเกษโดยเป็นการศึกษาเกี่ยวข้องกับวิถีการดำเนินชีวิตของผู้คนในท้องถิ่น สถานที่สำคัญ บุคคลสำคัญ วิถีชีวิต อาหารประจำท้องถิ่น และภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งประกอบด้วย เนื้อหา หลักดังนี้

3.1 สถานที่สำคัญ หมายถึง พื้นที่สิ่งปลูกสร้างที่สำคัญ ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ประกอบด้วย แหล่งโบราณคดี สถานที่สำคัญทางศาสนา และสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์

3.2 บุคคลสำคัญ หมายถึง ผู้มีชื่อเสียง ที่ได้ประกอบคุณงามความดีอันเกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่น หรือประเทศชาติ จนเป็นที่ยอมรับนับถือจากผู้คนทั่วไป ประกอบด้วย บุคคลสำคัญด้านศิลปวัฒนธรรม ผู้นำท้องถิ่น และปราชญ์ชาวบ้าน

3.3 วิถีชีวิต หมายถึง วิถีการดำเนินชีวิตของคนในสังคม ประกอบด้วย ประเพณีท้องถิ่น การละเล่นพื้นบ้าน ตำนาน / นิทาน

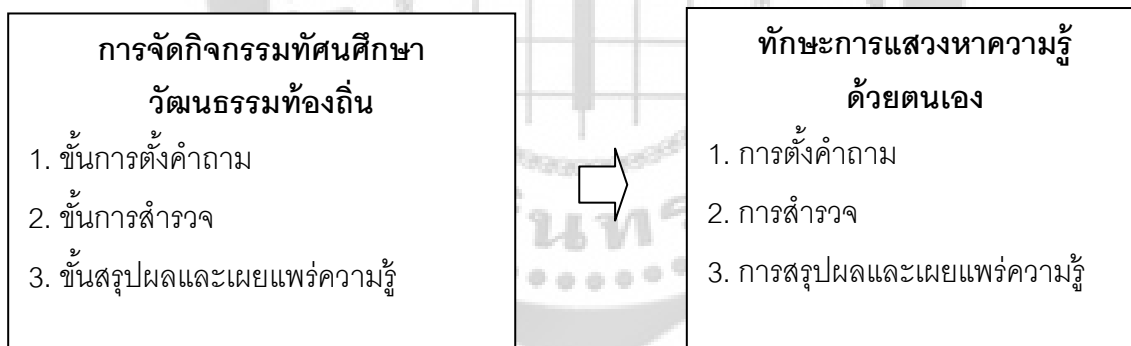
3.4 อาหารประจำท้องถิ่น หมายถึง สิ่งที่ประชาชนในท้องถิ่นนิยมบริโภคมาเป็นเวลาต่อเนื่องตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ประกอบด้วย อาหารคาว อาหารหวาน การถนอมอาหาร ผัก และผลไม้พื้นบ้าน

3.5 ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง ความสามารถของบุคคลหรือชุมชนในการใช้พื้นความรู้สร้างสรรค์งานเพื่อพัฒนาและดำรงชีวิตของคนในท้องถิ่น ความรู้ดังกล่าวเป็นความรู้ที่นำมาปฏิบัติ มีผลผลิตเป็นรูปธรรม เป็นความรู้ที่มีความสำคัญในการดำรงชีวิตของคนในท้องถิ่น ประกอบด้วย ภูมิปัญญาด้านหัตถกรรม เครื่องนุ่งห่ม การเกษตร สุขภาพอนามัย และด้านเทคโนโลยีพื้นบ้าน

ขั้นตอนของการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่น ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ดังนี้
 1. ขั้นการตั้งคำถาม 2. ขั้นการสำรวจ 3. ขั้นสรุปผลและเผยแพร่ความรู้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษาแนวคิดทฤษฎี งานวิจัย และนำมาสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาค้นคว้า โดยศึกษางานวิจัยที่มุ่งส่งเสริมทักษะแสวงหาความรู้ด้วยตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่น การจัดกิจกรรมทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่นนี้ เป็นการนำเด็กไปศึกษานอกห้องเรียนและนอกโรงเรียนเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นของจังหวัดศรีสะเกษ ทำให้เด็กได้เกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง โดยใช้แนวคิดทางทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism) ของไวทสกอฟสกี (Vygotsky) ทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยการสร้างสรรค์ชิ้นงาน (Constructionism) ของเพียเจต์ (Piaget) ในเรื่องพัฒนาการทางสติปัญญาโดยการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยแบ่งทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองของเด็กปฐมวัย 3 ลักษณะ โดยกำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษาค้นคว้าเรื่อง ผลการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อพัฒนาทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองของเด็กปฐมวัย ดังนี้



ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานในการวิจัย

เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่นมีทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองสูงขึ้น

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและได้นำเสนอตามหัวข้อต่อไปนี้

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง
 - 1.1 ความหมายของทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง
 - 1.2 ความสำคัญของการให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง
 - 1.3 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับทักษะการแสวงหาความรู้
 - 1.4 ลักษณะของทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองของเด็กปฐมวัย
 - 1.5 ทักษะที่สำคัญในการส่งเสริมทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง
 - 1.6 แนวทางการส่งเสริมทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง
 - 1.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง
2. เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมทัศนศึกษา
 - 2.1 ความเป็นมาของกิจกรรมทัศนศึกษา
 - 2.2 ความหมายของการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย
 - 2.3 ความสำคัญของการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย
 - 2.4 ประเภทของการจัดกิจกรรมทัศนศึกษา
 - 2.5 คุณค่าของการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาเพื่อพัฒนาการเรียนรู้
 - 2.6 จุดมุ่งหมายของการจัดกิจกรรมทัศนศึกษา
 - 2.7 ข้อควรระวังจากการเรียนรู้นอกสถานที่
 - 2.8 งานวิจัยที่เกี่ยวกับข้อกิจกรรมทัศนศึกษา

3. เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่น

3.1 สภาพทั่วไปของจังหวัดศรีสะเกษ

3.2 สภาพทั่วไป สังคมและวัฒนธรรมของอำเภอรามายี่สิบ

3.3 ความหมายของวัฒนธรรม

3.4 ประเภทของวัฒนธรรม

3.5 ความหมายของวัฒนธรรมท้องถิ่น

3.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่น

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง

1.1 ความหมายของทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง

นักการศึกษาหลายท่านให้ความหมายของทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ดังนี้

สุวัฒน์ มุทเมธธา (2522: 88) กล่าวว่า ทักษะการแสวงหาความรู้ หมายถึง การที่ผู้เรียนมีนิสัยในการค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง รู้จักใช้ความรู้ในเรื่องนั้นๆ รู้จักสรุปให้คำอธิบายจากการหาความรู้ และสามารถเข้าใจหลักการต่างๆ พร้อมทั้งประเมินผลความรู้ ความเข้าใจ การใช้ความคิดและหลักการนั้นๆ ได้

วารี ธีระจิตร (2534: 100) กล่าวว่า ทักษะการแสวงหาความรู้ เป็นความสามารถในการเสาะแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ตลอดจนการค้นคว้าข้อมูลจากหลายแหล่ง ซึ่งควรฝึกให้เกิดเป็นนิสัยในการทำงาน การเสาะแสวงหาความรู้ต้องอาศัยข้อมูลต่างๆ และแนวทางในการแสวงหาความรู้ คือ การสังเกต หาคำตอบ และเขียนบทความ เป็นต้น

วิโรจน์ วัฒนานิมิตกุล (2540: 17) กล่าวว่า ทักษะการแสวงหาความรู้ หมายถึง การแสดงออกของผู้เรียนในการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยการกำหนดประเด็นค้นคว้า การคาดเดาผลการเลือกวิธีการในการค้นคว้าและดำเนินการได้อย่างเหมาะสม รวมถึงการวิเคราะห์และสรุปผลการค้นคว้าที่ได้มา

ศิริพร หงส์พันธุ์ (2542: 8) กล่าวว่า ทักษะการแสวงหาความรู้ หมายถึง การที่นักเรียนมีนิสัยในการค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง รู้จักใช้ความรู้ในเรื่องนั้นๆ รู้จักสรุปให้คำอธิบายจากการหา

ความรู้และความสามารถเข้าใจหลักการต่างๆ พร้อมทั้งประเมินผลความรู้ความเข้าใจ และการใช้ความคิดหลักการนั้นเป็นสิ่งจำเป็นของการเรียนรู้

พจนานุกรมศัพท์ (2549: 3) กล่าวว่า ทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองการที่ผู้เรียนสร้างความรู้ของตนเองจากการคิดและปฏิบัติตามลำดับขั้น เพื่อวิเคราะห์ ความสำคัญ ความจำเป็นของสิ่งที่จะเรียนรู้ วางแผนกำหนดขอบเขตวิธีเรียนรู้ ลงมือเรียนรู้ตามแผน นำเสนอข้อมูลที่ได้จากการเรียนรู้ วิเคราะห์อภิปรายสรุปความรู้ ข้อคิดแนวทางการปฏิบัติ จัดทำผลงานรายงานการเรียนรู้และวิธีการเรียนรู้ของตนในรูปแบบต่างๆ ตามความสนใจ

จากความหมายดังกล่าวข้างต้น พอสรุปได้ว่า ทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง หมายถึง ความสามารถในการค้นคว้าหาความรู้จากแหล่งความรู้ต่างๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งความรู้ใหม่ที่เพิ่มเติมจากความรู้และประสบการณ์เดิม ตามความสนใจหรือความต้องการของตนเอง โดยวิธีการค้นคว้าหาความรู้ที่มีการดำเนินการอย่างเป็นระบบตามแผนงานที่วางไว้ก่อนล่วงหน้า เริ่มตั้งแต่การกำหนดประเด็นหัวข้อค้นคว้า การคาดเดาผลที่จะได้จากการค้นคว้า การเลือกวิธีการค้นคว้าและการดำเนินการแล้วนำข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้ามาวิเคราะห์และสรุปเป็นความรู้ใหม่ที่ได้รับ

1.2 ความสำคัญของการให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง

นักการศึกษาหลายท่านกล่าวถึงความสำคัญของการให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ดังนี้

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2542: 20) กล่าวถึงความสำคัญของการให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเองไว้ว่ากระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติ เติบโตตามศักยภาพและกำหนดแนวการจัดการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการ ดังนี้

1. จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

2. ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา

3. จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติ ให้ทำได้คิดเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

4. จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ต่างๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา

5. ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนและอำนวยความสะดวกเพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่างๆ

6. จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนทุกฝ่ายเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

พจนานุกรมศัพท์ (2549 : 2) กล่าวว่า การเรียนรู้ที่ผู้เรียนแสวงหาและค้นพบความรู้ด้วยตนเอง หมายถึง การที่ผู้เรียนใช้กระบวนการเรียนรู้สร้างความรู้ของตนเองจากการคิดและปฏิบัติจริงตามลำดับขั้น เพื่อวิเคราะห์ความสำคัญของสิ่งที่จะเรียนรู้ วางแผนกำหนดขอบเขตวิธีการเรียนรู้ ลงมือเรียนรู้ตามแผน นำเสนอข้อมูลที่ได้จากการเรียนรู้ วิเคราะห์อภิปรายสรุปความรู้ ข้อคิดแนวทางการปฏิบัติ จัดทำผลงานรายงานผลการเรียนรู้ของตนในรูปแบบต่างๆ ตามความถนัดความสนใจ

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า ความสำคัญของการให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเองเป็นหน้าที่โดยตรงของผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษาที่ต้องศึกษาเรียนรู้ เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ มีทักษะการปฏิบัติการปฏิบัติสามารถจัดกระบวนการเรียนรู้หรือส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนรู้จากการคิดปฏิบัติจริงเพื่อค้นพบความรู้ด้วยตนเองเกิดการเรียนรู้ที่แท้จริงมีพัฒนาการรอบด้านมีความสุขและภาคภูมิใจในตนเองตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ.2542

1.3 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับทักษะการแสวงหาความรู้

พจนานุกรมศัพท์ (2549 : 5 – 8) กล่าวถึงทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับทักษะการแสวงหาความรู้ ดังนี้ จากแนวคิดของการจัดการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนแสวงหาและค้นพบความรู้ด้วยตนเองที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญซึ่งยึดหลักการจัดการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism) ทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยการสร้างสรรค์ชิ้นงาน (Constructionism) และทฤษฎีพหุปัญญา (Theory of Multiple Intelligences) ดังนี้

1. ทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism)

เป็นทฤษฎีที่มีพื้นฐานมาจากทฤษฎีของความรู้ (Theory of Knowledge) โดยเพียเจท์ (Piaget) เป็นการนำทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ สามารถทำได้ ดังนี้

1.1 ผลการเรียนรู้มุ่งเน้นที่กระบวนการสร้างความรู้ ผู้เรียนต้องฝึกฝน การสร้างความรู้ด้วยตนเอง

1.2 เป้าหมายการเรียนรู้เปลี่ยนจากการถ่ายทอดสาระความรู้ที่ตายตัวเป็นการเรียนวิธีการเรียนรู้

1.3 ผู้เรียนต้องเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ได้จัดกระทำ ศึกษาสำรวจ ลองผิดลองถูก จนเกิดเป็นความรู้ความเข้าใจ

1.4 ให้ผู้เรียนได้ใช้ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมเพื่อการร่วมมือในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สร้างความรู้ร่วมกัน

1.5 ผู้เรียนเป็นผู้เลือกสิ่งที่ต้องการเรียน ตั้งกฎระเบียบ รับผิดชอบและแก้ปัญหาการเรียนของตนเอง

1.6 ครูผู้สอนเปลี่ยนบทบาทจากผู้ถ่ายทอดความรู้เป็นผู้อำนวยความสะดวกช่วยเหลือผู้เรียนในการเรียนรู้ การเรียนรู้เปลี่ยนจากการให้ความรู้เป็นการให้ผู้เรียนสร้างความรู้

2. ทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยการสร้างสรรค์ชิ้นงาน (Constructionism)

เป็นทฤษฎีที่มีพื้นฐานมาจากทฤษฎีของความรู้ (Theory of Knowledge) ของเพียเจท์ (Piaget) โดยซีมัวร์ พาร์เพิร์ต (Seymour Papert) เป็นผู้คิดขึ้นโดยประยุกต์จากทฤษฎีทฤษฎีการสร้างความรู้ (Constructivism) ของเพียเจท์ (Piaget) ทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยการสร้างสรรค์ชิ้นงาน มีจุดเน้นที่การใช้สื่อเทคโนโลยี วัสดุอุปกรณ์ที่เหมาะสมช่วยให้ผู้เรียนสร้างสาระการเรียนรู้ และผลงานต่างๆ ด้วยตนเอง ในบรรยากาศที่มีทางเลือกที่หลากหลายตามความถนัด ความสนใจ ให้ผู้เรียนที่มีวินัย ความถนัด ความสามารถและประสบการณ์แตกต่างกันได้ช่วยเหลือซึ่งกันและกันสร้างสรรค์ความรู้และผลงาน และพัฒนาทักษะทางสังคมภายใต้บรรยากาศที่อบอุ่นเป็นมิตรและมีความสุข

3. ทฤษฎีพหุปัญญา (Theory of Multiple Intelligences)

ตามแนวคิดของการ์ดเนอร์ (Gardner) มีแนวทางในการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

3.1 จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายส่งเสริมเชาวน์ปัญญารอบด้านไม่เน้นเพียงด้านใดด้านหนึ่ง

3.2 จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล ส่งเสริมพัฒนาการในแต่ละด้านที่แตกต่างตามความเหมาะสม

3.3 ให้ผู้เรียนใช้ความสามารถที่แตกต่างหลากหลายให้เป็นประโยชน์ในการเรียนรู้ร่วมกันอย่างมีความสุข

3.4 ประเมินความสามารถของผู้เรียนด้วยสถานการณ์ที่ต้องใช้ความสามารถ
หลายๆ ด้านในการแก้ปัญหา

1.4 ลักษณะของทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองของเด็กปฐมวัย

1.4.1 ลักษณะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง

นักการศึกษาหลายท่านกล่าวถึงลักษณะของทักษะการแสวงหาความรู้ด้วย
ตนเองของเด็กปฐมวัย ดังนี้

มาลี จูทา (2544:137) อธิบายกระบวนการแสวงหาความรู้ว่า เป็นความคิดของ
บุคคลที่อยากรู้อยากเห็น หรือสนใจเรื่องราวต่าง ๆ ก็ย่อมแสดงพฤติกรรมสืบค้นเพื่อสนองความอยากรู้อยากเห็นของตน จะมีการสัมผัสสิ่งเร้าที่เป็นข้อมูลข่าวสาร และหรือข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่น่าสนใจแล้วจะทำให้การตีความส่งผลให้เกิดการรับรู้ (Perception) ในสิ่งที่ตนอยากรู้อยากเห็น การที่บุคคลได้สัมผัส เช่น ได้ยิน ได้เห็น ได้ชิม ได้ดม ได้สัมผัส) ย่อมเกิดความรู้สึกรับรู้และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม จากไม่รู้ เป็นรู้ (เข้าใจ) หรือจากอธิบายไม่ได้เป็นอธิบายได้ และหรือจากวิเคราะห์ สังเคราะห์ไม่ได้เป็นวิเคราะห์ สังเคราะห์ได้ ทำให้เกิดการเรียนรู้ในสิ่งที่ประสงค์มนุษย์แสวงหาความรู้เป็นกระบวนการ การแสวงหาความรู้เป็นกระบวนการหนึ่งที่น่าไปสู่การสร้างความคิดใหม่ กระบวนการแสวงหาความรู้ประกอบด้วย ขั้นตอนต่าง ๆ (อัญชลี ไสยวรรณ.2548: 24; อ้างอิงจาก Inquiry Process.2003:Online) ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การตั้งคำถาม คำถามในการแสวงหาความรู้เป็นคำถามเพื่อต้องการการค้นพบความรู้คำถามนำไปสู่การกระตุ้นความอยากรู้อยากเห็นเกี่ยวกับประสบการณ์ในโลกแห่งความเป็นจริงคำถามหรือปัญหาในขั้นตอนนี้ ผู้แสวงหาความรู้เริ่มต้นตั้งคำถามด้วยตนเองเพื่อนำไปสู่การอธิบาย เช่น ไก่มาจากไหน และไข่ทำไมได้ไข่อย่างไร ทำไมดวงจันทร์จึงเปลี่ยนแปลงรูปร่างคำถามทำให้ผู้แสวงหาความรู้ใช้ความคิดตลอดกระบวนการ คำถามทำให้นำไปสู่ขั้นตอนของกระบวนการสืบค้นต่อไป

ขั้นตอนที่ 2 การสืบค้น ความอยากรู้อยากเห็นเป็นแรงผลักดันไปสู่การลงมือปฏิบัติการสืบค้น ขั้นตอนนี้ผู้แสวงหาความรู้เริ่มต้นเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย การค้นหาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ การศึกษา การทดลอง การสังเกตด้วยประสาทสัมผัสทั้ง 5 การสัมภาษณ์ ระหว่างการสืบค้นข้อมูล ผู้แสวงหาความรู้อาจตั้งคำถามเพิ่มขึ้นอีก ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นจากแรงจูงใจของผู้แสวงหาความรู้เอง

ขั้นตอนที่ 3 การสร้างความรู้ ผู้แสวงหาความรู้ นำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลในขั้นตอนการสืบค้นมาดำเนินการสร้างความรู้ใหม่ โดยผู้แสวงหาความรู้เริ่มต้น

เชื่อมโยงข้อมูลต่างๆ ที่รวบรวมมา ความสามารถในการขั้นตอนนี้เพื่อให้เกิดความเข้าใจจากการสังเคราะห์ จนทำให้เกิดเป็นความรู้ใหม่ ผู้แสวงหาความรู้ตื่นต้นกับผลงานที่สร้างสรรค์ขึ้นเป็นความคิดใหม่ แนวคิดใหม่ และทฤษฎีใหม่ที่เกิดขึ้นบนพื้นฐานประสบการณ์เดิมของเรา

ขั้นตอนที่ 4 แลกเปลี่ยนความรู้ใหม่ ผู้แสวงหาความรู้ทุกคนได้ร่วมกัน อภิปราย (Discuss) แลกเปลี่ยนความคิดใหม่ของตนกับผู้อื่น ผู้แสวงหาความรู้เริ่มต้นถามผู้อื่นถึง ประสบการณ์การสืบค้นของเขา การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นควรทำเป็นกระบวนการกลุ่ม กระบวนการนี้เป็นการปฏิบัติที่ทำให้ผู้แสวงหาความรู้ได้นำข้อสังเกตต่างๆ ของตนมาเปรียบเทียบผล แห่งความรู้ สรุปเป็นความรู้ และได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนประสบการณ์กัน

ขั้นตอนที่ 5 การทบทวน ขั้นตอนนี้เป็นช่วงเวลาให้ผู้แสวงหาความรู้ของ ย้อนกลับไปหาคำถาม กระบวนการสืบค้นและการสรุป เป็นการทบทวนขั้นตอนต่างๆ ที่ปฏิบัติผ่านมาแล้วทำการประเมินค้นหาข้อสังเกต และมีความเป็นไปได้อย่างยิ่งที่ทำให้ผู้แสวงหาความรู้ตัดสินใจ ใหม่ว่า มีการแก้ไขข้อค้นพบใหม่หรือไม่ คำถามใหม่มีความชัดเจนหรือไม่ ควรจะต้องถามอย่างไร?

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์ (2546: ออนไลน์) และสาขาชีววิทยา สสวท. (2550; ออนไลน์) กล่าวถึง กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้นตอน ว่าเป็นรูปแบบหนึ่งของการสืบเสาะหาความรู้ คือ การสร้างสนใจ (Engagement) และประเมินผล (Evaluation) ซึ่งทั้ง 5 ขั้นตอนเป็นกระบวนการการเรียนรู้ที่ครูจะต้องส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักคิด มีความคิดสร้างสรรค์ให้ โอกาสนักเรียนได้ใช้ความคิดของตนเองมากที่สุด ทั้งนี้กิจกรรมที่จะให้นักเรียนสำรวจคำตอบจะต้อง เชื่อมโยงกับความคิดเดิม และนำไปสู่การแสวงหาความรู้ใหม่ และได้ใช้กระบวนการและทักษะต่างๆ ทางวิทยาศาสตร์และการสืบเสาะหาความรู้ กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ทั้ง 5 ขอบข่าย มีดังต่อไปนี้

1. การสร้างความสนใจ เป็นการนำเข้าสู่บทเรียนหรือเรื่องที่สนใจ ซึ่งอาจเกิดขึ้นเอง จากความสงสัยหรือความสนใจของตัวนักเรียนเอง หรือเกิดจากการอภิปรายภายในกลุ่ม เรื่องที่น่าสนใจอาจมาจากเหตุการณ์ที่กำลังเกิดขึ้นอยู่ในช่วงเวลานั้น หรือเป็นเรื่องที่เชื่อมโยงกับ ความรู้เดิมที่เพิ่งเรียนรู้มาแล้วเป็นตัวกระตุ้น ให้นักเรียนสร้างคำถาม กำหนดประเด็นที่จะศึกษา ใน กรณีที่ยังไม่มีประเด็นที่น่าสนใจ ครูอาจจัดกิจกรรมหรือสถานการณ์เพื่อกระตุ้น ยั่วยุ หรือท้าทายให้ นักเรียนตื่นต้น สงสัย ใครรู้ อายากรู้อยากเห็น หรือขัดแย้ง เพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหา การศึกษา การ ค้นคว้า ซึ่งในขั้นตอนนี้ครูสามารถจัดกิจกรรมได้หลายแบบ เช่น สาธิต ทดลอง นำเสนอข้อมูล เล่าเรื่อง/ เหตุการณ์ ให้ค้นคว้า/อ่านเรื่อง อภิปราย/พูดคุย สนทนา ใช้เกม ใช้สื่อ วัสดุอุปกรณ์ สร้างสถานการณ์/ ปัญหา ที่น่าสนใจที่น่าสงสัยแปลกใจ

2. การสำรวจค้นคว้า นักเรียนดำเนินการสำรวจ ทดลอง ค้นหา และรวบรวมข้อมูล วางแผนการสำรวจตรวจสอบ หรือออกแบบการทดลอง ลงมือปฏิบัติ เช่น สังเกต วัด ทดลอง รวบรวมข้อมูล ข้อเสนอแนะ หรือเหตุการณ์ต่างๆ

3. การอธิบาย นักเรียนนำข้อมูลที่ได้จากการสำรวจและค้นหามาวิเคราะห์ แปลผล สรุปและอภิปราย พร้อมทั้งนำเสนอผลงานในรูปแบบต่างๆ ซึ่งอาจเป็นรูปวาด ตาราง แผนผัง โดยมีการอ้างอิงความรู้ประกอบการให้เหตุผลสมเหตุสมผล การลงข้อสรุปถูกต้องเชื่อถือได้ มีเอกสารอ้างอิงและหลักฐานชัดเจน

4. การขยายความรู้

4.1 ครูจัดกิจกรรมหรือสถานการณ์ เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น หรือขยายกรอบความคิดกว้างขึ้นหรือเชื่อมโยงความรู้เดิมสู่ความรู้ใหม่หรือนำไปสู่การศึกษาค้นคว้า ทดลองเพิ่มขึ้น เช่น ตั้งประเด็น เพื่อให้นักเรียนชี้แจงหรือร่วมอภิปรายแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ชักถามให้นักเรียนชัดเจนหรือกระฉับกระเฉงในความรู้ที่ได้หรือเชื่อมโยงความรู้ที่ได้กับความรู้เดิม

4.2 นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม เช่น อภิปรายและขยายความรู้เพิ่มเติมมีความละเอียดมากขึ้น ยกสถานการณ์ ตัวอย่าง อภิปรายเชื่อมโยงความรู้ที่ได้เป็นระบบและลึกซึ้งยิ่งขึ้น หรือสมมุติละเอียดขึ้น นำไปสู่ความรู้ใหม่หรือความรู้ลึกซึ้งขึ้น ประยุกต์ความรู้ที่ได้ไปใช้ในเรื่องอื่นหรือสถานการณ์อื่นๆ หรือสร้างคำถามใหม่และออกแบบการสำรวจ ค้นหา และรวบรวมเพื่อนำไปสู่การสร้างความรู้ใหม่

5. การประเมิน ให้นักเรียนได้ระบุสิ่งที่นักเรียนได้เรียนรู้ทั้งด้านกระบวนการและผลผลิตเพื่อเป็นการตรวจสอบความถูกต้องของความรู้ที่ได้ โดยนักเรียนได้วิเคราะห์แลกเปลี่ยน วิเคราะห์แลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน คิดพิจารณาให้รอบคอบทั้งกระบวนการ และผลงาน อภิปราย ประเมินปรับปรุง เพิ่มเติมและสรุป ถ้ายังมีปัญหาให้ศึกษาทบทวนใหม่อีกครั้ง อ้างอิงทฤษฎีหรือหลักการและเกณฑ์เปรียบเทียบกับสมมติฐาน เปรียบเทียบความรู้ใหม่กับความรู้เดิม

อัลซาลี ไสยวรรณ (2548: 25) กล่าวว่ากระบวนการแสวงหาความรู้ของมนุษย์ เริ่มต้นจากความอยากรู้อยากเห็น ความสงสัยมนุษย์จะตั้งคำถามด้วยตนเองเพื่อนำไปสู่การอธิบายความอยากรู้อยากเห็นนี้เป็นแรงผลักดันไปสู่การลงมือปฏิบัติการศึกษาด้วยวิธีการต่างๆและพยายามเก็บรวบรวมข้อมูล นำข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการสืบค้นมาสร้างความเข้าใจด้วยการวิเคราะห์อย่างมีเหตุผลและสังเคราะห์เป็นความรู้ใหม่ด้วยตนเอง นำความรู้ที่ได้ไปแลกเปลี่ยนกับผู้อื่นเพื่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนองค์ความรู้ที่มีอยู่ให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า ลักษณะของการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง เริ่มต้นจากการอยากรู้ อยากเห็นนำไปสู่การค้นหาความรู้จากการตั้งคำถาม สำรวจ เก็บรวบรวมข้อมูล สรุปความรู้ ตลอดจนนำความรู้ที่ได้ไปแลกเปลี่ยนกับผู้อื่น เพื่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนความรู้ที่มีอยู่ให้ชัดเจนขึ้น

1.4.2 การแสวงหาความรู้ของเด็กปฐมวัย

1.4.2.1 การแสวงหาความรู้ของเด็กปฐมวัย

นักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงการแสวงหาความรู้ของเด็กปฐมวัยเอาไว้ดังนี้

ศูนย์กลางแหล่งข้อมูลวิทยาศาสตร์แห่งชาติ (อัษฎลี ไสยวรรณ.2548: 32; อ้างอิงจาก National Science Resources Center.1997 : 8) อธิบายว่า การแสวงหาความรู้เกี่ยวข้องกับ กระบวนการสังเกต การตั้งคำถาม การตรวจสอบความเข้าใจจากหนังสือและจากแหล่งข้อมูลอื่นๆ การวางแผนการสืบค้นการทบทวนสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการสืบค้น การใช้เครื่องมือเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการสรุปความสัมพันธ์ของข้อมูลที่ค้นพบ

เฮโรแมน (อัษฎลี ไสยวรรณ.2548: 32; อ้างอิงจาก Heroman.2003: Online) กล่าวว่าทักษะการแสวงหาความรู้ของเด็กปฐมวัยที่เกิดขึ้นในกระบวนการเรียนการสอนประกอบด้วย ความสามารถในการตั้งคำถาม ความสามารถในการสำรวจและการสืบค้นข้อมูล ความสามารถในการใช้เครื่องมือต่างๆ และประสาทสัมผัสด้านต่างๆ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล ความสามารถในการอธิบายอย่างมีเหตุผล และความสามารถในการแสดงสิ่งที่ได้เรียนรู้ผ่านการวาดภาพ การก่อสร้าง การเขียน กราฟ การเล่าเรื่องหรือการแสดงละคร จากบทความเรื่องการแสวงหาความรู้และการค้นคว้าในระดับอนุบาล

สถาบันวิจัย อนุบาลศึกษา (อัษฎลี ไสยวรรณ.2548: 34; อ้างอิงจาก Inquiry and Research:Kindergarten.2003: 56) ให้ความคิดเห็นว่าเด็กอนุบาลต้องมีทักษะการแสวงหาความรู้หลายด้านซึ่งประกอบด้วย ความสามารถในการอธิบายความต้องการ การเลือกข้อมูล การจัดกระทำกับข้อมูล และข้อค้นพบ ความสามารถการเก็บรวบรวมข้อมูล การจัดประเภทข้อมูล และการสังเกต สามารถสำรวจข้อมูลหรือสืบค้นข้อมูลโดยการทำงานร่วมกับผู้อื่น ตรวจสอบความคิดและแลกเปลี่ยนข้อมูลที่ค้นพบ สามารถหาความสัมพันธ์ของความรู้เดิมโดยการค้นหาแหล่งที่มาของข้อมูล ทำการสังเกต และปรับความรู้เดิมไปสู่การเรียนรู้ใหม่

อัษฎลี ไสยวรรณ (2548: 26) กล่าวว่า ทักษะการแสวงหาความรู้สำหรับเด็กปฐมวัย หมายถึง ความสามารถในการค้นหาความรู้ด้วยการลงมือกระทำอย่างเป็นระบบจนเกิด

ความเข้าใจ ประกอบด้วย 5 ด้าน ดังนี้ การตั้งคำถาม การสืบค้น การใช้เครื่องมือเก็บข้อมูล การใช้ข้อมูลสร้างความเข้าใจและการเผยแพร่ความรู้ที่ค้นพบ

พัชรา อยู่สมบุญ (2553: 34) กล่าวว่า ทักษะการแสวงหาความรู้สำหรับเด็กปฐมวัย หมายถึง กระบวนการสร้างความรู้ ค้นหาความจริงเพื่อความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง อันเป็นผลมาจากความพยายามสืบค้น เสาะหา สำนวจตรวจสอบและค้นคว้าด้วยวิธีการต่างๆ

จากที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า การแสวงหาความรู้ด้วยตนเองของเด็กปฐมวัย หมายถึง การแสดงออกของผู้เรียนในการค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองจากการตั้งคำถาม สังเกต สำนวจ ค้นคว้าจากแหล่งความรู้ต่างๆ ทั้งในและนอกห้องเรียน และสามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองของเด็กปฐมวัยได้

ในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัย ได้กำหนดการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองของเด็กปฐมวัย ออกเป็น 3 ลักษณะ คือ

1.1 การตั้งคำถาม หมายถึง ความสามารถในการถามหรือพูดเกี่ยวกับวัตถุ สิ่งมีชีวิต และสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเพื่อหาคำตอบในสิ่งที่อยากรู้

1.2 การสำรวจ หมายถึง ความสามารถในการดำเนินการค้นหา วางแผนการสำรวจ ตรวจสอบข้อมูล และเก็บรวบรวมข้อมูลผ่านการใช้เครื่องมือและประสาทสัมผัสด้านต่าง ๆ ของเด็กปฐมวัย

1.3 การสรุปผลและเผยแพร่ความรู้ หมายถึง ความสามารถในการนำข้อมูลที่สำรวจ มาจัดระบบข้อมูลเพื่อสร้างความเข้าใจและนำเสนอการดำเนินการสำรวจเพื่อให้ผู้อื่นเข้าใจโดยการพูด อธิบายภาพวาด

1.5 ทักษะที่สำคัญในการส่งเสริมทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง

นักการศึกษาหลายท่านกล่าวถึงทักษะที่สำคัญในการส่งเสริมการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองเอาไว้ดังนี้

วิโรจน์ วัฒนานิมิตกุล (2540: 20 - 26) ทำการวิเคราะห์ทักษะสำคัญในการแสวงหาความรู้ โดยพิจารณาจากรูปแบบการสอนที่เอื้อต่อการส่งเสริมทักษะการแสวงหาความรู้ซึ่งสามารถสรุปได้ว่า ทักษะสำคัญที่ให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติเพื่อการแสวงหาความรู้ แบ่งออกได้เป็น 5 ด้านใหญ่ๆ ดังนี้

1. ทักษะการกำหนดประเด็นค้นคว้า
2. ทักษะการคาดคะเนผล

3. ทักษะการกำหนดวิธีการค้นคว้าและดำเนินการ
4. ทักษะการวิเคราะห์ผลการค้นคว้า
5. ทักษะการสรุปผลการค้นคว้า

ทักษะในแต่ละด้านดังกล่าว สามารถวิเคราะห์และนำเสนอถึงทักษะย่อยๆ ได้ดังนี้

1. ทักษะการกำหนดประเด็นค้นคว้า ประกอบด้วย การแสดงออกดังนี้
 - 1.1 การตั้งประเด็นค้นคว้า
 - 1.2 การกำหนดขอบเขตของประเด็นค้นคว้า
 - 1.3 การอธิบายประเด็นค้นคว้า
 - 1.4 การแสดงความคิดเห็นต่อประเด็นค้นคว้า
2. ทักษะการคาดคะเนผล ประกอบด้วย การแสดงออกดังนี้
 - 2.1 การตั้งประเด็นคาดคะเนผล
 - 2.2 การอธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับประเด็นคาดคะเนผล
 - 2.3 การแสดงความคิดเห็นต่อประเด็นคาดคะเนผล
3. ทักษะการกำหนดวิธีการค้นคว้าและดำเนินการ ประกอบด้วย การแสดงออกดังนี้
 - 3.1 การจำแนกวิธีการค้นคว้า
 - 3.2 การเลือกวิธีการค้นคว้า พร้อมระบุเหตุผล
 - 3.3 การวางแผนการค้นคว้าตามแนวทางที่ได้กำหนด
 - 3.4 การคาดคะเนสิ่งที่จะเป็นอุปสรรคในการค้นคว้า
 - 3.5 การดำเนินการศึกษาค้นคว้า
4. ทักษะการวิเคราะห์ผลการค้นคว้า ประกอบด้วย การแสดงออกดังนี้
 - 4.1 การจำแนก จัดกลุ่ม และจัดลำดับข้อมูล
 - 4.2 การพิจารณาองค์ประกอบและความสัมพันธ์ของข้อมูล
5. ทักษะการสรุปผลการค้นคว้า ประกอบด้วย การแสดงออกดังนี้

5.1 การสังเคราะห์ข้อมูล

5.2 การอภิปรายผลการค้นคว้า

5.3 การสรุปกระบวนการในการค้นคว้า

5.4 การประเมินกระบวนการที่ใช้ในการค้นคว้า

จากข้อความที่กล่าวมาข้างต้นพอสรุปได้ว่า ทักษะที่สำคัญในการส่งเสริมทักษะแสวงหาความรู้ด้วยตนเองนั้น ประกอบด้วย ทักษะการกำหนดประเด็นค้นคว้า ทักษะการคาดคะเนผล ทักษะการกำหนดวิธีการค้นคว้าและดำเนินการ ทักษะการวิเคราะห์ผลการค้นคว้า ทักษะการสรุปผลการค้นคว้า

1.6 แนวทางการส่งเสริมทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง

พบว่า มี นักการศึกษาหลายท่านเสนอถึงแนวทางการส่งเสริมทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง เอาไว้ดังนี้

วาริ ธิระจิตร (2534: 101-103) เสนอแนะแนวทางในการปลูกฝังและส่งเสริมทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยด้วยตนเองไว้พอสรุปได้ดังนี้

1. ฝึกให้ผู้เรียนมีนิสัยรักการอ่าน ช่างจด-จำ และบันทึกกิจกรรมการอ่าน ซึ่งสามารถจัดทำได้ในหลายๆ กลุ่มสาระวิชา

2. ฝึกให้ผู้เรียนเป็นคนช่างสังเกต เพราะถือว่าการสังเกตช่วยให้ผู้เรียนรอบรู้ และเข้าใจได้ดีพอๆ กับการเรียนรู้โดยวิธีอื่น

3. ฝึกให้ผู้เรียนรู้จักการค้นคว้าหาความรู้ ครูผู้สอนจะมีบทบาทสำคัญที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดทักษะในด้านนี้ โดยการจัดวิธีการสอนที่ให้มีกิจกรรมการค้นคว้ามามากๆ หนังสือจะเป็นปัจจัยสำคัญในการที่จะช่วยให้การฝึกวิธีนี้ได้ผล

4. ฝึกให้ผู้เรียนทำรายงานค้นคว้าจากปัญหาต่างๆ ที่อยู่ในความสนใจ และเกี่ยวข้องกับผู้เรียน โดยครูผู้สอนควรจัดเวลาให้ผู้เรียนอย่างเพียงพอ เปิดโอกาสให้ทำทั้งในห้องเรียนและมอบหมายให้ทำงานนอกเวลาตามความเหมาะสม ครูผู้สอนควรสรุปแนวทางการเขียนรายงานว่ามีขอบเขตการจัดทำอย่างไร ควรวางรูปแบบการเรียนร่วมกับผู้อื่น และให้แนวทางที่จะให้ผู้เรียนประเมินผลการรายงานนั้นได้

5. ฝึกให้ผู้เรียนหาคำตอบจากคำถามต่างๆ เป็นวิธีการสอนที่ผู้สอนอาจสอดแทรกในกิจกรรมการเรียน และทำได้ทั้งในเวลาและนอกเวลาเรียน

6. ให้ผู้เรียนได้รับการกระตุ้นและเร้าให้เกิดความสนใจต่อการแสวงหาความรู้จาก ครูผู้สอน ตลอดจนการสร้างบรรยากาศต่างๆ ให้เกิดความสนใจ

7. ครูผู้สอนคัดเลือกข้อความหรือบทความที่เกี่ยวข้องกับวิธีการแสวงหาความรู้ให้ ผู้เรียนได้อ่านอย่างสม่ำเสมอ บทความเหล่านั้นอาจคัดเลือกเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเรียนในหน่วยการ เรียนต่างๆ เพื่อเสริมบทเรียน และใช้เป็นเอกสารเสริมประสบการณ์ได้อีกทางหนึ่งด้วย

วิโรจน์ วัฒนานิมิตกุล (2540: 19) กล่าวถึงการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาการแสวงหา ความรู้ไว้ว่า การฝึกทักษะในการแสวงหาความรู้มีขั้นตอนที่เฉพาะเจาะจง แต่ทว่าขั้นตอนดังกล่าว นั้นสามารถฝึกฝนได้จากขั้นตอนการเรียนรู้ทักษะปฏิบัติต่างๆ ไป ซึ่งสามารถสรุปเป็นขั้นตอนในการสอน ทักษะ ได้ดังนี้

1. ความรู้ความเข้าใจ ผู้สอนจะต้องมีความรู้ความเข้าใจ รู้แน่ชัดว่าทำอย่างไรจึงจะ เป็นการเรียนทักษะ ในขั้นนี้จะต้องมีการวิเคราะห์ทักษะที่จะสอนว่าสิ่งนั้นประกอบด้วยอะไรบ้างใช้ ทักษะแบบใด

2. การลงมือปฏิบัติ ในการลงมือปฏิบัติครูผู้สอนควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

2.1 สำนัรว่ามีความพร้อมและมีความเข้าใจในการเรียนทักษะนั้นๆ เพียงใด ผู้เรียนยังขาดทักษะใด ควรจะสอนสิ่งใดเพิ่มเติม สำหรับผู้ที่มีความพร้อมอยู่แล้วควรจะสนับสนุน ทักษะนั้นต่อไปอย่างไร

2.2 อธิบายและสาธิตให้ผู้เรียนเห็นวิธีการฝึกทักษะอย่างชัดเจนโดยวิธีการต่างๆ

2.3 ผู้เรียนเริ่มลงมือฝึกทักษะนั้นๆ โดยครูผู้สอนจะต้องจัดสิ่งเร้าและการ ตอบสนองให้กับผู้เรียนในระยะเวลาที่เหมาะสม และให้ผู้เรียนฝึกกระทำบ่อยๆ

3. การทราบผลการฝึกทักษะ ในขั้นนี้ให้ผู้เรียนนำผลการฝึกทักษะในแต่ละครั้งมา เปรียบเทียบกัน โดยครูผู้สอนจะต้องบอกถึงข้อดี และข้อบกพร่องของผู้เรียนอย่างชัดเจนมากที่สุดและ ผู้เรียนจะต้องนำผลที่ได้รับจากการวิจารณ์นั้นไปปรับปรุง และใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อไป

4. ความสามารถในการทำกิจกรรมและสามารถทำได้โดยอัตโนมัติ ในขั้นนี้เป็นขั้นที่ เรียนสามารถกระทำได้โดยอัตโนมัติ กระทำได้อย่างคล่องแคล่ว

จากข้อความดังกล่าวข้างต้นพอสรุปได้ว่า แนวทางการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการ แสวงหาความรู้ด้วยตนเองให้กับผู้เรียนนั้นเป็นการฝึกฝนให้ผู้เรียนมีนิสัยรักการอ่าน มีความช่างสังเกต

และรู้จักตั้งคำถามในสิ่งที่สงสัยหรืออยากรู้ รวมถึงการทดลองที่จะใช้วิธีการต่าง ๆ ที่จะนำไปสู่คำตอบของคำถามนั้นอย่างเป็นระบบ

1.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง

งานวิจัยต่างประเทศ

มาเรีย (อัญชลี ไสยวรรณ.2548: 77; อ้างอิงจาก Maria. 1981: 624 -A) ประเมินประสิทธิภาพการสอนแบบแสวงหาความรู้ที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของเด็กเกรด 4-6 พบว่าคะแนนความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนที่เรียนรู้ด้วยการแสวงหาความรู้สูงกว่ากลุ่มควบคุม

คูริท (Dorit 1987: Abstrac) ศึกษาทักษะการแสวงหาความรู้และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ของเด็กเกรด 5 – 6 โดยฐานข้อมูลของระบบคอมพิวเตอร์ พบว่า ครูมีส่วนสำคัญในกระบวนการการเรียนรู้ในการสร้างความรู้สึกและการสนทนาได้ตอบกับนักเรียน ผลการศึกษาพบว่าทักษะการแสวงหาความรู้และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ วัดโดยแบบทดสอบทักษะการแสวงหาความรู้

ทอมสัน (อัญชลี ไสยวรรณ.2548: 77; อ้างอิงจาก Thompson 2000: 61-108) ศึกษาการเรียนรู้แบบแสวงหาความรู้ในวิชาคณิตศาสตร์ระดับวิทยาลัยพบว่า จุดมุ่งหมายของครูและเวลาที่มีผลต่อการพัฒนาการเรียนรู้แบบแสวงหาความรู้เพราะถ้ามีเวลามากผู้เรียนจะใช้คำถามของตนเองในการแสวงหาคำตอบและพัฒนาการใช้แบบจำลองทางคณิตศาสตร์ตามความเข้าใจของผู้เรียน แต่ถ้ามีเวลาน้อยผู้เรียนจะใช้คำถามของครูและวิธีการของครูในการแสวงหาคำตอบ ผู้เรียนสามารถพัฒนาการใช้แบบจำลองทางคณิตศาสตร์ได้ตามคำอธิบายของครู

จอร์น (ชนัญญา ไทยนิวัฒน์วิไล. 2553 : 43; อ้างอิงจาก John 1986: 2178 -A) ศึกษาผลในระยะยาวของการสอนด้วยวัฏจักรการเรียนรู้และความสัมพันธ์ระหว่างพัฒนาการทางสติปัญญาการเรียนรู้ เชาว์ปัญญาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กลุ่มตัวอย่างคัดเลือกจากนักเรียนมีเชาว์ปัญญาเท่ากันแบ่งเป็นกลุ่มทดลองที่สอนด้วยวัฏจักรการเรียนรู้และกลุ่มควบคุมที่สอนแบบปกติ กลุ่มละ 10 คน หลังจากการสอนจบแล้ว 20 เดือน จึงทำการสอบวัดคุณลักษณะของตัวแปรต่าง ๆ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนสองทางของตัวแปรวิธีสอน เพศ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิธีสอนและเพศ ผลการวิจัยพบว่าระหว่างวิธีสอน และระหว่างเพศมีความแตกต่างกัน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีความสัมพันธ์กัน นอกจากนี้ยังพบว่า ความคงทนทางการเรียนของนักเรียนในกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม

งานวิจัยในประเทศไทย

ดี สุงสว่าง (2546 : บทคัดย่อ) ทำการวิจัยเรื่อง การส่งเสริมความสามารถและเจตคติในการแสวงหาความรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 6 โดยใช้กระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ผลการวิจัยสรุปว่า หลังจากที่ใช้กระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนแล้วปรากฏว่านักเรียนมีความสามารถในการแสวงหาความรู้มากกว่าก่อนที่จะใช้กระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และหลังจากที่ใช้กระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนนักเรียนมีเจตคติต่อการแสวงหาความรู้อยู่ในระดับดี

ศศิมา พรหมรักษ์ (2546: บทคัดย่อ) ทำการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์ทางวิทยาศาสตร์พบว่า ภายหลังจากได้รับการจัดประสบการณ์ทางวิทยาศาสตร์ เด็กปฐมวัยมีพฤติกรรมความร่วมมือสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีพฤติกรรมความร่วมมือเฉลี่ยรายด้าน ได้แก่ ด้านความช่วยเหลือ ด้านการเป็นผู้นำ ด้านความรับผิดชอบ และด้านการแก้ปัญหาความขัดแย้งสูงกว่าก่อนได้รับการจัดประสบการณ์

กรรณิการ์ กลิ่นหวาน (2547: บทคัดย่อ) ทำการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับผลการจัดกิจกรรมเน้นผู้เรียนเป็น 4 แบบ ที่มีต่อการคิดแบบอเนกนัยของเด็กปฐมวัย พบว่า เด็กปฐมวัยภายหลังจากได้รับการจัดกิจกรรมเน้นผู้เรียน 4 แบบ มีความสามารถในการคิดแบบอเนกนัยอยู่ในระดับที่ดีทั้งในภาพรวมและจำแนกรายด้าน คือ ด้านความคิดคล่องแคล่ว ความคิดยืดหยุ่นและความคิดริเริ่มและความสามารถในการคิดแบบอเนกนัยของเด็กปฐมวัยหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งในภาพรวมและจำแนกรายด้านคือ ด้านความคิดคล่องแคล่ว ความคิดยืดหยุ่นและความคิดริเริ่ม

อัญชลี ไสยวรรณ (2548: บทคัดย่อ) ทำการศึกษารูปแบบการเรียนการสอนทักษะความคิดแสวงหาความรู้สำหรับเด็กปฐมวัยพบว่าสามารถพัฒนาให้เด็กปฐมวัยมีทักษะการคิดแสวงหาความรู้หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อเปรียบเทียบความสามารถรายด้าน คือ การเชื่อมโยงข้อมูล การบอกความต้องการในสิ่งที่อยากรู้ การบอกจุดบอดของปัญหา การประเมินความคิดของตนเองและประเมินความก้าวหน้า พบว่า หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองซึ่งแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สำหรับความสามารถในการใช้ข้อมูลไม่แตกต่างกัน

รุจิรัตน์ รุ่งหัวไผ่ (2549: บทคัดย่อ) ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาความสามารถในการทำโครงการคณิตศาสตร์ ทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง และเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จากการจัดกิจกรรมโครงการคณิตศาสตร์ ผลการวิจัยพบว่า การจัด

กิจกรรมโครงการคณิตศาสตร์มีผลต่อความสามารถในการทำโครงการคณิตศาสตร์ ทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง และเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในระดับดี โดยมีความสามารถในการทำโครงการคณิตศาสตร์ ร้อยละ 86.50 ทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ร้อยละ 87.00 และเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ ร้อยละ 74.36 การจัดกิจกรรมโครงการคณิตศาสตร์ส่งผลให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีพัฒนาการด้านความสามารถในการทำโครงการคณิตศาสตร์ ทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองและเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ สูงขึ้น โดยภายหลังการจัดกิจกรรมโครงการคณิตศาสตร์ ระยะที่ 2 นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยในแต่ละด้านสูงกว่าระยะที่ 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

พัชรา อยู่สมบุญ (2553: บทคัดย่อ) ทำการศึกษาเรื่อง ผลการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ เรื่องแสง ที่มีต่อทักษะการแสวงหาความรู้ของเด็กปฐมวัย การศึกษาครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อเปรียบเทียบทักษะการแสวงหาความรู้ของเด็กปฐมวัยที่ทำกิจกรรมเสริมประสบการณ์ เรื่องแสง ก่อนและหลังการทดลอง ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้ทำกิจกรรมเสริมประสบการณ์ เรื่องแสง มีทักษะการแสวงหาความรู้สูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากการศึกษางานวิจัยข้างต้น สรุปได้ว่า ทักษะการแสวงหาความรู้ของผู้เรียนสามารถพัฒนาได้ด้วยวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหลากหลายรูปแบบ เช่น การจัดการเรียนการสอนแบบโครงการหรือการจัดประสบการณ์ทางวิทยาศาสตร์ซึ่งเป็นวิธีการที่ทำให้ผู้เรียนได้มีการค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองเช่นเดียวกับการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ผู้วิจัยนำมาใช้ในการพัฒนาทักษะการแสวงหาความรู้ของเด็กปฐมวัย

2. เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมทัศนศึกษา

2.1 ความเป็นมาของกิจกรรมทัศนศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการส่งเสริมและประสานงานแห่งชาติ 2540 – 2544 (2539: 2) กล่าวว่า ทัศนศึกษาเป็นกิจกรรมหนึ่งที่ใช้ประโยชน์ในการส่งเสริมและพัฒนาเด็กและเยาวชน ให้มีคุณลักษณะพร้อมทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ ซึ่งรวมถึงบุคลิกภาพและความสำนึกในบทบาทหน้าที่ ที่จะต้องพัฒนาตนเองและประเทศชาติ และแผนพัฒนาการท่องเที่ยวในระยะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 ก็ได้กำหนดวัตถุประสงค์ที่สำคัญไว้ประการหนึ่งคือ เพื่อให้การท่องเที่ยวเป็นสื่อในการสร้างความภูมิใจในความเป็นไทย ซึ่งตรงกับนโยบายการพัฒนาเด็กและเยาวชนด้านการเมืองการปกครองที่กำหนดไว้ว่า จะปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนได้ตระหนักในความสำคัญของความเป็นชาติ เอกลักษณ์ของชาติ และเข้าใจหน้าที่ของตนในการพัฒนาชาติ ดังนั้น

การวางแผนส่งเสริมการท่องเที่ยวทัศนศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชน จึงน่าจะได้กำหนดให้เป็นส่วนหนึ่งในแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2540–2544) เพื่อสร้างเสริมความรักชาติบ้านเมืองและความภูมิใจในความเป็นไทย การจัดทัศนศึกษาสำหรับเยาวชนในอดีตนั้นขาดการส่งเสริมที่ชัดเจน การท่องเที่ยวทัศนศึกษาของเยาวชนเป็นไปในรูปแบบของการพานำเที่ยวเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ สนุกสนาน ขาดการเตรียมการวางแผนที่ดีไม่มีหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวทัศนศึกษาสำหรับเยาวชนอย่างถูกวิธีเยาวชนจึงได้รับผลจากการจัดการท่องเที่ยวทัศนศึกษาไม่เต็มที่ ทำให้ไม่เป็นที่ยอมรับ โดยเฉพาะผู้ประกอบการซึ่งมีความห่วงใยในเรื่องความปลอดภัย

จากที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 6 ได้กำหนดกิจกรรมทัศนศึกษาเป็นส่วนหนึ่งในแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนระยะที่ 5 (พ.ศ.2540 – 2544) เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่ช่วยให้เด็กและเยาวชนให้มีคุณลักษณะพร้อมทั้งร่างกาย อารมณ์ สังคม จิตใจ และสติปัญญา สำนึกในบทบาทหน้าที่

2.2 ความหมายของการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย

นักการศึกษาหลายท่านให้ความหมายของการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาของเด็กปฐมวัยเอาไว้ดังนี้

กู๊ด (สิรินทร์ ลัดดาภิรมย์.2551: 34; อ้างอิงจาก Good, V. 1945: 169) ได้ให้ความหมายในพจนานุกรมการศึกษาไว้ดังนี้

1. เป็นการเดินทางเพื่อศึกษานอกสถานที่ตามจุดประสงค์ของการศึกษา โดยไปศึกษาตามสถานที่ต่าง ๆ ที่มีวัสดุหรือสื่อสำหรับการเรียนโดยใช้การสังเกต และเรียนรู้โดยตรง เช่น ไปศึกษานอกสถานที่ที่โรงงานหรือไปชมระบบชลประทาน

2. ไปเยี่ยมชมโรงงานอุตสาหกรรม หรือสถานประกอบอาชีพอื่น ๆ ที่นักเรียนสนใจ เพื่อเห็นระบบการทำงานของอาชีพนั้น ๆ เพื่อเป็นข้อมูล

3. เป็นการทัศนศึกษา (Excursion) สำหรับการศึกษาทักษะชีวิต หรือทางกายภาพของสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ตลอดจนการเก็บรวบรวมของตัวอย่างต่าง ๆ

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2545 : 5) กล่าวถึง คำว่าทัศนศึกษา (Field Trip) ว่า การไปเรียนนอกระบบที่ (ซึ่งเดิมทีเดียวเรียกว่า การศึกษาสัญจร)

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2525: 132) ให้ความหมายของทัศนศึกษาไว้ว่า ทัศนศึกษา หมายถึง การท่องเที่ยวเพื่อการแสวงหาความรู้ การเรียนรู้ด้วยการดู การเห็นการศึกษานอกสถานที่

สมสิทธิ์ จิตรสถาพร (2536 : 12) ให้ความหมายของคำว่าทัศนศึกษาไว้ว่าเป็นกิจกรรมนันทนาการที่มีเป้าหมายเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจเป็นหลัก

จากความหมายดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า กิจกรรมทัศนศึกษา หมายถึง การเรียนรู้นอกสถานที่ เพื่อเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์จากแหล่งการเรียนรู้จริงโดยเด็กได้เรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรงจากการสังเกต สัมผัส

2.3 ความสำคัญของการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย

ศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กและครอบครัว กระทรวงศึกษาธิการ (2545: 2) สรุปการท่องเที่ยวหรือทัศนศึกษาว่าเป็นกระบวนการเรียนรู้รูปแบบหนึ่งที่จะช่วยเสริมสร้างและพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีความสมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ จิตใจ สังคม สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข เสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้เด็กและเยาวชนเป็นคนดี มีคุณธรรม จริยธรรม มีความรัก ความภาคภูมิใจในท้องถิ่นและภูมิปัญญาไทย ปลูกจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ศิลปวัฒนธรรม และประเพณีของชาติไทยให้คงอยู่ คู่ไทย ตลอดไป กิจกรรมทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นกระบวนการเรียนรู้รูปแบบหนึ่งที่จะช่วยเสริมสร้างและพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีความสมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ จิตใจ และสังคม สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข เสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้เด็กและเยาวชนเป็นคนดี มีคุณธรรม จริยธรรม มีความรัก ความภาคภูมิใจในท้องถิ่นและภูมิปัญญาไทย ปลูกจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ศิลปวัฒนธรรม และประเพณีของชาติไทยให้คงอยู่ต่อไปนอกจากนี้ การท่องเที่ยวทัศนศึกษายังมีผลดีต่อประเทศหลายประการ ตั้งแต่การสร้างและการกระจายรายได้ให้แก่ท้องถิ่น สร้างรายได้แก่อุตสาหกรรมท่องเที่ยว และรายได้ของประเทศ เป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจของประเทศ รวมทั้งทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรมซึ่งกันและกัน จึงเป็นการสร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจอันดีระหว่างคนในสังคม

จากข้อความดังกล่าวข้างต้นพอสรุปได้ว่า ความสำคัญของกิจกรรมทัศนศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้รูปแบบหนึ่งที่จะช่วยเสริมสร้างและพัฒนาเด็กให้สมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญา สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

2.4 ประเภทของการจัดกิจกรรมทัศนศึกษา

นักการศึกษาหลายท่านเสนอประเภทของการจัดกิจกรรมทัศนศึกษา ดังนี้

สมสิทธิ์ จิตรสถาพร (2536: 13-16) แบ่งประเภทของการจัดทัศนศึกษาเป็น

6 ประเภท ดังนี้

1. แบ่งตามวัตถุประสงค์ คือ การศึกษาที่มีลักษณะ ดังนี้

1.1 การศึกษาภายในบริเวณโรงเรียนหรือใกล้สถานศึกษา (Local School Trips) เช่น การศึกษาเพื่อวัตถุประสงค์ทาง ศึกษาดูต้นไม้ ดอกไม้ ซึ่งอยู่ภายในโรงเรียนหรือหลังโรงเรียน

1.2 ศึกษากายในชุมชนใกล้เคียง (Community Trips) เป็นการศึกษานอกสถานที่ บริเวณที่ไม่ไกลจากโรงเรียนมากนัก เช่น สวนสัตว์ พิพิธภัณฑ์ เป็นต้น

1.3 ทักษนาจร หรือท่องเที่ยว (Tour or Journey) การศึกษาลักษณะนี้ต้องใช้เวลา มากขึ้น ต้องใช้การวางแผนในการเดินทางมากขึ้น เป็นการศึกษที่เน้นความเพลิดเพลินในช่วงว่าง หลังจากเรียน เช่นช่วงปิดภาคเรียน

1.4 การศึกษานอกสถานที่ในจินตนาการ (Imaginary Tour)การศึกษาลักษณะนี้ มุ่งเน้นเพื่อการศึกษาและการเรียนรู้ ต้องวางแผนอย่างละเอียดในการเดินทาง มีการศึกษาหาความรู้ อย่างจริงจังในเรื่องหรือขอบข่ายที่กำหนด

1.5 การเยี่ยมเยียนระหว่างโรงเรียน (Inter – School Visits or Study Visits) อาจ เป็นการเยี่ยมเยียนระหว่างกลุ่มเฉพาะ เช่น ชมรมต่าง ๆ หรือระหว่างกลุ่มที่ไม่ได้เฉพาะเจาะจง เพื่อ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น หรือเพื่อสัมพันธ์ไมตรี

1.6 การศึกษานอกสถานที่เป็นรายบุคคล (Individual Trips) เป็นการศึกษารายบุคคลเพื่อเก็บข้อมูลตามที่ได้รับมอบหมายจากครู – อาจารย์ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการเรียน

1.7 การศึกษานอกสถานที่ต่างประเทศ (Abroad Trips) การศึกษานอกสถานที่ ประเภทนี้กำลังได้รับความสนใจมากขึ้นตามลำดับ แต่การไปศึกษานอกสถานที่ต่างประเทศค่อนข้าง ยุ่งยากและมีค่าใช้จ่ายสูง แต่ก็เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงที่มีค่ามากอย่าง หนึ่ง

2. แบ่งตามสภาพภูมิศาสตร์ เป็นการศึกษามีลักษณะ ดังนี้

2.1 การศึกษานอกสถานที่นอกเมือง

2.2 การศึกษานอกสถานที่ในเมือง

2.3 การศึกษานอกสถานที่ต่างประเทศ

3. แบ่งตามระเบียบว่าด้วยการพานักเรียนและนักศึกษาไปนอกสถานศึกษาของ กระทรวงศึกษาธิการ แบ่งประเภทของการศึกษานอกสถานที่ของกระทรวงศึกษานั้นยี่ระยะเวลา

และระยะทางเป็นเกณฑ์ในการแบ่ง เพราะการศึกษาออกสถานที่ที่มีตั้งแต่ช่วงเวลานั้น ๆ เช่น 5 นาที ไปจนถึงสัปดาห์ ซึ่งการแบ่งตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการนี้แบ่งได้เป็น 3 ประเภทคือ

- 3.1 การพาไปนอกสถานที่และไม่ค้างคืน
- 3.2 การพาไปนอกสถานที่และค้างคืน
- 3.3 การพาไปนอกราชอาณาจักร
4. แบ่งตามระเบียบมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ว่าด้วยการศึกษาออกสถานที่ พ.ศ. 2518 มีรายละเอียด ดังนี้
 - 4.1 การศึกษาออกสถานที่โดยไม่ค้างคืน
 - 4.2 การศึกษาออกสถานที่โดยค้างคืน
 - 4.3 การศึกษาออกนอกราชอาณาจักร
5. แบ่งตามระยะทางจากโรงเรียนที่จัดการศึกษาออกสถานที่ มีรายละเอียด ดังนี้
 - 5.1 ศึกษาภายในบริเวณโรงเรียน
 - 5.2 ศึกษาภายในชุมชนที่โรงเรียน
 - 5.3 ทำศนาจรเพื่อการศึกษา
6. แบ่งตามระยะทางของการเดินทาง มีรายละเอียด ดังนี้
 - 6.1 การศึกษาออกสถานที่ระยะใกล้
 - 6.2 การศึกษาออกสถานที่ระยะไกล

ศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กและครอบครัว (กระทรวงศึกษาธิการ. 2545: 36–38) แบ่งกิจกรรมทัศนศึกษาออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. กิจกรรมทางวิชาการ เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ให้กับเด็กและเยาวชนให้ได้รับประสบการณ์จากแหล่งเรียนรู้จริง สามารถทำได้ 3 ระยะ คือ ระยะก่อนการเดินทาง ระหว่างการเดินทาง และหลังจากเสร็จสิ้นการเดินทาง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความพร้อมของการจัดทัศนศึกษาแต่ละครั้ง รวมถึงระดับความรู้ ความสนใจของกลุ่มเด็กและเยาวชนที่จะไปทัศนศึกษา และเนื้อหาของสาระของแหล่งที่จะไปทัศนศึกษาว่ามีความสำคัญมากน้อยเพียงใด เพื่อให้การจัดทัศนศึกษาได้ประโยชน์สูงสุด ผู้จัดจะต้องวางแผนจัดกิจกรรมทางวิชาการไว้ล่วงหน้าควรเน้นให้เด็กและเยาวชนเรียนรู้อย่างมีความสุข มีความรู้ลึกซึ้งสนุกสนาน เพลิดเพลินกับการแสวงหาความรู้ ไม่ควรจัด

กิจกรรมในลักษณะที่ทำให้เด็กเกิดความรู้สึกว่าเป็นภาระงานที่หนักและยุ่งยากในการปฏิบัติ ซึ่งการจัดกิจกรรมสามารถจัดได้หลายวิธี เช่น

1.1 มอบหมายให้เด็กและเยาวชนศึกษาเรื่องราวของแหล่งทัศนศึกษาก่อนเดินทางไปทัศนศึกษาสถานที่นั้น

1.2 จัดประชุมบรรยายสรุปหลังจากจบกิจกรรมในแต่ละวัน

1.3 การมอบหมายให้เด็กและเยาวชนบันทึกสิ่งที่ได้พบเห็นหรือประสบการณ์ที่ได้รับในแต่ละวัน

1.4 การจัดทนายปัญหาเกี่ยวกับสิ่งที่ได้พบเห็นจากการทัศนศึกษา

1.5 การจัดนิทรรศการและบรรยายเรื่องราวหรือประสบการณ์ที่ได้รับจากการทัศนศึกษา

2. กิจกรรมนันทนาการ เป็นกิจกรรมที่จะทำให้เด็กและเยาวชนที่ร่วมเดินทางท่องเที่ยวทัศนศึกษาเกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน และรู้จักปรับตัวให้เข้ากับกลุ่มเพื่อน ซึ่งจะทำให้การท่องเที่ยวทัศนศึกษามีความหมาย มีคุณค่าน่าประทับใจยิ่งขึ้น อีกทั้งยังเสริมคุณลักษณะความเป็นผู้นำผู้ตามที่ดี ความรัก ความสามัคคี ความมีวินัย ให้กับเด็กและเยาวชนด้วยการจัดกิจกรรมนันทนาการที่น่าสนใจ ซึ่งจัดได้ระหว่างการเดินทางมีหลายลักษณะดังนี้

2.1 กิจกรรมกลุ่มและมนุษยสัมพันธ์

2.2 กิจกรรมเกมต่าง ๆ

2.3 การร้องเพลง สักวา การอ่าน โคลง กลอน หรือร้อยแก้ว

2.4 การชมวีดีทัศน์

2.5 การแนะนำเกร็ดความรู้ สถานที่สองข้างทาง

2.6 การจัดแคมป์ไฟช่วงพักแรม

การจัดกิจกรรมนันทนาการที่มีประสิทธิภาพ ผู้จัดต้องวางแผนการจัดกิจกรรม และเตรียมสื่ออุปกรณ์ต่าง ๆ ให้พร้อม ในการจัดกิจกรรมควรให้เด็กทุกคนมีส่วนร่วม โดยคำนึงถึงความเหมาะสมตามเพศ วัย เวลา สถานที่ และความสนใจของสมาชิกเป็นสำคัญ

จากข้อความดังกล่าวข้างต้นพอสรุปได้ว่ากิจกรรมทัศนศึกษาสามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ แบบในสถานที่และแบบนอกสถานที่

2.5 คุณค่าของการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาเพื่อพัฒนาการเรียนรู้

นักการศึกษากล่าวถึงคุณค่าของกิจกรรมทัศนศึกษาเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ดังนี้

ศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กและครอบครัว กระทรวงศึกษาธิการ (2545: 2) กล่าวว่า เด็กและเยาวชนจะได้รับประสบการณ์ที่มีคุณค่าจากการท่องเที่ยวทัศนศึกษาโดยตรงและโดยอ้อม ดังนี้

1. ด้านสังคม จะได้รู้จักการเข้าสังคมเพราะได้พบเพื่อนเพิ่มขึ้น ได้เรียนรู้ถึงวิธีการต่างๆในการอยู่ร่วมกัน ช่วยให้รู้จักการปรับตัวเข้ากับคนอื่นได้ง่าย ไม่ว่าจะเป็นส่วนตัวหรือหมู่คณะ

2. ด้านสติปัญญา จะได้รับความเจริญงอกงามทางสติปัญญา เพราะได้ศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ และแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลาย มีกิจกรรมให้เลือกทำมากมาย ทำให้เด็กและเยาวชนได้เรียนรู้ตามความต้องการ ความถนัด และความสนใจ ทำให้เกิดการเรียนรู้และได้รับประสบการณ์ต่าง ๆ ที่มีคุณค่า

3. ด้านสุขภาพและอนามัย เด็กและเยาวชนได้รับผลทางสุขภาพและพลานามัยจากกิจกรรมต่างๆ เช่น การออกกำลังกาย เกม การเดิน เป็นต้น

ปัทมา จิราภรณ์ (2546: 2 51) กล่าวว่า ข้อดีของการศึกษานอกสถานที่ มีดังนี้

1. นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรง โดยผ่านประสาทสัมผัสหลายด้านและได้เชื่อมโยงประสบการณ์ตรงกับความรู้อีกที่ได้เรียนในห้องเรียน

2. สอดคล้องกับความสนใจและเหมาะสมกับวัยของผู้เรียนเพราะเด็กในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นวัยที่อยู่ในช่วงอยากรู้อยากเห็น สนใจกับสิ่งที่ยังรอบด้าน ทำให้รู้สึกสนุกและได้เปลี่ยนบรรยากาศ

จากข้อความดังกล่าวข้างต้นพอสรุปได้ว่า ทัศนศึกษาเป็นกิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถของตนเองตามศักยภาพพัฒนาองค์รวมของความเป็นมนุษย์ครบทุกด้าน ทั้งด้านสังคม สติปัญญา ร่างกายและอารมณ์ ตลอดจนบุคลิกภาพ เป็นแนวทางหนึ่งที่จะสนองนโยบายในการสร้างเด็กและเยาวชนให้เป็นผู้มีศีลธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัย และมีคุณภาพ เพื่อพัฒนาองค์รวมของความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกในการเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนรู้ไปสู่การปฏิบัติในชีวิตประจำวัน วิถีชีวิตในโรงเรียนที่จะสะท้อนถึงแนวทางปฏิบัติต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในทิศทางที่เด็กและเยาวชนได้เรียนรู้จากบทเรียนและจากประสบการณ์ตรง

2.6 จุดมุ่งหมายของการจัดกิจกรรมทัศนศึกษา

สมสิทธิ์ จิตรสถาพร. (2536 : 18) กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของเกี่ยวกับ การจัดกิจกรรมทัศนศึกษา โดยมีจุดมุ่งหมาย ว่าควรมีดังต่อไปนี้

1. เพื่อให้นักเรียนได้มีประสบการณ์ตรงในการศึกษานอกสถานที่ รู้จักวิถีศึกษาจากแหล่งวิชาต่าง ๆ ในชุมชน
2. เพื่อสอนนักเรียนให้รู้จักเปรียบเทียบจากการศึกษาในห้องเรียนกับการศึกษานอกสถานที่ สามารถเชื่อมโยงความรู้จากแหล่งความรู้ต่าง ๆ เพื่อนำไปใช้เป็นประโยชน์ต่อไป

จากข้อความดังกล่าวข้างต้นพอสรุปได้ว่า จุดมุ่งหมายการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาเพื่อให้นักเรียนได้ประสบการณ์ตรงและสามารถเชื่อมโยงความรู้จากแหล่งความรู้ต่าง ๆ เพื่อนำไปใช้เป็นประโยชน์ต่อไป

2.7 ข้อควรระวังจากการเรียนรู้นอกระบบ

ธนาทิพ ฉัตรภูมิ (2545: 26) กล่าวว่า แคมเบลล์ รูจิมิลเลอร์ นักจิตวิทยาอเมริกัน มองว่าการเรียนรู้นอกระบบที่มีผลดีในแง่ที่ทำให้เด็กมีประสบการณ์ชีวิต รู้จักโลกภายนอกมากขึ้นมีความรับผิดชอบและกล้าหาญขึ้นกว่าเดิม แต่ขณะเดียวกันผลดีเหล่านี้อาจส่งผลให้เด็กเกิดทัศนคติในแง่ลบต่อผู้อื่นได้ เนื่องมาจากการที่เด็กเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง (self – esteem) จนเกินขนาด การเรียนรู้นอกระบบที่จึงควรเน้นการทำงานร่วมกัน และแลกเปลี่ยนความรับผิดชอบให้ เด็ก ๆ อย่างเท่าเทียม เพื่อให้พวกเขาตระหนักถึงความสำคัญของผู้อื่น รู้คุณค่าของการร่วมมือ และใส่ใจกับมิตรภาพมากกว่าที่จะให้ความสำคัญกับความเก่ง ความกล้า ประสบการณ์ที่เพิ่มมากขึ้นของตนเอง นอกจากนี้ คาร์อล แลนดิส ยังได้เตือนผู้ที่จะพาเด็กไปเรียนรู้นอกระบบที่ระลึกถึงให้มาก คือ การใช้ประโยชน์จากสถานที่ที่จะไป บ่อยครั้งการมองประโยชน์ของสถานที่ใดสถานที่หนึ่งในมุมแคบ ก็ทำให้เสียโอกาสจากการเรียนรู้ไปมาก ยกตัวอย่างเช่น การเรียนรู้ในสถานที่ที่เป็นแหล่งธรรมชาติ คนส่วนใหญ่มักจะมุ่งประเด็นไปที่การเรียนรู้ในเรื่องธรรมชาติเพียงอย่างเดียวทั้งที่ยังสามารถเรียนรู้ในเรื่องอื่น ๆ ได้อีก เช่น

1. ด้านเศรษฐกิจสังคม

ชาวบ้านที่อยู่ในแหล่งธรรมชาตินั้น ๆ สามารถใช้ประโยชน์อะไรจากธรรมชาติที่อยู่รอบตัวเขาได้บ้าง หรือมีอะไรบ้างในพื้นที่ธรรมชาตินั้นที่สามารถเป็นแหล่งรายได้ให้กับชาวบ้านได้

2. ด้านวัฒนธรรม

แหล่งธรรมชาตินั้น ๆ เป็นที่อยู่ของชุมชนใดบ้าง มีประวัติความเป็นมาอย่างไร และมีความเกี่ยวข้องกับพื้นที่นั้นมากน้อยแค่ไหน

3. ด้านความขัดแย้ง

มีความขัดแย้งใดบ้างระหว่างคนกับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติในพื้นที่นั้น หากครูมีการวางแผนที่ดี จะทำให้นักเรียนได้ประโยชน์เพิ่มขึ้นจากการออกไปเรียนรู้นอกสถานที่ในแต่ละครั้ง จากข้อมูลทั้งหมดแสดงให้เห็นว่าแม้การเรียนรู้นอกสถานที่จะเป็นสิ่งที่ได้รับการยอมรับกันไปทั่วในแวดวงการศึกษา ว่าสามารถสร้างความรู้และทักษะให้กับนักเรียนได้เป็นอย่างดี แต่หากไม่มี การติดตามผล ออกแบบและวางแผนการเรียนรู้อย่างเหมาะสม การเรียนนออกสถานที่ก็อาจเสียเวลาไปโดยเปล่าประโยชน์ และกระตุ้นให้เด็กมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า ข้อควรระวังจากการเรียนรู้นอกสถานที่ เป็นการพัฒนาการเรียนรู้อันมีทั้งผลดีและผลเสียซึ่งต้องคำนึงถึงปัจจัยต่างๆที่เกี่ยวข้องด้วย เช่นด้านเศรษฐกิจและสังคม ด้านวัฒนธรรม และด้านความขัดแย้ง

2.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทัศนศึกษา

งานวิจัยต่างประเทศ

มิเชล สคริบเนอร์ – แมคลีน (สิรินทร์ ลัดดาภิรม.2551: 43; อ้างอิงจาก Michelle Seribner – Maclean. 1992: 57 – 60) ศึกษาการออกแบบรูปแบบการเดินทางทัศนศึกษา โดยได้ออกแบบรูปแบบทั้งหมด 3 รูปแบบ รูปแบบที่ 1 เป็นรูปแบบลักษณะของการทัศนศึกษา รูปแบบที่ 2 คือรูปแบบเริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดการเดินทางรูปแบบที่ 3 เป็นรูปแบบประสบการณ์ที่มีจุดร่วม ซึ่งผลการวิจัยพบว่านักเรียนชอบที่จะจดจำการเดินทางทัศนศึกษา ที่พวกเขาได้มีส่วนร่วมและเกี่ยวข้องสูง

ลีห์ เมลเบอร์ (สิรินทร์ ลัดดาภิรม.2551: 43; อ้างอิงจาก Leah Melber. 1996) ศึกษาเกี่ยวกับการส่งเสริมวิชาการรู้หนังสือสำหรับนักเรียนท่ามกลางการดำรงชีวิตตามสิ่งแวดล้อม โดยได้ใช้เวลาในการทัศนศึกษา 1 วัน ที่ทะเล โดยจัดกิจกรรมทั้งหมด 4 กิจกรรม ซึ่งผลการวิจัยพบว่าวิชาการรู้หนังสือเริ่มต้นด้วยการสำรวจแนวความคิดที่คุ้นเคยและเกี่ยวพันกับผู้เรียนอย่างลึกซึ้ง

งานวิจัยในประเทศ

วิศรา สิงห์สุรีย์ (2549: บทคัดย่อ) ศึกษาการเรียนรู้อของผู้ปกครองและเด็กปฐมวัยและความพึงพอใจของผู้ปกครองที่เข้าร่วมกิจกรรมรูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย แม่กับลูก หรือพ่อแม่กับลูก หรือผู้ปกครองกับนักเรียน อยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 3 ปี การศึกษา 2548 โรงเรียนสารสาสน์เอกตรา สังกัดคณะกรรมการการศึกษาเอกชนที่สมัครใจเข้าร่วมกิจกรรมจำนวน 15 คู่ หรือ 30 คน ผลการวิจัยพบว่า

1. การเรียนรู้ของผู้ปกครองที่เกี่ยวข้องบทบาทการเป็นผู้ปกครองการมีปฏิสัมพันธ์กับลูกการมีส่วนร่วมระหว่างครูกับผู้ปกครอง หลังการเข้าร่วมกิจกรรมสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ที่ได้รับจากการท่องเที่ยว และการรับรู้ความเป็นผู้ปกครองของพ่อแม่ หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองในกิจกรรมรูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. ความพึงพอใจของผู้ปกครองต่อกิจกรรมรูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก

มนตราน คุ่มรักษา (2551: บทคัดย่อ) ศึกษาการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาประกอบการบินที่ข้อมูล มีการสื่อความหมายด้านการเขียนทั้ง 6 ชั้น ในแต่ละช่วงสัปดาห์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยที่การเปลี่ยนแปลงการสื่อความหมายด้านการเขียน ก่อนการทดลอง กับระหว่างการจัดกิจกรรมในช่วงสัปดาห์ที่ 6 จนถึงหลังการทดลอง (สัปดาห์ที่ 11 – 12) มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่เพิ่มขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้นระหว่างการจัดกิจกรรมช่วงสัปดาห์ที่ 3 กับสัปดาห์ที่ 4 และสัปดาห์ที่ 4 กับสัปดาห์ที่ 5 มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

สิรินทร์ ลัดดาภิบาล (2551: บทคัดย่อ) ศึกษาความสามารถทางพหุปัญญาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การจัดกิจกรรมทัศนศึกษาโดยใช้รูปแบบพหุปัญญาเพื่อการเรียนรู้ มีความสามารถทางพหุปัญญาทุกด้านสูงขึ้น โดยความสามารถทางพหุปัญญาของเด็กปฐมวัยในแต่ละด้านพัฒนาจากความสามารถระดับต่ำ เป็นความสามารถระดับปานกลาง และความสามารถระดับสูง โดยใช้ช่วงเวลาของการจัดกิจกรรมที่แตกต่างกัน จากการวิจัยยังพบความสัมพันธ์ของความสามารถทางพหุปัญญาของเด็กปฐมวัยในแต่ละช่วงเวลายกเว้นด้านตรรกะและคณิตศาสตร์ที่ไม่พบความสัมพันธ์ดังกล่าว

จากการศึกษางานวิจัยข้างต้นพอสรุปได้ว่า กิจกรรมทัศนศึกษาเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี ทั้งทางด้านสติปัญญา ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์/จิตใจ และด้านสังคม ซึ่งรูปแบบการจัดกิจกรรมที่ผู้เรียนได้ปฏิบัติด้วยตนเองจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องผู้วิจัยได้ศึกษาเพื่อเป็นพื้นฐานในการจัดประสบการณ์การจัดกิจกรรมทัศนศึกษาเพื่อนำไปปรับใช้เป็นแนวทางในการกิจกรรมต่อไป

3. เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดศรีสะเกษ

3.1 สภาพทั่วไปของจังหวัดศรีสะเกษ

วิศกรณ์ สัมมนา (2549: 11) กล่าวว่า จังหวัดศรีสะเกษตั้งอยู่ตอนใต้ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยระหว่าง ละติจูดที่ 14 องศา 20 ลิปดาเหนือถึง 15 องศา 40 ลิปดาเหนือ ลองจิจูดที่ 103 องศา 45 ลิปดาตะวันออก ถึง 105 องศา 40 ลิปดาตะวันออก อยู่เหนือระดับน้ำทะเล 120 เมตร โดยประมาณมีเนื้อที่ประมาณ 8,861 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 5,538,356 ไร่ ห่างจากกรุงเทพมหานคร โดยทางรถไฟระยะทาง 515 กิโลเมตร ทางรถยนต์เป็นระยะทางประมาณ 571 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียงและประเทศเพื่อนบ้านดังนี้ ทิศเหนือติดต่อกับเขตอำเภอราษีไศล อำเภอขามเฒ่า กิ่งอำเภอศิลาลาด ติดต่อกับจังหวัด ยโสธร และจังหวัดร้อยเอ็ดนอกจากนี้ วิศกรณ์ สัมมนา ยังได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของพื้นที่ศึกษาดังนี้

3.1.1 ขอบเขตและตำแหน่งที่ตั้งจังหวัดศรีสะเกษ

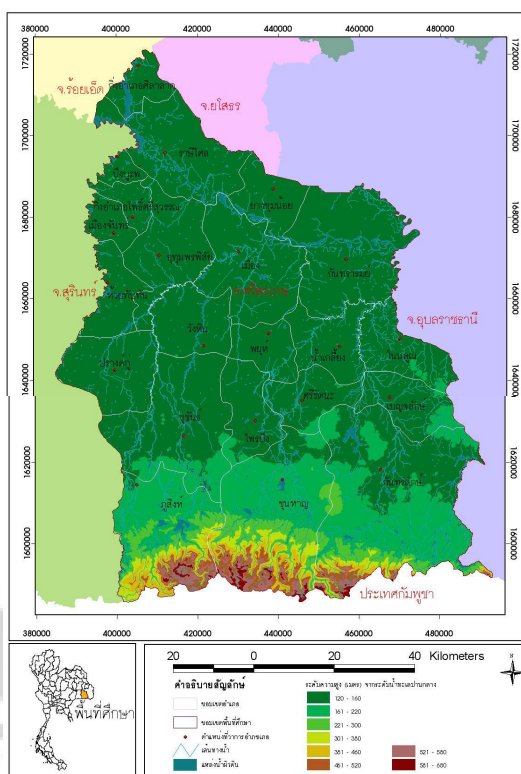
จังหวัดศรีสะเกษตั้งอยู่ตอนใต้ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยระหว่างละติจูดที่ 14 องศา 20 ลิปดาเหนือถึง 15 องศา 40 ลิปดาเหนือ ลองจิจูดที่ 103 องศา 45 ลิปดา-ตะวันออก ถึง 105 องศา 40 ลิปดาตะวันออก อยู่เหนือระดับน้ำทะเล 120 เมตรโดยประมาณ มีเนื้อที่ประมาณ 8,861 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 5,538,356 ไร่ ห่างจากกรุงเทพมหานคร โดยทางรถไฟระยะทาง 515 กิโลเมตร ทางรถยนต์เป็นระยะทางประมาณ 571 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียงและประเทศเพื่อนบ้านดังนี้

ทิศเหนือ เขตอำเภอราษีไศล อำเภอขามเฒ่า กิ่งอำเภอศิลาลาด ติดต่อกับจังหวัดยโสธร และจังหวัดร้อยเอ็ด

ทิศใต้ เขตอำเภอภูสิงห์ อำเภอขุนหาญ อำเภอกันทรลักษ์ ติดกับประเทศกัมพูชา

ทิศตะวันออก อำเภอกันทรารมย์ อำเภอเบญจลักษ์ อำเภอโนนคูณติดต่อกับจังหวัดอุบลราชธานี

ทิศตะวันตก เขตอำเภออุทุมพรพิสัย อำเภอปรางค์กู่ อำเภอห้วยทับทัน อำเภอบึงบูรพ์ ติดต่อกับจังหวัดสุรินทร์ ดังภาพประกอบ 2 (เทศบาลเมืองศรีสะเกษ :2547)



ภาพประกอบ 2 แผนที่แสดงขอบเขตและภูมิประเทศของพื้นที่ศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ

3.1.2 การแบ่งเขตการปกครอง

จังหวัดศรีสะเกษแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 20 อำเภอ 2 กิ่งอำเภอ 206 ตำบล 2,381 หมู่บ้าน และได้แบ่งการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นดังนี้ องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล

3.1.3 เส้นทางคมนาคม

การคมนาคมจังหวัดศรีสะเกษ มีเส้นทางคมนาคมที่ติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง และทั้งอำเภอต่าง ๆ ภายในท้องที่จังหวัดศรีสะเกษ โดยแบ่งการคมนาคมเป็น 3 ทาง การคมนาคมโดยรถไฟ มีวันละ 22 ขบวน จากสถานีรถไฟหัวลำโพง สายกรุงเทพฯ-อุบลราชธานี ผ่านที่สถานีศรีสะเกษ ระยะทาง 515 กิโลเมตร การคมนาคมโดยรถยนต์และรถโดยสารประจำทาง จากกรุงเทพฯมีรถโดยสารออกจากสถานีขนส่งสายตะวันออกเฉียงเหนือ ไปศรีสะเกษทุกวัน ใช้เวลาเดินทางประมาณ 8 ชั่วโมง และถ้าเดินทางโดยรถยนต์จากกรุงเทพฯ ใช้เส้นทางหลวงหมายเลข 1 (ถนนพหลโยธิน) แล้วแยกเข้าทางหลวงหมายเลข 2 (ถนนมิตรภาพ) ที่จังหวัดสระบุรี ไปจนถึงจังหวัดนครราชสีมา เข้าทางหลวงหมายเลข 226 ผ่านจังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดสุรินทร์ เข้าตัวเมือง ศรีสะเกษส่วนเส้นทางคมนาคมในจังหวัดศรีสะเกษมีระยะทางที่อยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท และกรมโยธาธิการ รวมทั้งสิ้น 1,541.282 กม. เป็นถนนในความรับผิดชอบของสำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท จำนวน

932.387 ก.ม. และกรมโยธาธิการ 608.895 ก.ม.ถนนดังกล่าว สวนใหญ่เป็นถนนลาดยาง ถนนลูกรัง และถนนคอนกรีตการคมนาคมโดยทางอากาศ จังหวัดศรีสะเกษไม่มีสนามบินแต่สามารถใช้สนามบินที่จังหวัดอุบลราชธานีได้ ในการวิจัยครั้งนี้จะนำเฉพาะเส้นทางคมนาคมสายหลักมาวิเคราะห์ ส่วนในจังหวัดศรีสะเกษไม่มีสนามบิน ก็จะไม่นำมาเป็นเกณฑ์หรือปัจจัยในการพิจารณา

3.1.4 ประชากรของจังหวัดศรีสะเกษ

จังหวัดศรีสะเกษเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีจำนวนประชากรมากเกินหนึ่งล้านคน เปรียบเทียบจำนวนประชากรจากสถิติประชากรในปี พ.ศ.2536 ถึงปี พ.ศ. 2547 จะเห็นว่าจังหวัดศรีสะเกษมีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้น แต่ก็มีแนวโน้มที่กำลังลดลง หลังจากปี พ.ศ.2545 และในปัจจุบันนี้ จังหวัดศรีสะเกษมีจำนวนประชากร 1,446,345 คน (สำนักทะเบียนกลาง กรมการปกครอง 31 ธันวาคม 2552: ออนไลน์) จากจำนวนประชากรของจังหวัดศรีสะเกษที่มีจำนวนมากจึงทำให้มีขยะเป็นจำนวนมาก และจำเป็นต้องหาพื้นที่กำจัดขยะเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาในอนาคต

3.1.5 สถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจ

3.1.5.1 สวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ อยู่ในวิทยาลัยเกษตรกรรม ถ.กสิกรรมเป็นสวนสาธารณะและป่าธรรมชาติแห่งเดียวในประเทศ ที่มีต้นลำดวนปลูกไว้ถึง 40,000 ต้น

3.1.5.2 ปราสาทหินวัดสระกำแพงน้อย อยู่บ้านกลาง ห่างจากตัวเมือง 8.7 กม. มีปราสาทวิหาร สระน้ำก่อศิลาแลง เป็นศิลปะแบบบาปวน และมีสถาปัตยกรรมแบบบาปวน ปนอยู่ด้วย และยังมีสิ่งก่อสร้างที่เรียกกันในสมัยนั้นว่า อโรคยศาล ซึ่งหมายถึง สถานพยาบาลประจำชุมชน

3.1.5.3 ปราสาทหินวัดสระกำแพงใหญ่ ห่างที่ว่าการ อ.อุทุมพรพิสัย 2 กม. อยู่ในวัดสระกำแพงใหญ่ เป็นปราสาทขอมขนาดใหญ่ที่สุดในจังหวัด มีปราสาท 3 องค์บนฐานเดียวกัน ปราสาทประธานองค์กลางก่อด้วยหินทราย มีอิฐแซมบางส่วนซึ่งมีรูปทรงที่สมบูรณ์และสวยที่สุด

3.1.5.4 ปราสาทบ้านปราสาท เป็นปราสาทขอมที่ถูกดัดแปลง เช่นเดียวกับปราสาทศรีขรภูมิ จ.สุรินทร์ ที่ตั้งอยู่บนเนินดิน ปราสาทเป็นรูปสี่เหลี่ยมทรงแหลมเรียวยาวรีลดหลั่นลงมา ปราสาทองค์กลางมีขนาดใหญ่กว่าอีก 2 องค์ ปราสาทนี้เป็นศิลปะขอมผสมผสาน

3.1.5.5 ปราสาทปราสาทคู่ ตั้งอยู่ที่บ้านกู่ ตำบลกู่ อำเภอบราสาท ห่างจากตัวจังหวัด 61 กิโลเมตร เป็นปราสาท 3 ยอดซึ่งได้รับการบูรณะใหม่ เป็นปราสาทหนึ่งที่มีความสวยงามตั้งอยู่ข้างหนองน้ำขนาดใหญ่ที่มีน้ำเปิดน้ำเป็นจำนวนมาก

3.1.5.6 สวนสาธารณะห้วยน้ำคำ อยู่ติดเขตเทศบาลเมืองศรีสะเกษ ทางไปอำเภอกันทรลักษณ์ ห้วยน้ำคำมีพื้นที่ประมาณ 14 ไร่ ภายในสวนมีไม้ประดับ สนามเด็กเล่นสวนอาหาร และทะเลสาบขนาดใหญ่มีประชาชนไปพักผ่อนหย่อนใจเป็นประจำตลอดปี

3.1.5.7 ศาลเจ้าพ่อหลักเมือง เป็นสิ่งที่เคารพของชาวจังหวัดนี้มาก ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของที่ตั้งศาลว่าการจังหวัดศรีสะเกษ ห่างจากที่ศาลากลางจังหวัด 8 -10 เมตร

3.1.5.8 น้ำตกสำโรงเกียรติ น้ำตกภูละออ ที่อำเภอกันทรลักษณ์ น้ำตกห้วยจันทร์ อำเภอขุนหาญนอกจากนั้นยังมี วัดล้านขวดที่อำเภอขุนหาญ พระธาตุเรืองรอง อยู่ทางทิศเหนือของอำเภอเมือง และแหล่งโบราณอีก 3 แห่ง คือวัดสิมคุชอด, อาคารขุนอำภยพาศิษย์ ซึ่งตั้งอยู่ในตัวเมืองสวนป่าเปิดหนองกว้างซึ่งเป็นหนองน้ำที่ขุดเป็นทะเลสาบเพื่อพักผ่อนหย่อนใจห่างจากตัวเมืองประมาณ 5 กิโลเมตร ขึ้นไปทางตะวันออกเฉียงเหนือ ในการวิจัยครั้งนี้ได้ทำการกันขอบเขต แหล่งโบราณคดีและสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญ เพื่อป้องกันเพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบด้านต่างๆ แก่นักท่องเที่ยว

3.2 สภาพทั่วไป สังคมและวัฒนธรรมของอำเภอราชีไศล

สภาพทั่วไปของอำเภอราชีไศล

ห้องสมุดประชาชนอำเภอราชีไศล (2553 ; ออนไลน์) กล่าวถึง ข้อมูลทั่วไปของอำเภอราชีไศลเอาไว้ดังนี้

3.2.1 ที่ตั้งและอาณาเขต

ตั้งอยู่ตอนบนของจังหวัดศรีสะเกษ มีเนื้อที่ 498.806 ตารางกิโลเมตร จำนวนประชากรทั้งสิ้น 82,887 คน แยกเป็นชาย 41,147 คน หญิง 41,740 คน มีความหนาแน่นเฉลี่ยต่อพื้นที่ประมาณ 165.36 คน/ตารางกิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับเขตการปกครองข้างเคียงดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับอำเภอโพธิ์ทราย (จังหวัดร้อยเอ็ด)
	อำเภอศิลาลาด และอำเภอมหาชนะชัย (จังหวัดยโสธร)
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับอำเภอค้อวัง (จังหวัดยโสธร) และอำเภอ
	ยางชุมน้อย
ทิศใต้	ติดต่อกับอำเภอยางชุมน้อย อำเภอเมืองศรีสะเกษ และ
	อำเภออุทุมพรพิสัย
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับอำเภอบึงบูรพ์ และอำเภอรัตนบุรี (จังหวัดสุรินทร์)



ภาพประกอบ 3 แผนที่แสดงขอบเขตของพื้นที่ศึกษา อำเภอราชสีเสลด

3.2.2 ลักษณะภูมิประเทศ

สภาพพื้นที่อำเภอราชสีเสลดมีลักษณะที่ราบสูง พื้นดินเป็นดินร่วมปนทราย โดยทั่วไปมีพื้นที่เป็นป่าละเมาะบางส่วน มีแม่น้ำมูลไหลผ่านจากทิศตะวันตกไปสู่ทิศตะวันออก ที่ดินริมฝั่งแม่น้ำมูลเป็นที่ราบลุ่มน้ำท่วมถึงและน้ำหลากตอนน้ำมากให้ฤดูฝน และมีพื้นที่อยู่ในเขตทุ่งกุลาร้องไห้ ได้แก่พื้นที่ตำบลฝั่งซ้ายแม่น้ำมูล ตำบลเมืองแคน ตำบลหนองหมี่ มีระยะทางรวมกันทั้งสิ้น 38 กิโลเมตร มีน้ำไหลตลอดปี ในฤดูแล้ง น้ำจะตื้นเขินบางตอน

3.2.3 ด้านเศรษฐกิจ

รายได้ประชากร ประชากรมีรายได้ต่อหัว 8,000 บาท/ปี การเกษตรกรรม อำเภอราชสีเสลดมีพื้นที่การเกษตรทั้งสิ้น 171,050 ไร่ ครอบครัวยุทธการ จำนวน 71,212 ครอบครัว

ประชากรมีรายได้จากกลุ่มสตรีในอำเภอราชสีเสลดในการแปรรูปผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่นต่าง ๆ เช่น กลุ่มสตรีบ้านส้มป่อยใหญ่ – ขนมดอกจอก กลุ่มสตรีสหกรณ์บ้านเมียง – ทำได้กรอก กลุ่มสตรีสหกรณ์บ้านไผ่ หมู่ 3 – เพาะเห็ดฟาง กลุ่มสตรีบ้านตัง – ปลาต้มและแหนม กลุ่มสตรีสหกรณ์บ้านผึ้ง – หัตถกรรมพื้นบ้าน กลุ่มสตรีสหกรณ์บ้านอิเหนา – ทำข้าวเกรียบ กลุ่มสตรีสหกรณ์บ้านบัวขาว – ทอเสื่อกก กลุ่มสตรีบ้านดอนไม้งาม – จักสานไม้ไผ่

3.2.4 ด้านสังคมและวัฒนธรรม

3.2.4.1 คำขวัญอำเภอราชสีห์ไศล คือ หาดทรายมูลคู่บ้าน ลิงบ้านห้วยน้ำคูเมือง ดงภูดินลือเลื่อง เมืองแห่งบั้งไฟแสน ดินแดนหอมแดง แหล่งหมูหันรสดี ฝายราชสีห์สุดสวย พร้อมด้วย ไข่ไก่งาม ที่มาของคำขวัญอำเภอราชสีห์ไศล และประวัติความเป็นมาของเอกลักษณ์ ประจำท้องถิ่นใน อำเภอราชสีห์ไศล มีดังนี้

หาดทรายมูลคู่บ้าน แม่น้ำมูล เป็นลำน้ำที่สำคัญของอำเภอราชสีห์ไศล ซึ่งมีต้นกำเนิดจากเทือกเขาตงพญาเย็น ในท้องที่จังหวัดนครราชสีมา ไหลผ่านในหลายตำบลของ อำเภอราชสีห์ไศลดังนี้ ตำบลด่าน ตำบลหนองแค ตำบลบัวหุ่ง ตำบลหนองอึ่ง ตำบลเมืองคง ตำบลเมือง แคน ตำบลลัมป่อย และตำบลหนองหมี ระยะทางประมาณ 38 กิโลเมตร จึงเป็นแหล่งการทำมาหากิน ของชาวราชสีห์ไศล หลายด้านด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็น การประมงพื้นบ้าน การใช้น้ำเพื่ออุปโภค บริโภค การ ใช้น้ำในการทำเกษตรต่างๆ เป็นต้น

ลิงบ้านห้วยน้ำคูเมือง ลิงบ้านห้วยน้ำคูเมือง อาศัยอยู่ที่ป่าบ้านห้วยน้ำคูเมือง หมู่ 2 ตำบลห้วยน้ำคูเมือง อำเภอราชสีห์ไศล จังหวัดศรีสะเกษ เป็นสวนป่า สาธารณะของหมู่บ้าน เป็นดอนปู่ตา มี เนื้อที่ประมาณ 20 ไร่อยู่ห่างจากอำเภอราชสีห์ไศล ประมาณ 6 กิโลเมตร และสำหรับประวัติความเป็นมา ของสวนลิงบ้านห้วยน้ำคูเมือง ผู้เฒ่าผู้แก่เล่าว่าลิงนี้เป็นทหารของปู่ตา ตั้งแต่เกิดมาก็พบลิงอยู่แล้ว ซึ่งชาวบ้าน มีความเชื่อว่า ถ้าใครทำร้ายลิง ก็เหมือนกับไปทำร้ายปู่ตา จะทำให้มีอันเป็นไป ชาวบ้านจึงไม่กล้าทำ ร้ายลิง ลิงจึงอาศัยอยู่ในป่าแห่งนี้ได้ สวนลิงบ้านห้วยน้ำคูเมืองใช้เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ ชื่นชมบรรยากาศ ให้ อาหารสัตว์เป็นการทำบุญทำให้จิตใจเบิกบานและมีการจัดเลี้ยงโต๊ะจีนให้ลิง ในช่วงเดือนกันยายนของ ทุกปี

ดงภูดินลือเลื่อง ป่าดงภูดิน เป็นป่าสงวนแห่งชาติตั้งอยู่ในพื้นที่ตำบล หนองแค มีจำนวนเนื้อที่ 5,100 ไร่ "ดงภูดิน" เป็นเนินเขาเตี้ยๆ ริมลำน้ำมูลอยู่ห่างจากตัวอำเภอราชสีห์ ไศลไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือราว 10 กิโลเมตร เป็นศูนย์รวมความเชื่อของคนแห่งลุ่มน้ำมูล ตอนกลาง ด้านทิศตะวันตกของดงภูดินเป็นเนินเขาสูง มองไปจะเห็นสายน้ำมูลทอดยาวคดเคี้ยวมา จากทางทิศตะวันตกมาพบกับลำน้ำเสียว ที่ไหลผ่านจากกลางทุ่งกุลาร้องไห้มาบรรจบกัน ณ ที่แห่งนี้ หากลองเรือล่องลำน้ำมูลจากหน้าเขื่อน ราชสีห์ไศลไปตามลำน้ำมูล ก็จะได้เห็นกลุ่มไม้ยางของป่าดงภูดิน ต้น ตระหง่าน มองเห็นแต่ไกล

เมืองแห่งบั้งไฟแสน การจัดประเพณีบั้งไฟ หรือบุญบั้งไฟ เชื่อกันว่า เป็น การบูชาแถน บูชาอารักษ์หลักเมือง และเป็นประเพณี ขอฝนเพื่อให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล ชาวบ้านอยู่เย็นเป็นสุข ข้าวปลาอาหารอุดมสมบูรณ์ ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บด้วย สำหรับการ จัด

ประเพณีบุญบั้งไฟ ในอำเภอรราชสีมาใต้ มีการจัดกันทุกตำบล มีกำหนดจัดงานประเพณีบุญบั้งไฟขึ้นเป็นประจำทุกปี ในเดือนมิถุนายน การจัดงานดำเนินการ 2 วัน คือวันแรกเป็นวันรวมจะมีการแห่บั้งไฟที่ตกแต่งอย่างสวยงามและมีขบวนเซิ้งฟ้อนรำที่สวยงามและวันที่สองเป็นวันจุดบั้งไฟเพื่อแข่งขันกันว่าบั้งไฟของใครจะขึ้นสูงหรือลอยอยู่ในท้องฟ้าได้นานกว่ากัน ซึ่งการดำเนินงานจัดประเพณีบุญบั้งไฟของอำเภอรราชสีมาใต้จะมีทุกภาคส่วนให้ความร่วมมือในการอนุรักษ์ประเพณีอันดีงามไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชนให้ความร่วมมือในการจัดประเพณีโดยการจัดส่งขบวนแห่บั้งไฟและจัดส่งบั้งไฟที่ใช้ในการจุดตามประเพณี

ดินแดนหอมแดง การปลูกหอมแดง ในอำเภอรราชสีมาใต้ มีมากในตำบลหนองหมี่ ตำบลส้มป่อย ตำบลไผ่ และในหลายๆตำบล เป็นวิถีชีวิตของ ทั้งอำเภอรราชสีมาใต้ ซึ่งทำรายได้ต่อปีให้กับชาวบ้านที่ปลูกเป็นอย่างมาก หอมแดงมีหลายพันธุ์ เช่น หอมลำพูน หอมลับแล และหอมราชสีมาใต้ เป็นต้น ระยะเวลาในการปลูกและลักษณะ ก็จะแตกต่างกัน โดยเฉพาะหอมราชสีมาใต้ จะมีหัวใหญ่กว่าทั้งสองพันธุ์ ใช้เวลาในการปลูก หรืออายุก่อนการเก็บเกี่ยว ประมาณ 70-80 วัน การปลูกหอมแดงจะปลูกกันปีละสองครั้ง คือ ช่วงเดือนตุลาคม ปลูกหอมแดง ที่จะใช้ทำพันธุ์ และช่วงเดือนธันวาคม จะนำหอมแดงที่เป็นพันธุ์ มาปลูกเพื่อจำหน่าย ซึ่งเป็นช่วงฤดูหนาว หอมแดงชอบอากาศหนาว ปลูกในช่วงนี้จะได้ผลผลิตที่ดี หอมแดง มีหัวใหญ่กว่าปลูกในช่วงอื่นๆ ผลผลิตที่ได้จากหอมแดงนอกจาก หัวหอมแดงแล้ว ยังนำผลผลิตที่ได้ คือ ดอกหอมแดงสามารถนำไปทำอาหารได้หลายประเภท ไม่ว่าจะเป็น ลวก นึ่ง ดอง เป็นต้น

แหล่งหมูหันรสดี การทำหมูหัน ที่อำเภอรราชสีมาใต้ เริ่มต้นจาก คุณสุรียวัฒน์ กะตะศิลา ได้ทำงานที่ร้านอาหารในกรุงเทพฯ ซึ่งเป็นร้านอาหารที่ขายหมูหันสูตรอร่อย ได้เรียนรู้สูตรในการทำหมูหัน ที่อร่อย และเมื่อกลับมาที่อำเภอรราชสีมาใต้ ได้ร่วมทำร้านอาหารกับน้องๆ คือ คุณศรีทัศน์ กะตะศิลา ในชื่อร้าน “ชิตหมูหัน” หมูหันของร้านเริ่มมีคนรู้จักมากขึ้นเรื่อยๆ เนื่องจากมีรสชาติอร่อย และเป็นเอกลักษณ์ มีชื่อเสียงในอำเภอรราชสีมาใต้ จึงเป็นที่มาของ “หมูหันรสดี” ดังปรากฏในคำขวัญอำเภอรราชสีมาใต้ติดต่อหมูหันรสดี ของอำเภอรราชสีมาใต้

ฝายราชสีมาใต้สุดสวย ตั้งอยู่ตำบลหนองแค อำเภอรราชสีมาใต้ จังหวัดศรีสะเกษ เป็นระบบผันน้ำบนลำน้ำมูล ตามโครงการ โขง-ชี-มูล สร้างด้วยคอนกรีต เก็บน้ำได้ตลอดทั้งปี สามารถส่งน้ำให้แก่พื้นที่เพาะปลูกได้ประมาณ 34,420 ไร่ ในเขตพื้นที่ อำเภอรราชสีมาใต้ อำเภอ บึงบูรพ์ จังหวัดศรีสะเกษ อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์ และอำเภอพนมทวาย จังหวัดร้อยเอ็ด และเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ อยู่ห่างจากอำเภอรราชสีมาใต้ ประมาณ 12 กิโลเมตร

พร้อมด้วยไขไก่อ่างาม ไขไก่อ่างาม ที่ฟาร์มอุ้นเรือน “ฟาร์มอุ้นเรือน” ของครอบครัวอุ้นเรือน โดยมี คุณรำไพ อุ้นเรือน เป็นผู้ดูแลหลักๆ ฟาร์มอุ้นเรือน เลี้ยงไก่ ในระบบฟาร์มเปิดเลี้ยงแบบธรรมชาติ ใช้อาหารชีวภาพ ไม่มีสารเคมี ใช้น้ำหมักชีวภาพในการฆ่าเชื้อต่างๆในฟาร์ม และที่ฟาร์มเลี้ยงไก่ มีการปลูกพืชผัก ปลูกไม้ยืนต้น ที่มีความเป็นธรรมชาติ มากไขไก่ที่ฟาร์มอุ้นเรือน ได้จัดส่งตัวอย่างไขไก่ ให้กองโภชนาการ กรมอนามัย ทำการวิเคราะห์คุณค่าทางโภชนาการ และผลการวิเคราะห์ ปรากฏว่า เป็นไขไก่ที่มีโคเลสเตอรอลต่ำจึงเหมาะกับการบริโภค

3.2.4.2 แหล่งโบราณคดี

กล่าวถึงแหล่งโบราณคดีว่ามีดังต่อไปนี้

1) แหล่งโบราณคดีคองโคกหรือเมืองคองโคก ตั้งอยู่บริเวณทิศเหนือของบ้านหลุมโมก ตำบลเมืองคอง อำเภอราชสีห์ไศล จังหวัดศรีสะเกษ เป็นชุมชนโบราณที่มีลักษณะเป็นเนินดินรูปร่างค่อนข้างกลม มีคูน้ำและคันดินล้อมรอบ 2 ชั้น โดยก่อกันดินล้อมรอบคูน้ำด้านนอกลักษณะเช่นนี้เชื่อว่าคงสร้างคูน้ำขึ้น โดยมีจุดประสงค์หลักในการกักเก็บน้ำ ปัจจุบันคูน้ำและคันดินบางส่วนเปลี่ยนแปลงสภาพกลายเป็นพื้นนาตัวแหล่งโบราณคดีมีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 60 เมตร จากการสำรวจภายในแหล่งพบโบราณวัตถุต่างๆ ได้แก่ ซากโบราณ ซึ่งปัจจุบันอยู่ในสภาพพังทลายเนื่องจากการถูกลักลอบขุดหาวัตถุโบราณ เหลือสภาพเพียงเศษอิฐกระจายอยู่ทั่วไป กลุ่มใบเสมาหินทรายบริเวณทิศตะวันออกเฉียงใต้ของตัวแหล่ง เศษภาชนะดินเผาทั้งประเภทเนื้อหยาบและเนื้อแกร่ง จากโบราณวัตถุที่พบสันนิษฐานว่า แหล่งโบราณคดี แห่งนี้คงเป็นชุมชนในสมัยประวัติศาสตร์วัฒนธรรมทวารวดี ระหว่างพุทธศตวรรษที่ 12-16 มีการนับถือศาสนาพุทธ โดยประดิษฐ์ใบเสมาขึ้นเพื่อใช้ประกอบสังกรรม มีการสร้างสิ่งก่อสร้างที่น่าจะเป็นศาสนสถานและมีการสร้างคูน้ำคันดินเพื่อใช้กักเก็บน้ำในการอุปโภคบริโภคของชุมชน แหล่งโบราณคดีแห่งนี้ กรมศิลปากรสำรวจขึ้นทะเบียนเป็นแหล่งโบราณคดี และกรมการศาสนาขึ้นทะเบียนเป็นเขตวัดร้างปัจจุบันเป็นที่ตั้งวัดเมืองคอง ซึ่งเป็นวัดฝ่ายมหานิกาย รวมทั้งรูปปั้นของพญาคตะศิลาซึ่งเป็นเจ้าเมืองผู้นำชาวเขมมีการบวงสรวงกันทุกวันเพ็ญเดือนสาม

2) แหล่งโบราณคดีคองเกลือ แพนผังแหล่งโบราณคดี บ้านดอนเกลือ ตำบลคู อำเภอราชสีห์ไศล จังหวัดศรีสะเกษ ตั้งอยู่บริเวณบ้านคู ตำบลคู อำเภอราชสีห์ไศล จังหวัดศรีสะเกษ มีลักษณะเป็นเนินดินรูปร่างค่อนข้างกลมเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 400 เมตร มีคูน้ำและคันดินล้อมรอบ โดยเห็นสภาพคันดิน 2 ชั้น ที่ล้อมรอบคูน้ำทางด้านทิศตะวันตกโค้งไปตามแนวถึงบริเวณทิศใต้ จากการสำรวจได้พบโบราณวัตถุรูปแบบต่างๆ ได้แก่ พระพุทธรูปหินทราย ภาชนะดินเผาเนื้อหยาบ เครื่องถ้วยเขมรเคลือบสีน้ำตาล ภาชนะดินเผาบรรจุกระดูก หินบดและแท่นหินบดยา หินดู กำไลหิน

ชวานหินขัด จากโบราณวัตถุเหล่านี้สันนิษฐานว่าแหล่งโบราณคดี แห่งนี้คงเป็นชุมชนในสมัยประวัติศาสตร์ มีการนับถือศาสนาพุทธ มีอายุอยู่ในช่วงหนึ่ง หรือมีการอยู่อาศัยต่อเนื่องกันมา ในระหว่างพุทธศตวรรษที่ 12-18

3) แหล่งโบราณคดีบ้านน้ำอ้อมน้อย ตั้งอยู่บริเวณบ้านน้ำอ้อมน้อย ตำบลเมืองแคน อำเภอราชไศล จังหวัดศรีสะเกษเป็นชุมชนโบราณมีลักษณะเป็นเนินดินค่อนข้างกลม มีเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 35 เมตร มีคูน้ำและคันดินล้อมรอบ 1 ชั้นปัจจุบันมีบ้านเรือนราษฎรและวัดเกาะโพธิ์ไทรตั้งอยู่ จากการสำรวจได้พบโบราณวัตถุประเภทชิ้นส่วนสัมฤทธิ์ ภาชนะดินเผาเนื้อหยาบ จากลักษณะการสร้างคูน้ำและคันดินประกอบกับโบราณวัตถุที่พบ สันนิษฐานว่าแหล่งโบราณคดีแห่งนี้ เป็นชุมชนโบราณที่อาจมีการตั้งถิ่นฐานอยู่อาศัยครั้งแรกก่อนสมัยประวัติศาสตร์ตอนปลายและมีการอยู่อาศัยต่อเนื่องจนถึงสมัยประวัติศาสตร์ตอนต้นจากลักษณะของการสร้างคันดินที่รายรอบ คูน้ำทางขอบนอกนี้เชื่อว่าคงสร้างขึ้นโดยมีจุดประสงค์หลักเพื่อการกักเก็บน้ำ อายุของแหล่งโบราณคดีแห่งนี้ ถ้ามีการอยู่อาศัยครั้งแรกในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลายจริง คงมีอายุอยู่ราว 2,500 ปีลงมา

4) แหล่งโบราณคดีบ้านบึงหมอก มี 3 จุด คือ แหล่งโบราณคดีบ้านบึงหมอก แหล่งโบราณคดีโนนกำนเหลือง และแหล่งโบราณคดีโนนหนองหว้าบ้านบึงหมอกน้อย ตำบลสัมปอ อำเภอราชไศล จังหวัดศรีสะเกษ ขุดพบเศษภาชนะดินเผาเนื้อหยาบบางแบบผิวเรียบและแบบที่ตกแต่งเป็นลายเชือกทาบ ขูดขีด ส่วนแหล่งโบราณคดีโนนกำนเหลืองพบการฝังศพโดยฝังภาชนะดินเผาและชวานหินขัดด้วย บ้านบึงหมอกเดิมเรียนว่าบ้านเมืองหมอก ถือเป็นชุมชนโบราณขนาดใหญ่ประกอบด้วยหลายชุมชน มีแหล่งโบราณคดีในอำเภอราชไศล ที่ยังไม่ได้ดำเนินการสำรวจ จากกรมศิลปากร จำนวน 2 แห่ง คือ

5) แหล่งโบราณคดีบ้านเมืองแคน ตั้งอยู่ที่บ้านเมืองแคน ตำบลเมืองแคน อำเภอราชไศล จังหวัดศรีสะเกษมีลักษณะคล้ายแหล่งโบราณคดีบ้านน้ำอ้อมน้อย และอยู่ในเขตที่ใกล้เคียงกัน

6) แหล่งโบราณคดีบ้านโนนสูง ตั้งอยู่ที่บ้านโนนสูง ตำบลหนองแคน อำเภอราชไศล จังหวัดศรีสะเกษมีลักษณะเป็นเนินสูง มีวัดและพระพุทธรูปขนาดใหญ่ที่สร้างขึ้นในปัจจุบันตั้งอยู่ รองศาสตราจารย์ศรีศักรวัลลิโภดม นักโบราณคดีให้ความเห็นว่าน่าจะเป็นชุมชนโบราณ

3.2.4.3 ชนเผ่า

อำเภอราชสีไศลเป็นดินแดนสีเผ่าไทย ในจังหวัดศรีสะเกษ เป็นลักษณะพิเศษ ของความหลากหลายทางวัฒนธรรมชนเผ่าต่างๆ ในพื้นที่ ได้แก่ ส่วย เขมร ลาว เยอ อำเภอราชสีไศล เป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดศรีสะเกษ ที่มีเอกลักษณ์ ของตนเอง ไม่ว่าจะเป็น ชาวพื้นเมือง คือ ชาวเยอ ที่มีการตั้งถิ่นฐานเริ่มต้นที่อำเภอราชสีไศล จนเป็นตำนานของชาวเยอ ซึ่งชาวเยอ จะมีเอกลักษณ์ของตนเองในด้านต่างๆ หลายอย่าง ที่ในปัจจุบันยังคงอนุรักษ์ไว้ และมีภาษาถิ่นที่ใช้สื่อสาร ในท้องถิ่นอำเภอราชสีไศล และในอำเภอราชสีไศล มีสิ่งดี สิ่งที่ดีๆ จนกลายมาเป็นคำขวัญของอำเภอราชสีไศลถึงปัจจุบัน

ชาวเยอ เป็นชาวพื้นเมืองกลุ่มหนึ่ง ที่จัดอยู่ในกลุ่มภาษามอญ-เขมร เรียกตนเองว่า กวย มีความหมายว่า คน หากจัดกลุ่มแล้ว ชาวเยอจัดอยู่ในกลุ่มของชาวกวย มีภาษาพูดภาษาเดียวกัน ซึ่งมีเพียงบางคำเท่านั้นที่แตกต่างกัน จุดเด่นของชาวเยอก็คือมีความเหนียวแน่นในการรักษาธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมทางภาษาของกลุ่มชนไว้เป็นอย่างดี ในหมู่บ้านชาวเยอทุกหมู่บ้าน จะพูดภาษาเยอ ชาวลาวหรือคนหมู่บ้านอื่นที่มาตั้งหลักฐานในหมู่บ้านจะเปลี่ยนภาษาพูดเดิมของตนมาพูดภาษาเยอและปฏิบัติตามธรรมเนียมของชาวเยอด้วย ชาวเยอโดยทั่วไปจะสูงประมาณ 165 เซนติเมตร ผิวดำแดง การตั้งหมู่บ้านส่วนใหญ่จะตั้งอยู่ในเขตใกล้ลำน้ำหรือลำห้วย เช่น บ้านเมืองคง บ้านท่าโพธิ์ บ้านใหญ่ บ้านกลาง บ้านโนน บ้านฮ่องโสก บ้านหลุบโมก บ้านดอนเรือ บ้านหนองบาก บ้านห้วย อำเภอราชสีไศล ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำมูล บ้านโนนแกด บ้านขมิ้น อำเภอเมืองศรีสะเกษ บ้านโพธิ์ศรี ตำบลโนนเพ็ก อำเภอพยุห์ ตั้งอยู่ที่ราบลุ่มห้วยแฮด บ้านปราสาทเยอ บ้านโพนปลัด บ้านเขวาสี ตำบลปราสาทเยอ ตั้งอยู่ที่ราบลุ่มห้วยทา บ้านกุง บ้านวังไฮ บ้านขาม บ้านกลาง บ้านจิก ตั้งอยู่บริเวณที่ราบลุ่มลำน้ำเสียว เป็นต้น ที่น่าสนใจคือชาวเยอในแต่ละหมู่บ้านมีความสัมพันธ์ในลักษณะเครือญาติ ปกติชาวเยอมีอาชีพทำนา แต่บางส่วนมีความชำนาญด้านช่าง ตำนานของชาวเยอในศรีสะเกษ เริ่มต้นที่พญากตะศิลา เป็นหัวหน้านำคนเผ่าเยอ อพยพมาโดยทางเรือ มาตั้งเมืองคงโคกหรือเมืองคงปัจจุบันนี้ ซึ่งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำมูล ซึ่งอุดมสมบูรณ์ด้วยสัตว์น้ำ และเป็นเส้นทางคมนาคมในการติดต่อค้าขาย มูลเหตุของการตั้งชื่อเมืองอาจมาจากการที่พื้นที่เหล่านี้จะมีป่ามะม่วงมาก่อนแล้ว หรือมีการปลูกต้นไม้ผล เช่น ขนุน มะม่วง มะนาว มะพร้าว ฯลฯ ผลไม้ที่ปลูกง่ายและให้ผลเร็วคือ มะม่วง มะม่วงภาษาเยอว่า เยาวะค็อง หรือเยาวะก็อง ต้นมะม่วงที่มีอยู่จำนวนมากจึงเรียกเมืองตนเองว่า เมืองเยาวะค็อง และเพี้ยนเป็นเมืองคง-เมืองคง ในที่สุด ปัจจุบันมีรูปปั้นพญากตะศิลา ที่บึงคงโคก บ้านหลุบโมก ตำบลเมืองคง อำเภอราชสีไศล จังหวัดศรีสะเกษ เป็นที่เคารพของชาวเยอและมีการบวงสรวงในวันเพ็ญเดือนสามทุกปี การอพยพของพญากตะศิลาเป็นคำบอกเล่าที่น่าสนใจ เพราะใช้เรือสง (เรือยาวที่ใช้พายแข่งกัน) 2 ลำ เรือลำที่ 1 ชื่อ คำผาย เรือลำที่ 2 ชื่อ คำม่วน แต่ละลำมีคนได้ประมาณ

40-50 คน พายจากลำน้ำโขงเข้าปากแม่น้ำมูล รอนแรมทวนกระแสน้ำขึ้นมาเรื่อยๆ ผ่านเมืองโพนบกกับเจ้าเมืองนั้นว่าจะไปตั้งเมืองใหม่อยู่ เจ้าเมืองๆนั้นก็ให้ไปเลือกอยู่ตามที่เห็นเหมาะสม ถึงบ้านท่า ตำบลส้มป่อย ก็พาไพร่พลแะพักแรม รุ่งขึ้นวันใหม่ก็นำพวกออกสำรวจหาพื้นที่ตั้งเมือง มาเห็นเมืองร้างเป็นเนินดินสูงมีคูน้ำล้อมรอบ ที่บึงคงโคกทุกวันนี้ เห็นว่ามีสภาพภูมิประเทศเหมาะสมก็นำไพร่พลตั้งบ้านเรือน ปัจจุบันที่เมืองคงโคกมีศาลและรูปปั้นของพญากตะศิลา เป็นที่เคารพสักการะ บนบานของชาวบ้านเป็นประจำต่อมาเมื่อจำนวนพลเมืองเพิ่มมากขึ้น ก็ขยายกันมาอยู่ริมฝั่งแม่น้ำมูล ที่บ้านกลาง บ้านใหญ่ บ้านโนน และบ้านท่าโพธิ์ รวมเรียกว่า เมืองคง เวลาผ่านไปมีพลเมืองเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จึงอพยพไปตั้งหมู่บ้านใหม่ในที่ต่างๆ เช่น ทิศเหนือ ที่บ้านห้วยน้ำ ทิศใต้ข้ามลำน้ำมูลที่บ้านค้อเยอ บ้านขมิ้น บ้านโนนแกด อำเภอมืองศรีสะเกษ บางส่วนเลยไปที่บ้านโพนปลัด อำเภอยุทธิ บ้านปราสาท บ้าน ประอาจ อำเภอยุทธิ ทิศตะวันตกไปที่บ้านกุง บ้านเขือก บ้านขาม อำเภอลาดและบางส่วนเลยทุ่งกุลาร้องไห้ไปที่บ้านอึ้ง บ้านหัวหมู อำเภอยุทธิ จังหวัดมหาสารคาม

การแต่งกายของเยอ ชาวเยอจะมีการแต่งกายเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง ทั้งชายและหญิงจะใช้ผ้าไหมเหยียบแขนยาวย้อมสีดำ ซึ่งเป็นผ้าไหมเส้นเล็กทอตลอดลายขีดดอกเล็กๆแทรกตลอดผืน เมื่อตัดเย็บแล้วนำมาย้อมด้วยผลมะเกลือดิบที่ตำแล้วนำมาย้อมหลายครั้ง ตากให้แห้งแล้วคลุมหมักไว้ในโคลน เสื้อผ้าไหมเหยียบย้อมดำนี้ เป็นผ้าเนื้อแน่นและอ่อนนุ่ม มีความคงทนเป็นพิเศษใช้สวมใส่ในทุกโอกาส ไม่ว่าจะทำนา ทำไร่ ไปตลาด หรือไปเที่ยวงานรื่นเริง ถ้าทำนาหรือทำงานอื่นๆ จะสวมเสื้อย้อมดำคู่กับผ้าชิ้นฝ้าย แต่ในโอกาสทำบุญต่างๆ หรือโอกาสพิเศษหรือไปตลาดจะนิยมสวมเสื้อไหมเหยียบย้อมดำคู่กับผ้าชิ้นไหม มีผ้าสไบสีดำพาดไหล่ ใช้เช็ดหน้าตาเช็ดมือได้ ส่วนผู้ชายถ้าทำไร่ทำนาก็สวมเสื้อไหมเหยียบย้อมดำแขนยาวในลักษณะเสื้อเชิ้ต แต่ถ้าเป็นงานบุญหรือโอกาสพิเศษจะนุ่งโจงกระเบน มีผ้าขาวม้าไหมหรือฝ้ายสีสดใสเป็นลวดลายตารางมัดคาดเอว ปัจจุบันชาวเยอได้ประยุกต์ตนเองเข้ากับสมัยนิยมแล้ว แต่ยังคงเอกลักษณ์ของตนไว้

ภาษาถิ่น ภาษาเยอเป็นภาษาตระกูลเดียวกับภาษาส่วย มีอยู่ในบางท้องที่ของอำเภอราชไศล บ้านกลาง บ้านจิก บ้านหลุมโมก บ้านดอนเรือ บ้านบากเรือ บ้านห้วยน้ำ บ้านร้องโคก บ้านใหญ่ อำเภอลาด บ้านกุง บ้านขาม บ้านกลาง อำเภอมืองศรีสะเกษ ที่บ้านขมิ้น บ้านโพนค้อ อำเภอยุทธิที่บ้านปราสาทเยอ ผู้พูดภาษาเยอ คิดเป็นร้อยละ 1 ของประชากรทั้งจังหวัด ภาษาเยอเป็นภาษาเดียวกับภาษาส่วย เพียงแต่สำเนียงแตกต่างกันไป ผู้ชำนาญด้านภาษาบางท่านสรุปว่า เยอ คือ ภาษาส่วยที่ใกล้ชิดภาษาลาว ส่วยคือ ภาษาเยอที่ใกล้ชิดภาษาเขมร และภาษาส่วยเยอ เป็นภาษาที่อ่อนไหวจากอิทธิพลของภาษารอบข้าง คือ ลาวและเขมรมาก แต่ละหมู่บ้านส่วยหรือเยอ จะมีสำเนียงหรือคำศัพท์ที่ค่อนข้างแปลกแยกต่างกันอย่างชัดเจน ซึ่งง่ายต่อการสูญสลายทางภาษาในที่สุด

เครื่องดนตรีของชาวเยอ สะไน เป็นเครื่องดนตรีที่ศักดิ์สิทธิ์ตามหลักความเชื่อของชาวเยอที่อาศัยอยู่เขตพื้นที่อำเภอราชสีไศลเป็นภาษาเขมรแปลว่า “เขาสัตว์” ถ้าเป็นเขาควาก็จะเรียก “สะไนกะไบ” สะไนที่เป็นเครื่องเป่าของชาวเยอก็ทำจากเขาสัตว์โดยทำจากเขาควายเหมือนกัน เรียกเป็นภาษาเยอว่า “ซั้ง” หรือ “ซั้งไน” การที่ชาวเยอนิยมนำเขาควายมาทำสะไนเนื่องจากเขาควายมีรูเล็กตั้งแต่โคนเขาจนถึงปลายเขาทำให้เจาะรูจากปลายเขาได้ง่าย ส่วนเขาวัวนั้นรูจากโคนเขาถึงปลายเขาไม่เล็กพอจึงไม่นิยม ตามหลักความเชื่อของชาวเยอที่อาศัยอยู่ในพื้นที่อำเภอราชสีไศล สะไน เป็นเครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบพิธีกรรม หรือกิจกรรมที่สำคัญเท่านั้น เช่น พิธีกรรมบวงสรวงศาลพญากระตาศิลา การแข่งขันเรือ และเป็นการเป่าเพื่อบูชาสังข์ (หอยสังข์) ยังไม่นิยมนำมาเป่าเล่นเพื่อผ่อนคลายหรือความบันเทิงใดๆ ตามที่ครูเฒ่าเฒ่าเยอได้เล่าติดต่อกันมาว่า สะไนเป็นของศักดิ์สิทธิ์และมีความสำคัญมาก สะไนเป็นเครื่องเป่าที่สืบเชื้อสายมาจากสังข์ (ในภาษาเยอเรียก ซั้ง “ปรองซั้ง” แปลว่า “เป่าสังข์”) ลิ้นของสะไนทำจากไม้ไผ่ใช้ยางไม้ติดเข้ากับตัวเขาระหว่างปากลำโพงกับปลายเขา

ปราชญ์ชาวบ้าน นักดนตรีที่มีความสำคัญและมีฝีมือในการเป่าสะไนที่เป็นที่รู้จักกันทั่วไปของจังหวัดศรีสะเกษคือ นายกิตติ วรรณวงษ์ เป็นชาวเยอแท้แต่กำเนิดเกิดเมื่อวันที่ 7 พฤศจิกายน 2485 ณ บ้านโพธิ์ ตำบลเมืองคง อำเภอราชสีไศล จังหวัดศรีสะเกษ บิดาชื่อ นายเล่ วรรณวงษ์ มารดาชื่อ นางจำปี วรรณวงษ์ เป็นบุตรคนที่ 4 ในจำนวนพี่น้องร่วมบิดามารดา 5 คน เป็นชาย 3 คน หญิง 2 คนจุดเริ่มต้นของการเล่นสะไนนั้น ได้กล่าวให้เป็นที่ทราบเบื้องต้นแล้วว่าได้หัดเป่าสะไนมาตั้งแต่เด็ก ในช่วงสมัยเรียนชั้นประถม โดยแรกเริ่มตนได้หัดเป่าเองเป่าแบบผิด ๆ ถูก ๆ โดยลักจำเอาจากคนแก่คนเฒ่าที่เป่า แล้วแอบเลียนแบบ ต่อมาด้วยความสนใจ ประกอบกับความมานะ ได้ทำการศึกษาค้นคว้าสอบถามหาความรู้จากผู้แก่ผู้เฒ่ามาทำการฝึกเป่า ฝึกทำ จึงทำให้สามารถทำสะไนได้เอง และนำเอาดนตรีสะไนที่สร้างขึ้นนั้นมาเล่นเอง ซึ่งได้ทำการถ่ายทอดวิชาการสะไนนี้ครั้งแรกให้กับอาจารย์อัคคพล อาจารย์ปริญญาโท สอนอยู่มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ท่านได้นำคณะของท่านมาหัดทำหัดเป่าอยู่ที่บ้านของนายกิตติ วรรณวงษ์อยู่หลายครั้ง ชุดที่สอง ได้ถ่ายทอดให้กับอาจารย์พัลลภ เป็นอาจารย์สอน อยู่ที่วิทยาลัยนาฏศิลป์จังหวัดร้อยเอ็ด ปัจจุบันนี้นายกิตติ วรรณวงษ์ได้นำความรู้ด้านสะไนไปเล่นเป็นวงดนตรีที่บ้านร่วมกับคณะโรงเรียนบ้านอิหนา ตำบลบัวหุ่ง อำเภอราชสีไศล จังหวัดศรีสะเกษ ทำให้โรงเรียนบ้านอิหนาเป็นที่รู้จักมีชื่อเสียงโด่งดังไปทั่วจังหวัดและต่างจังหวัด และนายกิตติเองก็ได้เป็นอาจารย์พิเศษช่วยสอนดนตรีพื้นบ้านให้กับนักเรียนโรงเรียนบ้านอิหนาอีกด้วยสิ่งทั้งหมดที่นายกิตติทำมานั้น มีความตั้งใจอยากจะอนุรักษ์ดนตรีพื้นเมืองอีสานเอาไว้ โดยเฉพาะในด้านสะไน ซึ่งนับวันใกล้จะสูญหายไปเพราะไม่มีคนสืบทอด ดังนั้นจึงคิดเสียตายความรู้ที่มีจึงอยากจะถ่ายทอดความรู้ที่มีนี้ให้กับลูกหลานอนุชนรุ่นหลังและในทุกวันนี้นายกิตติได้เขียนตำราเกี่ยวกับดนตรีพื้นบ้านสะไน โดยเขียนเป็นภาษาท้องถิ่น คือ ภาษาเยอ ซึ่งเรื่องนี้นายกิตติ วรรณวงษ์ ได้

เขียนขึ้นมีอยู่ 9 เรื่อง ดังนี้ 1) ประเพณีความเป็นมาของเผ่าเยอ/ความเป็นมาของอำเภอราชไศล 2) เรื่องพระเจ้าสร้างโลก 3) เรื่องความเป็นมาของสังข์สะโน 4) ความเป็นมาของว่าว 5) เรื่องพ่อค้า เกี่ยวพันกับสะโน 6) เรื่องเสือกัวเสียงสะโน 7) เรื่องทองคำฝ้ายออกกลายเป็นเสื้อ 8) เรื่องอสรพิษงู ความเป็นมา 9) เรื่องนกนางแอ่น – นกอินแสบกับนกแต้แต้ถือสัตย์สาบานเรื่องทั้งหมดที่เขียนมานี้ นายกิตติได้ทำการสอบถามจากผู้แก่ผู้เฒ่าในเผ่าเยอที่มาอยู่ก่อน และเป็นผู้รู้ในเรื่องนั้น ๆ ดี ซึ่งเป็น เรื่องที่น่าศึกษาน่าเรียนรู้สำหรับอนุชนรุ่นหลัง

ผลงานที่ได้รับรางวัลเชิดชูเกียรติ นายกิตติ วรรณวงษ์ มีความสามารถในการผลิต เครื่องดนตรีพื้นบ้านทั้งสะโน สะนูว่าว พิณ แคน และได้นำไปแสดงในงานวัฒนธรรม ณ สถานที่ต่าง ๆ ทั่วทุกจังหวัดที่จัดให้มีการประกวดดนตรีพื้นบ้านขึ้น ซึ่งได้รับรางวัลต่างๆ รวมทั้งได้รับเชิญให้ไปร่วม เป็นเกียรติในงานวัฒนธรรม เหยี่ยวรางวัลสรุปได้ดังนี้

1. เกียรติบัตรร่วมงานฟื้นฟูมรดกอีสานสืบสานวัฒนธรรม จากโรงเรียนศิวลา ดาตประจักษ์สรรค์ เมื่อปี 2543
2. เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาการจำสะโน จากสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ศรีสะเกษ ปี 2543
3. ให้การสนับสนุนการจัดงานวันอนุรักษ์มรดกไทย จากสภาวัฒนธรรม จังหวัด ศรีสะเกษและจังหวัดศรีสะเกษ ปี 2544
4. ร่วมกิจกรรมเส็งสะนูว่าว ในงาน “มหกรรมหอกการค้าเทรดแฟร์ครั้งที่ 2 เทศกาลอาหารและขนมไทย 4 ภาค จัดโดยหอกการค้าจังหวัดศรีสะเกษ ร่วมกับสภาวัฒนธรรมจังหวัด ศรีสะเกษ ปี 2545
5. ชนะเลิศการประกวดดนตรีพื้นบ้าน (สะนูว่าว) จากงาน “มหกรรม หอกการค้า เทรดแฟร์ครั้งที่ 2 เทศกาลอาหารและขนมไทย 4 ภาค จัดโดยหอกการค้าจังหวัดศรีสะเกษ ร่วมกับสภาวัฒนธรรมจังหวัดศรีสะเกษ ปี 2545
6. รางวัลชมเชยการแก่วงสะนูในงานมหกรรมวัฒนธรรมภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ ณ ริมบึงแก่นนคร จังหวัดขอนแก่น จากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรม แห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม ปี 2545
7. ชนะเลิศการประกวดเป่าสะโน ในงานพญาทະตະลิดารำลึก ประจำปี 2546 จากองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองคง ปี 2546

8. ชนะเลิศการประกวดตีตพิณ ในงานพยากตะศิลารำลึก ประจำปี 2546 จากองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองคง ปี2546

9. ชนะเลิศ ตีตพิณ (ประเภทประชาชน) ในงานมหกรรมเล่นว่าว เป่าโหวด อำเภอเบญจลักษณ์ จังหวัดศรีสะเกษ ปี 2546

10. รองชนะเลิศ อันดับ 2 การประกวดพิณในงาน “แลกเปลี่ยนวัฒนธรรม ไทย – ลาว - กัมพูชา” จากจังหวัดศรีสะเกษ ปี 2546

11. รองชนะเลิศ อันดับ 2 การประกวดตีตพิณ เนื่องในงานบุญกฐินสามัคคี ส่งเสริมภูมิปัญญาอีสาน สืบตำนานวัฒนธรรมท้องถิ่น จากสภาวัฒนธรรมอำเภอเบญจลักษณ์ ปี 2547

12. ชนะเลิศอันดับ 1 การประกวดเป่าแคน เนื่องในงานบุญกฐินสามัคคี ส่งเสริมภูมิปัญญาอีสาน สืบตำนานวัฒนธรรมท้องถิ่น จากสภาวัฒนธรรมอำเภอเบญจลักษณ์ ปี 2547

13. ชนะเลิศการประกวดตีตพิณ ในงานมหกรรมเล่นว่าว เป่าโหวด อำเภอเบญจลักษณ์ ปี 2548

14. รองชนะเลิศอันดับ 1 ประกวดเป่าแคน ในมหกรรมเล่นว่าว เป่าโหวด อำเภอเบญจลักษณ์ปี2548

15. รองชนะเลิศอันดับ 1 การแข่งขันเป่าแคน ในงานย้อนรำลึกปราสาทสระกำแพงใหญ่ ขึ้น 2 ค่ำ เดือน 5 แห่งวิศุสงกรานต์

16. ร่วมเป็นกรรมการตัดสินการประกวดศิลป์พื้นบ้าน พิณ แคน ซอ โหวด เป่าขลุ่ย เป่าใบไม้ และมโหรี งานเทศกาลดอกกล้าดวนบาน สืบสานประเพณีสี่เผ่าไทย ประจำปี 2548 จังหวัดศรีสะเกษ จากผลการทำงานดังกล่าว ส่งผลให้นายกิตติ วรรณวงษ์ ได้รับคัดเลือกให้เป็น ศิลปินพื้นบ้านอีสาน สาขาดนตรีพื้นบ้าน (สะโน) จากสถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ภารกิจงานในปัจจุบัน ปัจจุบันประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก เวลาว่างนำดนตรีพื้นบ้านที่ทำขึ้นเองได้แก่ พิณ สะโน สะนู ว่าว ไปแสดงในงานวัฒนธรรม ณ สถานที่ต่าง ๆ และเป็นอาจารย์พิเศษสอนดนตรี พื้นบ้านให้กับนักเรียนโรงเรียนบ้านอิหนา ตำบลบัวหุ้ง อำเภอราชไศล จังหวัดศรีสะเกษ และร่วมเป็นคณะนักดนตรีของวงดนตรีเซ็งสะโน สภาวัฒนธรรมอำเภอราชไศล

3.2.4.4 ตำนาน

ศูนย์วัฒนธรรมมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ (2553 : ออนไลน์) กล่าวถึงตำนานในจังหวัดศรีสะเกษได้ชื่อว่าเป็นเมืองแห่งเทพนิยาย มีตำนานมากมายเพื่อประกอบประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านและชุมชน ตำนานดังกล่าวเล่าต่อกันมาซึ่งบางอย่างต้องดีความ และในอำเภอราษีไศล ก็มีตำนานที่น่าสนใจ ให้ศึกษา ดังนี้

ตำนานเมืองกตะศิลา คนเก่าแก่เล่าสืบกันมาว่า บริเวณเมืองศรีสะเกษ เป็นเมืองโบราณ เรียกว่า เมืองอินทเกษ ที่อำเภอราษีไศลมีเมืองหนึ่งเรียกว่า เมืองกตะศิลา ที่อำเภอเขื่องในมีเมืองหนึ่งเรียกว่า เมืองชีทวน เจ้าเมืองชีทวนมีธิดาสาวงามคนหนึ่ง ซึ่งชอบพบกับบุตรชายเจ้าเมืองกตะศิลา แต่บิดาไม่ได้รับทราบความจริง ฝ่ายเจ้าเมืองอินทเกษไปขอร้องบิดาเจ้าเมืองชีทวน ให้แก่บุตรของตน เจ้าเมืองชีทวนยินยอมและพร้อมกันกำหนดวันแต่งงานตามประเพณีแต่พอใกล้วันแต่งงาน ธิดาเจ้าเมืองชีทวนหลบหนีไปอยู่กับบุตรเจ้าเมืองกตะศิลาเสียเจ้าเมืองอินทเกษ ไม่พอใจจึงยกทัพเพื่อชิงนาง แต่เจ้าเมืองกตะศิลามีกำลังคนมากกว่าได้ชัยชนะ เจ้าเมืองชีทวนได้มอบธิดาให้บุตรเจ้าเมืองกตะศิลา พร้อมกับให้ตั้งกองทัพออยู่ระหว่างทางไปเมืองอินทเกษ คือ ตรงที่บ้านเมืองน้อย อำเภอกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ

ตำนานบ้านบักแมว จุลศักราช 1188 ปีจอ (พ.ศ.2369) เจ้าอนุวงศ์เวียงจันทน์คิดกบฏต่อไทย ยกกองทัพมาตีเมืองรายทางจนถึงเมืองกาฬสินธุ์ จับเจ้าเมืองอุบลฮาดกับกรมการเมืองฆ่า แล้วกวาดต้อนเอาครอบครัวไพร่พลเมืองกาฬสินธุ์ส่งไปยังเมืองเวียงจันทน์ แล้วยกทัพไปตีเมืองเขมราฐบุรี จับเจ้าเมือง (ท้าวกำ บุตระระวอ) ฆ่าเสีย แล้วยกกองทัพไปถึงเมืองร้อยเอ็ด เจ้าเมืองร้อยเอ็ดเห็นว่าต่อสู้ไม่ได้จึงยอมเป็นเมืองขึ้น กองทัพของเจ้าอนุวงศ์ได้ยกเลยไปตีหัวเมืองรายทาง จนถึงนครราชสีมา การศึกสงครามทำให้ประชาชนเกิดความกลัวแตกตื่น และหลบหนีซุกซ่อนตัวตามป่าเขา ไม่เป็นอันทำมาหากิน ในตำนานเล่าว่าในกาลครั้งหนึ่งมีพี่น้องสองคนได้ทิ้งถิ่นกำเนิดเพื่อหลบหนีการสงครามในครั้งนี้คนพี่ชื่อว่า บักมาย มีเมียชื่ออีปาด คนน้องชื่อบักแมว มีเมียชื่ออีหลง ได้ทิ้งถิ่นกำเนิดห้วยจะระแมอันอุดมสมบูรณ์ หนีศึกสงครามหวังจะไปพึ่งเจ้าเมืองโคราช การเดินทางลำบากมากเนื่องจากเป็นป่าเขาลำเนาไพรและต้องหลบซุกซ่อนๆ จากข้าศึกศัตรู(ทหารลาว) เดินทางมาถึงไร่แห่งหนึ่ง มีประชาชนทำไร่อยู่ 3 หลังคาเรือน อีปาดเจ็บท้องคลอดลูก แต่ด้วยความระหือโรยแรงที่ต้องเดินทางไกลในระยะท้องแก่ ทำให้อีปาดคลอดลูกตาย ปัจจุบันคือ บ้านอีปาด อำเภอกันทรารมย์ ด้วยความรักอิสระ บักมาย บักแมว อีหลง จึงเดินทางต่อมา สองพี่น้องตกลงแยกกันอยู่ โดยเลือกถิ่นฐานบ้านช่องใกล้แหล่งน้ำเพื่อจะได้หาปลาเป็นอาหารบักมายได้แยกไปอยู่คนเดียวในป่าใกล้กับลำห้วยพระบาง ปัจจุบัน คือบ้านหมากมาย อำเภอค้อวัง จังหวัดยโสธร ส่วนบักแมวกับอี

หลง ตั้งถิ่นฐานบ้านช่องในป่าใกล้แม่น้ำมูล ชื่อบ้านบักแมว ปัจจุบัน คือบ้านหนองนาคู ตำบลหนองหมี อำเภอรราชสีมาใต้ จังหวัดศรีสะเกษ ทหารของเจ้าอนุวงศ์ไม่พอใจการหลบหนีของบักมายและบักแมว จนในที่สุดบักมายถูกจับได้และถูกฆ่าที่บ้านหมากมาย ในขณะที่บักแมวพาอีหลงเมียรักไปเยี่ยมบักมาย ได้เห็นเหตุการณ์จึงพากันหลบหนี แต่ก็ไม่รอดพ้นจากทหารจำนวนมากไปได้ อีหลงถูกฆ่าที่หมู่บ้านแห่งหนึ่ง ปัจจุบันคือ บ้านหนองอีหลง อยู่อำเภอยางชุมน้อย ส่วนบักแมวก็ถูกฆ่าตายที่หนองน้ำปรากฏจนปัจจุบัน คือ หนองเซียงแมว อยู่ในเขต บ้านดอนไม้งาม อำเภอรราชสีมาใต้ จังหวัดศรีสะเกษ

3.2.4.5 ศาสนสถาน

สำนักหอสมุดประชาชนอำเภอรราชสีมาใต้ (2553; ออนไลน์) กล่าวถึงศาสนสถานที่สำคัญๆ ว่าส่วนมากได้แก่วัดในบวรพระพุทธศาสนาทั้งสิ้น เพราะวัดเป็นสิ่งที่อยู่คู่ประวัติศาสตร์มาโดยตลอด มีอายุการก่อสร้างมาพร้อมๆกับการสร้างเมืองหรือชุมชนทุกแห่ง เพราะมีความเชื่อว่า วัดกับบ้านจะแยกจากกันไม่ได้ เมื่อสร้างบ้านก็ต้องสร้างวัดขึ้นควบคู่ไปเสมอ วัดจึงเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ประจำหมู่บ้านมาแต่กาลนาน พอๆกับคติเบื้องสูง คือ กษัตริย์ไทยที่ทรงถือว่า วังกับวัด เป็นสิ่งที่แยกจากกันไม่ออกเช่นเดียวกัน สำหรับวัดที่สำคัญๆในอำเภอรราชสีมาใต้ มีดังนี้

วัดกัลยาไสยิตาราม (ท่าโพธิ์) อำเภอรราชสีมาใต้ เป็นวัดใหญ่ที่ตั้งอยู่ริมฝั่งซ้ายแม่น้ำมูล มีทิวทัศน์ร่มรื่นน่าชื่นชมและเป็นที่ตั้งสำนักงานเจ้าคณะอำเภอรราชสีมาใต้ ศูนย์การปกครองสงฆ์ของอำเภอรราชสีมาใต้

วัดเมืองคง อำเภอรราชสีมาใต้ เป็นวัดที่อยู่บนเนินดินเก่าแก่ ที่เดิมเชื่อว่าเป็นเมืองคงโคกโบราณมีคูน้ำล้อมรอบเนินดินนั้น ปรากฏเรื่องราวเดิมในโบราณ หนังสือพื้นเมืองราชสีมาใต้ว่า เดิมเป็นที่ตั้งเมืองของสองพี่น้อง คนพี่คือ พระไกร คนน้องคือ พญาทตะศิลา พากันล่องมาตามลำน้ำโขง เข้ามาตามลำน้ำมูล และพากันตั้งเมืองขึ้นที่นี้สืบมาหลายชั่วคน วัดเมืองคง คงเป็นวัดคูเมืองสมัยนั้น แต่ต่อมาได้ประสบเหตุที่ไม่อาจทราบชัดได้ เป็นเหตุให้ทั้งเมืองและวัดล่มร้างลงเป็นเวลานานมาฟื้นขึ้นใหม่ภายหลังมีเนื้อที่ 95 ไร่ 3 งาน 82 ตารางวา ต่อมาได้มีพระภิกษุสายวัดพระธรรมกาย จังหวัดปทุมธานีมาปฏิบัติธรรมประจำที่นี่ ได้ดำเนินการอบรมธรรมทายาทและบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนขึ้นเป็นประจำ ได้ก่อสร้างอาคาร เสนาสนะต่างๆขึ้นบริเวณวัดเมืองคงในปัจจุบัน

3.2.4.6 ประเพณีการดำรงชีวิต

ประเพณีหลักของชาวอำเภอรราชสีมาใต้เหมือนกับชาวอีสานทั่วไป คือ ยึดมั่นใน“ฮีตสิบสอง” คือ มีประเพณีประจำสิบสองเดือน ดังนี้

เดือนเจียงหรือเดือนอ้าย (ธันวาคม) ประเพณีบุญเข้ากรรม นิมนต์ พระสงฆ์มาปริวาสกรรม หรือเข้ากรรม เพื่อฝึกสำนึกความผิด หรือความบกพร่องของตน และมุ่ง ประพฤติปฏิบัติให้ถูกต้อง ตามพระวินัยต่อไป หรือฆราวาสจะทำพิธีเลี้ยงผีแดน ผีต่างๆ (ผีบรรพบุรุษ)

เดือนยี่ (มกราคม) ประเพณีบุญคุณลาน หรือบุญคุณข้าวชาวอีสานส่วนใหญ่ มีอาชีพทำนาปลูกข้าว เมื่อถึงฤดูกาลเก็บเกี่ยวข้าวแล้วก่อนหาบหรือขนข้าวมาใส่ยุ้งฉางหรือ ชาวบ้านเรียกว่า “เล้า” มักจะทำบุญ เพื่อเป็นสิริมงคลเพิ่มความมั่งมีศรีสุขให้แก่ตนเองและครอบครัว

เดือนสาม (กุมภาพันธ์) ประเพณีบุญข้าวจี ชาวบ้านจะนำข้าวจีส่วน หนึ่งไปถวายพระ การทำบุญข้าวจินั้นจัดขึ้นหลังจากการทำบุญมาฆบูชาแล้ว กำหนดวัดงาน ชาวบ้าน จะนำอาหารหวานคาว และข้าวจี มารวมกันที่ศาลาวัด นิมนต์พระรับศีล แล้วตักบาตร ถวายข้าวจี แต่ พระภิกษุ สามเณร พร้อมอาหารคาวหวานเมื่อพระฉันเสร็จแล้ว มีการแสดงพระธรรมเทศนา จากนั้น ชาวบ้านก็จะนำข้าวจีส่วนที่เหลือจากพระฉันมาแบ่งกันรับประทานเพราะเชื่อว่าโชคดี

เดือนสี่ (มีนาคม) ประเพณีบุญพระเวสหรือเทศน์มหาชาติ จัดเป็นงาน ใหญ่ มีการจัดงานติดต่อกันสามวันเป็นอย่างน้อย วันแรกของงาน หรือชาวบ้านเรียกว่าม้อโฮม(วันรวม) คนในหมู่บ้านจะมาร่วมแรงร่วมใจกันทำงานที่วัด ช่วยกันจัดตกแต่งศาลา ที่จะเทศน์มหาชาติ ให้มี บรรยากาศคล้ายกับป่าเขา โดยจินตนาการจากศาลาของพระเวสสันดรในป่าเขาวงกต วันที่สอง จะมี พิธีแห่พระเวสสันดร นางมัทรี กัณหา ซาลี เข้าเมืองซึ่งเป็นการไปแห่มาจากทุ่งนา ป่าเขา เข้ามายัง ศาลาที่ตกแต่งไว้ วันที่สามของงานบุญพระเวส คือ การฟังเทศน์มหาชาติ ให้จบภายในวันเดียว ซึ่งถือ เป็นอันสังคี่ที่ยิ่งใหญ่ ในระหว่างที่พระเทศน์อยู่นั้น ชาวบ้านจะนำภัณฑเทศ มาถวายพระผู้เทศน์อยู่ ตลอดเวลา เรียกว่า “ภัณฑ์หลอน”โดยเรียไรเงินบูชาภัณฑ์เทศน์ในหมู่บ้าน แห่ภัณฑ์เทศน์เข้ามาตอน เทศก์ก็จะถวายพระรูปนั้น โดยไม่เจาะจงว่าจะถวายพระรูปใด

เดือนห้า (เมษายน) ประเพณีบุญสงกรานต์ หรือตรุษสงกรานต์ กำหนด จัดงานขึ้นในวันที่ 13-14-15 เมษายน ของทุกปี เหมือนกับภาคกลาง

เดือนหก (พฤษภาคม) ประเพณีบุญบั้งไฟบุญบั้งไฟ เป็นการบูชาแถน บูชาอารักษ์หลักเมือง และเป็นประเพณีขอฝน เพื่อให้ฝนตกต้องตามฤดูกาลชาวบ้านจะอยู่เย็นเป็นสุข ชาวปลาอาหารอุดมสมบูรณ์ ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ

เดือนเจ็ด (มิถุนายน) ประเพณีบุญซำฮะ หรือ บุญซำฮะ การทำบุญซำ ฮะ จะมีการตั้งผาม(ปะรำ) ขึ้นกลางหมู่บ้าน มีต้นกล้วยผูกประจำทั้งสี่มุม มีไม้ไผ่แปดหลักพร้อมเครื่อง ไทยทาน นำพระพุทธรูปผาม มีการฟังพระสวดมนต์ ทุกเย็น และถวายอาหารบิณฑบาตรทุก เข้าเป็นเวลา 3 วัน วันสุดท้ายของการทำบุญ ชาวบ้านจะเก็บสิ่งปฏิภูมิต่างๆหรือเครื่องใช้ที่แตกหักแล้ว

ขนไปเผาที่นอกบ้าน ทำบริเวณบ้านให้สะอาดเรียบร้อย เชื่อว่าเป็นการนำสิ่งอัปมงคลออกจากบ้าน แล้วจะทำให้อยู่เย็นเป็นสุข

เดือนแปด (กรกฎาคม) ประเพณีบุญเข้าพรรษาเริ่มในวันแรม 1 ค่ำ เดือน 8 เป็นวันทำบุญเข้าพรรษา หรือบุญเข้าปริมพรรษา ตามประเพณีที่ยึดถือมาเมื่อครั้งพุทธกาล ที่ให้ภิกษุอยู่ประจำที่หรือเข้าพรรษาเป็นเวลา 3 เดือน ชาวบ้านนิยมบวชลูกหลาน เป็นพระภิกษุเพื่อจะได้มีโอกาสศึกษาพระธรรมวินัย ในงานบุญเข้าพรรษา ชาวบ้านจะจัดเตรียมอาหาร เพื่อไปทำบุญ และจัดหาสบง จีวร ผ้าอาบน้ำฝน เพื่อถวายแด่พระภิกษุสงฆ์ ตลอดการจำพรรษาในวันดังกล่าว มีการฟังเทศน์ด้วย

เดือนเก้า (สิงหาคม) บุญข้าวประดับดิน การทำบุญข้าวประดับดิน คล้ายกับบุญข้าวสาก หรือเรียกว่า บุญข้าวสากน้อย เพื่ออุทิศส่วนกุศล แก่บรรพบุรุษและความเป็นสิริมงคลแก่พืชผล

เดือนสิบ (กันยายน) ประเพณีบุญข้าวสากหรือสลากภัต จัดขึ้นตรงกับวันเพ็ญเดือนสิบ หรือเรียกว่าบุญเดือนสิบ เป็นการทำบุญเพื่ออุทิศส่วนกุศล ให้แก่ผู้ที่ล่วงลับไปแล้วอีกครั้งหนึ่งโดยผู้ที่ถวายทาน เขียนชื่อของตนเองไว้ในภาชนะที่ใส่ลงในบาตรพระภิกษุ สามเณร รูปใดจับสลากของใครผู้นั้นจะนำของถวาย เมื่อพระฉันเสร็จแล้ว จะมีการฟังเทศน์ และกรวดน้ำอุทิศส่วนกุศลให้แก่ญาติมิตรที่ล่วงลับไปแล้วด้วย

เดือนสิบเอ็ด (ตุลาคม) ประเพณีบุญออกพรรษา พิธีจะกระทำในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11 ในตอนเช้ามีดี พระสงฆ์จะรวมกันทำพิธีออกวัสสาปวารณา คือ การเปิดโอกาสให้มีการว่ากล่าวตักเตือนกันได้ สำหรับ ชาวบ้านจะทำบุญตักบาตร เทโว ถวายภัตตาหารและบริขารต่างๆ แด่พระภิกษุ สามเณรที่วัด

เดือนสิบสอง (พฤศจิกายน) ประเพณีบุญกฐิน เริ่มประเพณีบุญกฐินตั้งแต่วันแรม 1 ค่ำ เดือน 11 ถึงวันเพ็ญเดือน 12 การทอดกฐินทำกันมาแต่โบราณ เพราะมีพุทธบัญญัติไว้ให้พระภิกษุ แสวงหาผ้าและรับกฐินได้ตามกำหนดเวลาดังกล่าว

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า สภาพทั่วไปของจังหวัดศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษมีภูมิประเทศ สภาพเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมที่หลากหลาย ได้แก่ แหล่งโบราณคดี ชนเผ่า ตำนาน ศาสนสถาน ประเพณีการดำรงชีวิตซึ่งเป็นวัฒนธรรมท้องถิ่นที่น่าสนใจควรแก่การศึกษาและสืบทอดแก่นุชนรุ่นหลัง ดังนั้นจึงเป็นจุดที่ผู้วิจัยสนใจทำการศึกษา ในครั้งนี้

3.3 ความหมายของวัฒนธรรม

มีผู้กล่าวถึงความหมายของ "วัฒนธรรม" ไว้ดังต่อไปนี้

ครักซอน (อมรววิชช์ นาครทรรพ. 2546: 5; อ้างอิงจาก Kluckhohn. 1949: 135) ได้นิยามคำว่า "วัฒนธรรม" หมายถึงการออกแบบการดำรงชีวิต (Design for living) ซึ่งก็มีความหมายในแนวกว้างครอบคลุมแนวทางการดำเนินชีวิตด้านต่าง ๆ ของมนุษย์เช่นเดียวกัน

เคียนและฮอลแลนด์ (อมรววิชช์ นาครทรรพ. 2546: 10; อ้างอิงจาก Quinn and Holland 1978; cited in Hinkel; 1999: 77) กล่าวว่า "วัฒนธรรม" เป็นสิ่งที่ไม่คงที่ วัฒนธรรมเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตประจำวันของผู้คน นอกจากนี้ วัฒนธรรมยังเป็นตัวความรู้ที่แลกเปลี่ยนกันได้ นั่นคือ เป็นสิ่งที่ผู้คนต้องรู้เพื่อที่จะปฏิบัติ กระทำสิ่งต่าง ๆ และตีความตามประสบการณ์ส่วนตัว การกระทำนี้รวมถึง คำพูดทั้งที่เป็นภาษาพูดและภาษาเขียน การแลกเปลี่ยนความรู้ในรูปของพฤติกรรมทางคำพูด หมายถึง บทสนทนาที่คุ้นเคย ในการใช้ภาษา ซึ่งใช้สำหรับการตีความ หรือทำความเข้าใจ สำหรับการกระทำหรือคำพูดของผู้อื่น

ซิลลี่ (อมรววิชช์ นาครทรรพ. 2546 : 5; อ้างอิงจาก Seely. 1984: 234) อธิบายว่า "วัฒนธรรม" คือ สิ่งที่ครอบคลุมทุกมิติของการใช้ชีวิตของมนุษย์

ทอมสัน (ธนาชาติ หล่อนกลาง. 2550: 45; อ้างอิงจาก Thompson 1990; cited in Hinkel. 1999 : 77) ให้ความหมายวัฒนธรรม ว่า หมายถึง รูปแบบของความหมายที่แสดงให้เห็นรูปสัญลักษณ์ รวมถึง การกระทำ ถ้อยคำ และวัตถุที่มีความหมายชนิดต่าง ๆ โดยเป็นคุณธรรมซึ่งบุคคลสื่อสารและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ กับผู้อื่น

เบตและพริอง (ธนาชาติ หล่อนกลาง. 2550: 45; อ้างอิงจาก Bates & Plog. 1991; cited in Bayyurt. 2006: 234) ให้ความหมาย "วัฒนธรรม" ว่าหมายถึง ระบบการแบ่งปันความเชื่อ ค่านิยม ประเพณี พฤติกรรม และเครื่องมือเครื่องใช้ซึ่งสมาชิกของสังคมใช้จัดการกับโลกของพวกเขาและสังคมอื่น และมีการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นผ่านการเรียนรู้

เซ็นเด็น (อมรววิชช์ นาครทรรพ. 2546: 6; Zenden. 1996; 208) ให้ความหมายของ "วัฒนธรรม" ไว้ว่า หมายถึง มรดกทางสังคมที่ครอบคลุมถึงแบบความคิด ความรู้สึก ค่านิยมตลอดจนแบบแผนการประพฤติปฏิบัติที่ถ่ายทอดจากรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่ง

สมปอง จันทคง (2530: 195) กล่าวว่า "วัฒนธรรม" เป็นสิ่งที่แสดงถึงเอกลักษณ์และศักดิ์ศรีของชาติ วัฒนธรรมก่อให้เกิดความสามัคคีในหมู่คนระหว่างชนในชาติ และมีส่วนช่วยในการพัฒนาจิตใจ เศรษฐกิจ สังคมและการเมือง อันเป็นผลให้เกิดการพัฒนาและความมั่นคงของ

ประเทศไทย วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่เก็บรวบรวมความคิดเห็น ความรู้สึก ความประเพณีหรือการกระทำ
ใดๆของคนในสังคม ดังนั้นวัฒนธรรมจึงเป็นมรดกอันล้ำค่าที่บรรพบุรุษได้ส่งสืบทอดมา
จนถึงคนรุ่นปัจจุบัน วัฒนธรรมนั้นมีอยู่หลายสาขา ดังนี้

วัฒนธรรมการกิน

แจ่วบองเป็นอาหารชนิดหนึ่งที่ทำจากปลาร้า สับให้ละเอียดปรุงด้วยพริกผง หอม
กระเทียม เป็นอาหารที่มีความสำคัญต่อชาวอีสานเป็นอย่างมาก

อาหารที่ชาวอีสานถือเป็นอาหารพิเศษ คือ ลาบก้อย เพราะอาหารประเภทนี้มักจะได้อ
กินกันในโอกาสพิเศษ นาน ๆ ได้กินกันครั้งหนึ่ง

วัฒนธรรมการทอผ้า การย้อมผ้า การปลูกหม่อนเลี้ยงไหม

การปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ถือเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งของชาวอีสานที่กำลังได้รับความ
สนใจจากชาวถิ่นไทยอื่น ๆ ฝ้าย เป็นวัสดุสำคัญในการทอผ้ามาก ผ้าที่ทอจากฝ้ายจะใช้เป็น
เครื่องนุ่งห่มของชาวอีสานโดยทั่วไปการย้อมผ้าสมัยก่อนยังไม่มีสีเคมี ต้องใช้สีที่สกัดจากธรรมชาติเช่น
ครั่ง ยางบง เป็นต้นสีที่ใช้ย้อมในสมัยก่อนใช้สีจากครั่ง ย้อมแล้วได้สีแดง เมื่อมีไหม ก็ต้องมีฟืมที่ใช้ทอ
เป็นผืนผ้า ซึ่งมีอุปกรณ์อื่น ๆ ที่สำคัญเช่น หลา เหล็กใน

วัฒนธรรมการปั้นหม้อ

ไทยปั้นดิน หมายถึง ช่างปั้นหม้อ ส่วนมากช่างปั้นหม้อเหล่านี้มักจะทำหม้อเพื่อนำไป
จำหน่ายเป็นสินค้า และนิยมนำหม้อที่แตกมาใช้ที่บ้านของตน เพราะต้องเอาหม้อที่มีคุณภาพดีไปขาย
ดังนั้นจึงบอกว่า ไทยปั้นดินไม่มีหม้อใช้

วัฒนธรรมการจักสาน

ไม้ไผ่ ชาวอีสานนิยมนำมาจักเป็นตอกไว้สานสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ มากมายเช่น
ตะกร้า กระบุง ไซ ช้อง เป็นต้น ไซ เป็นอุปกรณ์ที่ใช้ดักปลา สานจากไม้ไผ่ นิยมกันมากในภาคอีสาน

วัฒนธรรมการกินหมาก

การกินหมากนั้นมีมานานแล้ว ส่วนประกอบของหมากหนึ่งคำ มีสีเสียด หมาก พลุ ปูน
แก่นคูณ ใส่ให้ได้สัดส่วนที่พอดีแล้วเคี้ยวให้เป็นน้ำสีแดงแล้วอมทิ้งไม่ได้กลืนลงท้อง เมื่อเคี้ยวจนแดง
จัดจะใช้ยาฉุนสีฟันให้ขาว ยาจุกฟันชาวบ้านจะปลูกเองนั่นเอง การกินหมากมักพบในคนแก่ทั่วไป ของ
ชาวอีสานทั้งชายและหญิง และในบางหมู่บ้านคนหนุ่มก็เคี้ยวเช่นกัน

วัฒนธรรมความเชื่อ

ความเชื่อและการยอมรับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของมนุษย์ให้รู้สึกอบอุ่น มั่นใจว่ามีอำนาจพิเศษคุ้มครอง ชาวไทยมีความเชื่อเรื่องผีและวิญญาณ โชคกลาง ความฝัน คาถาอาคม เครื่องรางของขลังโหราศาสตร์ รวมถึงความเชื่อในปรากฏการณ์ธรรมชาติ (จารุวรรณ ธรรมวัตร 2530: 179)

ความเชื่อเป็นเรื่องของจิต มีมานานพร้อมกับการเกิดชุมชนเพราะความเชื่อเป็นสิ่งที่ให้คำตอบ หรืออธิบายความสงสัยของคนในทีลึกลับหรือหาเหตุผลไม่ได้ ความเชื่อที่ปรากฏมีหลายเรื่อง เช่น

ความเชื่อเรื่องผี การถือผีเป็นวัฒนธรรมดั้งเดิมของชาวไทยที่เกี่ยวข้องกับภาวะทางสังคมและจิตใจ ชาวอีสานนับถือพุทธศาสนาจริงแต่ก็ยังนับถือผีควบคู่ไปด้วย ความเชื่อเรื่องผีที่ปรากฏมี ผีปอบ นางธรณี ซึ่งเป็นสิ่งที่ลึกลับ ไม่มีตัวตน แต่สิ่งเหล่านี้ก็ฝังอยู่ในจิตใจของชาวอีสานมาโดยตลอด

ความเชื่อเรื่องโชคกลาง ชาวไทยเชื่อว่าโชคและเคราะห์ไม่ได้อุบัติจากกรรมเท่านั้นแต่เกิดจากบาปบุญ และอำนาจที่มองไม่เห็นบันดาลให้เกิดเหตุร้ายหรือดีได้โดยความผิดปกติของร่างกายหรือสิ่งแวดล้อมรอบตัว อาจบอกลักษณะเหตุการณ์ได้ล่วงหน้า (จารุวรรณ ธรรมวัตร 2530: 181) ความเชื่อเรื่องโชคกลางที่ปรากฏส่วนใหญ่จะเป็นเรื่อง ความฝัน ลางสังหรณ์ มากกว่าเป็นเรื่องเครื่องรางของขลัง

ความเชื่อเรื่องพระพุทธรูป คติความเชื่อในทางพระพุทธรูปที่ชาวบ้านเชื่อถือยึดมั่น เป็นพุทธศาสนาระดับชาวบ้าน ไม่ได้ยึดถือหลักคำสอนอย่างลึกซึ้งเป็นปรัชญา แต่จะเชื่อในเรื่องของบุญกรรม ชาตินี้ชาติหน้า หรือชาติปางก่อน เท่าที่จะสนองความต้องการของตนเองเท่านั้น ความเชื่อในเรื่องของพระพุทธรูปที่ปรากฏ คือ

ความเชื่อเรื่องบุญกรรม ชาวบ้านเชื่อว่าทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ถ้าใครทำดีหรือทำบุญผลบุญนั้นก็ตอบสนอง และถ้าหากใครทำความชั่วหรือทำบาปผลกรรมนั้นจะตอบสนอง

ความเชื่อเรื่องชาตินี้ชาติหน้า คติความเชื่อเรื่องเวียนว่ายตายเกิด ชาตินี้ชาติหน้า ชาวอีสานยึดถือมาช้านาน เชื่อว่ามีผลต่อการประพฤติปฏิบัติของคนในปัจจุบันและอนาคต

ความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ สังคมอีสานเชื่อว่า นรกสวรรค์มีจริง เมื่อตายไปแล้วจะไปอยู่นรกหรือสวรรค์นั้นขึ้นอยู่กับผลกรรมที่ได้กระทำไว้ก่อนที่จะตาย คือในช่วงที่ยังมีชีวิตอยู่

สาโรช บัวศรี (2531: 37) ได้ให้ความหมายของ “วัฒนธรรม” ไว้ว่า “วัฒนธรรมหมายถึง ความดี ความงาม และความจริงใจในชีวิตมนุษย์ซึ่งปรากฏในรูปแบบต่าง ๆ และได้ตกทอดมาถึงเราในปัจจุบัน หรือที่ว่าเราได้ปรับปรุงและสร้างสรรค์ขึ้นในสมัยของเราเอง”

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2537) ให้ความหมาย “วัฒนธรรม” ไว้ดังนี้ วัฒนธรรมเป็นเรื่องเกี่ยวกับวิถีชีวิตของคนในการอยู่ร่วมกันในสังคม หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งหมายถึง วิถีชีวิตของสังคม ซึ่งประกอบด้วยระบบความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับสังคม มนุษย์กับสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีทั้งส่วนที่เป็นธรรมชาติและสิ่งที่สร้างสรรค์ของมนุษย์ เนื่องจากองค์ประกอบดังกล่าวมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ งานวัฒนธรรมจึงต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ของมนุษย์ สังคมและสิ่งแวดล้อมนั้น ๆ

อมรา พงศาพิชญ์ (2537: 1-2) กล่าวถึงวัฒนธรรมไว้ว่า “วัฒนธรรม” คือ สิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น กำหนดขึ้น มิใช่สิ่งที่มนุษย์ทำตามสัญชาตญาณ อาจเป็นการประดิษฐ์วัตถุสิ่งของขึ้นใช้ หรืออาจเป็นการกำหนดพฤติกรรม และ/หรือ ความคิดตลอดจนวิธีการหรือระบบการทำงานฉะนั้นวัฒนธรรม ก็คือ ระบบในสังคมที่มนุษย์สร้างขึ้น มิใช่ระบบที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติตามสัญชาตญาณ วัฒนธรรมเป็นระบบสัญลักษณ์ในสังคมที่มนุษย์สร้างขึ้นมา แล้วจึงสอนให้คนรุ่นหลัง ๆ ได้เรียนรู้หรือนำไปปฏิบัติ วัฒนธรรมจึงต้องมีการเรียนรู้และมีการถ่ายทอด

นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2538: 15) ให้ความหมายของ “วัฒนธรรม” ว่าระบบความสัมพันธ์ของคนกับคน และคนกับธรรมชาติ

ยศ สันตสมบัติ (2540: 17) กล่าวถึงลักษณะพื้นฐานที่สำคัญของวัฒนธรรมตามแนวคิดของนักมนุษยวิทยา ไว้ 6 ประการ คือ 1) วัฒนธรรมเป็นระบบความคิดและค่านิยมที่สมาชิกสังคมมีร่วมกัน 2) วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์เรียนรู้ 3) วัฒนธรรมมีพื้นฐานมาจากการใช้สัญลักษณ์ 4) วัฒนธรรมเป็นองค์รวมของความรู้และภูมิปัญญา 5) วัฒนธรรมคือกระบวนการในการกำหนดนิยามความหมายของชีวิตและสิ่งที่อยู่รอบตัวมนุษย์ และ 6) วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ไม่หยุดนิ่ง แต่เปลี่ยนแปลงปรับตัวอยู่ตลอดเวลา

นิคม มุสิกคามะ (2542: 3) กล่าวว่าวัฒนธรรมคือ รูปแบบวิถีชีวิตของคนเผ่าต่าง ๆ ที่เป็นจิตวิญญาณ ทำให้คนมีการดำรงชีวิต มีความสุขกาย สบายใจ อยู่เย็นเป็นสุข เป็นผลที่เกิดจากภูมิปัญญาและเทคโนโลยีของเผ่าพันธุ์

พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ให้ความหมายของวัฒนธรรมไว้ว่า “วัฒนธรรม” สิ่งที่ทำความเจริญงอกงามให้แก่หมู่คณะ เช่น วัฒนธรรมไทย วัฒนธรรมในการแต่งกาย วิถีชีวิตของหมู่คณะ เช่น วัฒนธรรมพื้นบ้าน วัฒนธรรมชาวเขา

ประเวศ วะสี (2547: 279) ให้ความหมายคำว่า “วัฒนธรรม” ว่า หมายถึงวิถีชีวิตร่วมกันของกลุ่มชนที่สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อมหนึ่ง ๆ มีความเชื่อ ระบบคุณค่า การทำมาหากิน ชีวิตความ และขนบธรรมเนียมประเพณีร่วมกัน

อมรวิชช์ นาครทรรพ (2546: 5-6,8) กล่าวว่า โดยทั่วไปนักวิชาการทางสังคมวิทยามักจะให้ความหมายของคำว่า วัฒนธรรมไว้สองระดับ คือ ระดับที่เป็น วัตถุ (Material culture) หรือ วัฒนธรรมที่เป็นวัตถุซึ่งอาจหมายถึง โบราณวัตถุ สถานที่ ข้าวของเครื่องใช้ เสื้อผ้า วรรณกรรม ดนตรี งานศิลปะต่าง ๆ กับอีกส่วนหนึ่งคือ อวัตถุ (Non-material culture) หรือวัฒนธรรมที่ไม่สามารถจับต้องได้ ซึ่งได้แก่ ค่านิยม ความเชื่อ ภาษา สัญลักษณ์ บรรทัดฐานขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ ที่คนในสังคมนั้นยึดถือร่วมกัน นิยามสำคัญของวัฒนธรรมในมุมมองเชิงสังคมวิทยา วัฒนธรรมมีความสัมพันธ์กับการใช้ชีวิตในทุก ๆ ด้านของมนุษย์ มีทั้งส่วนที่เป็นวัตถุและส่วนที่เป็นคุณค่าเชิงนามธรรม เป็นเครื่องยึดโยงคนในสังคมไว้ด้วยกัน วัฒนธรรมและการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมจึงเป็นเครื่องบ่งบอกถึงความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงในความสัมพันธ์ระหว่างคนในสังคมด้วย วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ต้องอาศัยการเรียนรู้ผ่านปฏิสัมพันธ์ทางสังคม และเป็นสิ่งที่มีพลวัตเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา

จากความหมายดังกล่าวข้างต้นพอสรุปได้ว่าวัฒนธรรมมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของมนุษย์ทุกคน วัฒนธรรมมีการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงหรือผลิตขึ้นสร้างขึ้นมาใหม่ทั้งนี้เพื่อความเจริญงอกงามในวิถีของส่วนรวมของสังคมใดสังคมหนึ่ง มนุษย์ทุกคนจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเรียนรู้วัฒนธรรมของตนเองให้มีความรู้ความเข้าใจอย่างแท้จริง เพื่อใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันที่สุดอดคล้องเหมาะสมกับบริบทสังคมที่อาศัยอยู่ อีกทั้งการเรียนรู้วัฒนธรรมของตนเองทำให้สามารถแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมของตนกับผู้ที่มาจากประเทศที่มีพื้นฐานทางด้านวัฒนธรรมที่แตกต่างได้ ทำให้เกิดการเรียนรู้และเปรียบเทียบความเหมือนความแตกต่างได้ ทำให้เกิดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมระหว่างบุคคล เพราะมีการแลกเปลี่ยนความรู้ทางวัฒนธรรมผ่านทางภาษา ทำให้เกิดการเรียนรู้และเปรียบเทียบความเหมือนความต่างทางวัฒนธรรมของผู้เรียนและวัฒนธรรมอื่น

3.4 ประเภทของวัฒนธรรม

มีผู้กล่าวถึงประเภทของวัฒนธรรมเอาไว้ ดังนี้

พระยาอนุนานราชธน (2507) จำแนกประเภทของวัฒนธรรมไว้ ดังนี้

1. การดำรงชีวิต (Life) ได้แก่ วิถีชีวิตการทำมาหากิน
2. สังคมสถาบันทางสังคม (Social) ได้แก่ เรื่องของครอบครัว คนที่อยู่ร่วมกันเป็นชุมชน และแสดงออกในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง เป็นต้น
3. ศาสนา (Religion) เป็นเรื่องของความเชื่อ ปรัชญา

4.สุนทรียศาสตร์ (Aesthetic) เป็นเรื่องของความงาม รสนิยม ศิลปกรรม

5. ภาษา (Language) เป็นเรื่องของการสื่อสาร การเขียน การอ่าน วรรณกรรม

สาโรช บัวศรี (2531: 62) จัดแบ่งประเภทของวัฒนธรรมตามหลักสากล ดังนี้

1. ศิลปกรรม ภาษาและวรรณคดี การละคร นาฏศิลป์ วิจิตรศิลป์ การดนตรี สถาปัตยกรรม การประติมากรรม ศิลปกรรมที่เกิดขึ้นใหม่ด้านวิทยุ โทรทัศน์และภาพยนตร์

2. มนุษยศาสตร์ ศาสนา จริยธรรม ปรัชญา ธรรมเนียม ประเพณี มานุษยวิทยา อุดมการณ์ เจตคติของคนในชาติ กฎเกณฑ์ ระเบียบวินัย ฯลฯ

3. การช่างฝีมือ การทอ การแกะสลัก การเย็บปักถักร้อย การทำเครื่องเงิน การทำเครื่องเงินเครื่องทอง เครื่องถม การทำเครื่องปั้นดินเผา การจักสาน ช่างเหล็ก ช่างไม้ ฯลฯ

4. การกีฬาและนันทนาการ กีฬาพื้นเมือง การละเล่นต่าง ๆ การต่อมวยการฟันดาบ กระบี่กระบอง ฯลฯ

5. คหกรรมศาสตร์ อาหารการกิน เสื้อผ้า การแต่งกาย การตกแต่งบ้านเรือนการเลี้ยงดูอบรมลูก มารยาทการต้อนรับ การอยู่กันเป็นครอบครัว

สำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กรมศิลปากร (2540: 10) จำแนกสถานภาพวัฒนธรรมไทย เป็น 2 แบบ คือ

1. มรดกทางวัฒนธรรม (Cultural heritage) คือ รากเหง้าพัฒนาการของคนนิรนามที่ผ่านจากยุคหิน เต็มโต ปรับปรุง เปลี่ยนแปลง สืบต่อมาจากสภาพของกาลเวลาและสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสังคม จนถึงปัจจุบัน ต้องรักษาไว้ไม่ให้สูญ เพื่อเกื้อกูลเกียรติภูมิของท้องถิ่น ประกอบด้วย อนุสรณ์สถาน (Moument) ภาษา (Ipiigraphy) ศิลปะและเครื่องมือ (Artifact)

2. วัฒนธรรมร่วมสมัยเอกลักษณ์ไทยที่ดี (Contemporary life Thai identity) คือ แบบแผนการพัฒนาสังคมให้เกิดการสุขกาย – สบายใจในการดำรงชีพ (อาหาร เสื้อผ้า ยารักษาโรค และที่อยู่อาศัย) การประพฤติปฏิบัติทางศาสนา การใช้ภาษาถิ่น ภาษาชาติ การสร้างสรรค์ศิลปะ เพื่อพัฒนาบ้านเมืองให้เหมาะสม สวยงาม ประกอบด้วย การดำรงชีพ (Life) ภาษา (Language) ศาสนา (Religion) ศิลปะ (Arts) และการละเล่น และ สังคม (Social)

วีระ บำรุงรักษา (2541: 37) แบ่งวัฒนธรรมไทยออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

1. วัฒนธรรมพื้นบ้าน

2. วัฒนธรรมประจำชาติ

3. วัฒนธรรมสากลหรือวัฒนธรรมนานาชาติ

นิคม มุสิกคามะ (2542: 3-4) แบ่งวัฒนธรรมออกเป็นสาขาใหญ่ 3 ระบบ คือ

1. มรดกทางวัฒนธรรมในอดีต (Heritage) คือหลักฐานที่เกี่ยวกับการดำรงชีพของบรรพชนในอดีต จำแนกได้ 3 ประเภท ได้แก่ อนุสรณ์สถาน (Monuments) โบราณศิลปวัตถุ (Artifacts) และ เอกสารตำนาน (Archive)

2. วัฒนธรรมทั่วไป (Common living culture) ได้แก่ รูปแบบและเอกลักษณ์ในการดำรงชีพแบบเผ่าพันธุ์ แสดงให้เห็นรูปแบบของเผ่าพันธุ์นั้นเช่น การดำรงชีพ (living) ภาษา (Language) ศาสนา (Religion) ศิลปะและสุนทรียภาพ (Aesthetic) และสังคม เศรษฐกิจและการเมือง (Social)

3. ภูมิปัญญาและเทคโนโลยี (Wisdom and technology) ได้แก่ ความรู้ความสามารถของประชาชนในการคิดค้น ประดิษฐ์ สร้างสรรค์ เพื่อให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น ภูมิปัญญาไทยสมัยโบราณซึ่งเด็กไทยเรียนกับพระสงฆ์ มีสาขา คือ 1. ไสยยะ วิชยะ วิศวะ และโหราศาสตร์ 2. ภาษาศาสตร์ 3. เกษตรศาสตร์ 4. รัฐศาสตร์ 5. ยุทธศาสตร์ 6. เกษตรศาสตร์และการพยาบาล 7. ศิลปะศาสตร์และนาฏดุริยางค์ศาสตร์ และได้แบ่งวัฒนธรรมเป็น 3 ระดับ คือ

3.1 วัฒนธรรมท้องถิ่น หรือ วัฒนธรรมพื้นบ้าน (Native culture หรือ Localization etc.) คือ รูปแบบในการดำรงชีพของประชาชนในท้องถิ่น ซึ่งแสดงให้เห็นในรูปแบบการทำมาหากิน ภาษา ความเชื่อ ศิลปะ ครอบครัวยุค ฯลฯ ที่ทำให้เกิดความสุขกายสบายใจแก่ชุมชน

3.2 วัฒนธรรมแห่งชาติ (National culture) คือ วิถีชีวิตผู้คนที่ยึดถือปฏิบัติเลือกสรรจากวัฒนธรรมพื้นบ้านมาเป็นแนวปฏิบัติให้คนส่วนใหญ่ในรัฐใช้ถือปฏิบัติตามกฎหมายเกณฑ์ละแนวที่รัฐ กำหนดเป็นนโยบายและวิธีการดำเนิน

3.3 วัฒนธรรมโลก (International culture) คือ อนุสัญญาระหว่างประเทศแห่งกรุงเวียนนาว่าด้วยสิทธิมนุษยชน สี่สิบ อนุญาตตรี เด็ก คนชรา คนพิการ และผู้ลี้ภัยทางการเมือง

จากข้อความดังกล่าวข้างต้นพอสรุปได้ว่าวัฒนธรรมมี 3 ประเภท คือ วัฒนธรรมพื้นบ้าน วัฒนธรรมประจำชาติ วัฒนธรรมนานาชาติ

3.5 ความหมายของวัฒนธรรมท้องถิ่น

มีผู้กล่าวถึงความหมายของวัฒนธรรมท้องถิ่นเอาไว้ ดังนี้

วีระ บำรุงรักษา (2541: 38) ให้ความหมายวัฒนธรรมพื้นบ้านว่า หมายถึง วัฒนธรรมของประชาชนโดยทั่วไป ประชาชนโดยทั่วไป ประชาชนหรือชาวบ้านกำหนดหรือสร้างขึ้นมาเพื่อเป็น

เครื่องมือในการแก้ปัญหาและตอบสนองความต้องการของสังคมพื้นบ้าน ซึ่งเป็นสังคมย่อยในสังคมไทย

นิคม มูลิกะคามะ (2542: 5) กล่าวว่า วัฒนธรรมแต่ท้องถิ่นไม่ว่าจะเป็นระดับใด ควรจะต้องมีเนื้อหาทางวัฒนธรรม ดังต่อไปนี้ (มรดก 3 เอกลักษณ์ 5 ภูมิปัญญา 7)

1. ประวัติศาสตร์ พัฒนาการของบรรพชนตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ ประวัติศาสตร์ โบราณ (ตำนาน นิทาน) และเหตุการณ์สำคัญของท้องถิ่น

2. ทรัพยากรและสถานที่ที่เก็บรักษาวัฒนธรรมสาขาต่าง ๆ เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ และจารึก เอกสาร ตำนาน ฯลฯ

3. เอกลักษณ์ของท้องถิ่น เช่น การทำมาหากิน ภาษา ศาสนา ศิลปะ และสังคม ภูมิปัญญา และเทคโนโลยีสาขาต่าง ๆ

4. บุคคลสำคัญของท้องถิ่น ได้แก่ คนสำคัญในประวัติศาสตร์ และผู้นำชุมชนปัจจุบัน

จากความหมายที่กล่าวมาได้แบ่งเป้าหมายการเรียนรู้วัฒนธรรมออกเป็น 3 ด้าน ดังตาราง 1

ตาราง 1 แสดงกรอบแนวคิดเกี่ยวกับเป้าหมายการเรียนรู้วัฒนธรรม

ระดับการเรียนรู้	เป้าหมายทั่วไป	เป้าหมายเฉพาะ
ความรู้	รู้ประวัติศาสตร์ การพัฒนา วัฒนธรรมมนุษย์รู้จักในการ เปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมรู้ เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาติ ต่าง ๆ	รู้จักขนบธรรมเนียมและเรื่องราว เกี่ยวกับวิถีชีวิตอันเป็นเอกลักษณ์ของ ชนชาติหนึ่ง ๆ รู้จักลักษณะทาง ภูมิศาสตร์และสถานที่สำคัญ วันสำคัญ ผลผลิตสำคัญของชนชาติหนึ่ง ๆ รู้จัก การใช้ภาษาของชนชาติหนึ่ง ๆ
ทักษะ	สามารถค้นคว้าเรื่องราวทาง วัฒนธรรมสามารถปรับตัวใน วัฒนธรรมที่แตกต่างสามารถ สื่อสารกับคนต่างวัฒนธรรม สามารถแลกเปลี่ยนทัศนะในเรื่อง ต่าง ๆ กับคนต่างวัฒนธรรม	สามารถใช้ชีวิตในแต่ละวันในด้านการ กินการอยู่ได้อย่างมีเป็นปกติสุขใน วัฒนธรรมหนึ่ง ๆ ได้ สามารถดำรงตน ได้ตามบรรทัดฐานของวัฒนธรรมหนึ่ง ๆ ได้

ระดับการเรียนรู้	เป้าหมายทั่วไป	เป้าหมายเฉพาะ
เจตคติ	มีเจตคติที่ดีต่อความแตกต่างทางวัฒนธรรม การเรียนรู้วัฒนธรรม การมองพฤติกรรมของบุคคลเชิงสัมพันธ์กับวัฒนธรรม	มีเจตคติที่ดีต่อวัฒนธรรมหนึ่ง ๆ มีเจตคติที่ดีต่อบุคคลที่มาจากวัฒนธรรมหนึ่ง

โมราน (อมรวิชัย นาคทรพรพ, 2546: 16; อ้างอิงจาก Moran 2001: 19) กล่าวว่า ภายใต้อกรอบแนวคิดของนักวิชาการหลาย ๆ คนต่างชี้ให้เห็นว่า การเรียนการสอนวัฒนธรรมมีเป้าหมายตั้งแต่ระดับความรู้และทักษะทางวัฒนธรรมขึ้นไปจนเป้าหมายขั้นสูงของการสร้างความเข้าใจและเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมในแง่มุมต่าง ๆ อย่างไรก็ตามการเรียนการสอนวัฒนธรรมส่วนใหญ่มักจะ ติดอยู่ที่ระดับของการให้ข้อมูลพื้นฐานทางวัฒนธรรมและข้อมูลเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมวิถีชีวิตของกลุ่มต่าง ๆ มากกว่าการสร้างความรู้ตระหนักและเห็นคุณค่าวัฒนธรรมอย่างลึกซึ้ง

อมรวิชัย นาคทรพรพ (2546 : 74-75) สรุปเป้าหมายหลักของการเรียนรู้วัฒนธรรมที่ดีควรครอบคลุมในเรื่องต่อไปนี้

1. การให้ผู้เรียนมีทักษะทางวัฒนธรรม หมายถึง ความสามารถในการติดต่อสื่อสารกับบุคคลร่วมวัฒนธรรม หรือต่างวัฒนธรรม
2. การให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับรากเหง้าและการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมของตน
3. การให้ผู้เรียนบังเกิดความซาบซึ้งในคุณค่าทางวัฒนธรรมของตนผ่านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นบทบาทของผู้เรียนเป็นสำคัญ
4. การให้ผู้เรียนมีความตระหนักในหน้าที่ของตนในฐานะสมาชิกหน่วยหนึ่งทางวัฒนธรรม
5. การให้ผู้เรียนเกิดความเคารพในความหลากหลายทางวัฒนธรรมและมีความสามารถปรับตัวในการใช้ชีวิตและการทำงานในบริบทต่างวัฒนธรรมได้

จากความหมายดังกล่าวข้างต้นพอสรุปได้ว่าวัฒนธรรมท้องถิ่นบางครั้งจะใช้คำว่า วัฒนธรรมพื้นบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น และภูมิปัญญาชาวบ้าน ซึ่งความหมายเป็นเรื่องของการดำเนินชีวิตของกลุ่มคนที่อยู่ภายในชุมชนใดชุมชนหนึ่งโดยเฉพาะ ซึ่งมีขอบเขตที่อยู่อาศัยไม่กว้างนัก หรือมีลักษณะ

บางอย่างเช่น ชาติพันธุ์เหมือนกัน ตลอดจนมีลักษณะเด่นของการดำเนินวิถีชีวิตแตกต่างจากคนกลุ่มอื่น ๆ โดยรอบ

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยแบ่งประเภทวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดศรีสะเกษโดยเป็นการศึกษาเกี่ยวข้องกับวิถีการดำเนินชีวิตของผู้คนในท้องถิ่น สถานที่สำคัญ บุคคลสำคัญ วิถีชีวิต อาหารประจำท้องถิ่น และภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งประกอบด้วย เนื้อหา หลักดังนี้

3.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่น

งานวิจัยในประเทศ

ธนาชาติ หล่อนกลาง (2550: บทคัดย่อ) ศึกษาการพัฒนาวิชาภาษาอังกฤษโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อสร้างทักษะทางภาษาอังกฤษและความรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี โดยมีจุดประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาภาษาอังกฤษโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน 2) เพื่อเสริมสร้างทักษะภาษาอังกฤษของผู้เรียนโดยใช้แนวคิดชุมชนเป็นฐาน 3) ศึกษาการใช้แนวคิดชุมชนเป็นฐานสามารถสร้างความรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นได้หรือไม่ และ 4) ประเมินคุณภาพของวิชาภาษาอังกฤษที่ใช้แนวคิดชุมชนเป็นฐานที่พัฒนาขึ้นหลังจากที่นำวิชานี้ไปทดลองใช้ กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยนักศึกษาปี 2 เอกภาษาอังกฤษ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ จำนวน 19 คน การทดลองใช้เวลาทั้งสิ้น 16 สัปดาห์ การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้การรวบรวมเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ผลการวิจัยพบว่า 1) ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานเพื่อการพัฒนาวิชาภาษาอังกฤษ ได้นำถูกมาพิจารณาเพื่อกำหนดรายละเอียดของเนื้อหาในการพัฒนาวิชาภาษาอังกฤษโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน 2) แนวคิดชุมชนเป็นฐานสามารถเสริมสร้างการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษ เนื่องจากมีปัจจัยที่สัมพันธ์กันระหว่างบริบท เจตคติที่ดีต่อการเรียนภาษาที่สอง แรงจูงใจจากชิ้นงาน ความคุ้นเคยต่อเนื้อหา โอกาสในการเรียนทั้งในและนอกห้องเรียนซึ่งมีโอกาสปฏิบัติจริง 3) การใช้สื่อการเรียนที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อเป็นกิจกรรมในการเรียนและเป็นการถ่ายทอดประสบการณ์แก่ผู้เรียน พบว่ามีผลมากในการเสริมสร้างการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นของผู้ร่วมศึกษา และ ผู้เรียนมีคะแนนสูงขึ้นหลังการนำวิชานี้ไปทดลองใช้ ผู้เรียนประเมินตนเองด้านความสามารถทางภาษาอังกฤษพบว่าทักษะภาษาอังกฤษพัฒนาขึ้นหลังการทดลอง

จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยข้างต้นพอสรุปได้ว่า การศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นการเรียนรู้สิ่งที่ใกล้ตัวเด็ก เป็นสิ่งที่เด็กคุ้นเคย และสามารถส่งเสริมการเรียนรู้และปลูกฝังความรักในท้องถิ่น และเป็นการสืบทอดวัฒนธรรมของท้องถิ่น จากการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่นยังสามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเองจากการแสวงหาความรู้ผ่านการตั้งคำถาม การสำรวจ

และการเผยแพร่ความรู้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาผลการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาวัฒนธรรม
ท้องถิ่นเพื่อพัฒนาทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองของเด็กปฐมวัยโดยเริ่มจากกิจกรรมใกล้ตัวเด็ก



บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. การกำหนดประชากรและเลือกกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า
3. การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า
4. แบบแผนการทดลองและวิธีดำเนินการทดลอง
5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การกำหนดประชากรและเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นเด็กปฐมวัยชาย-หญิง อายุ 5 - 6 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 โรงเรียนอนุบาลราชสีห์ไศล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 จำนวน 2 ห้องเรียน จำนวนทั้งหมด 82 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นเด็กปฐมวัยชาย-หญิง อายุ 5-6 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 โรงเรียนอนุบาลราชสีห์ไศล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่าง 2 ขั้นตอน (Two-Stage Random Sampling) โดยมีขั้นตอนการสุ่มดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 เลือกเด็กปฐมวัยจากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยการสุ่มจากการจับสลาก 1 ห้องเรียนจำนวน 42 คน ขั้นตอนที่ 2 สุ่มเด็กปฐมวัยที่มีผู้ปกครองให้ความร่วมมือในห้องนี้ ซึ่งมีจำนวน 36 คน จากนั้นสุ่มเด็กปฐมวัยที่ ให้ความร่วมมือมาจำนวน 15 คนจากการจับสลาก

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีดังนี้

1. แผนการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่น
2. แบบทดสอบวัดทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง

การสร้างและการหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นในการสร้างเครื่องมือ ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. แผนการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่น ดำเนินการ ดังนี้

1.1 ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่น

1.2 สํารวจข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นอำเภอราชัไสลจากวิทยากรในท้องถิ่น ผู้ให้ข้อมูลดังมีรายชื่อต่อไปนี้

1.2.1 นายกิตติ วรรณวงษ์ ประชาญ์ชาวบ้านชนเผ่าเยอชาวอำเภอราชัไสล

1.2.2 นายเชษฐิณ สมทรัพย์ นายกเทศบาลตำบลเมืองคอง อำเภอราชัไสล

1.2.3 นายศรีทัศน์ กตะศิลา เจ้าของร้าน ชิตหมูหัน

1.2.4 นายเทอดสิทธิ์ อุตสํารห์ อดีตศึกษาธิการอำเภอราชัไสล

1.2.5 อาจารย์ผ่องศรี แซ่จั้ง ประธานสภาวัฒนธรรมอำเภอราชัไสล

หลังจากนั้นคัดเลือกหัวข้อจากข้อมูลวัฒนธรรมท้องถิ่นอำเภอราชัไสลที่ได้ไป สอบถามจากวิทยากรในท้องถิ่นเพื่อไปประกอบแผนการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่น

1.3 สร้างแผนการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่น จำนวน 24 แผน ซึ่งมี ขั้นตอนดังนี้

1.3.1 ขั้นการเตรียมการ

1.3.1.1 ครูทำความเข้าใจกับเด็กเพื่อให้เด็กทราบถึงวัตถุประสงค์ของการ ไปทัศนศึกษา

1.3.1.2 ครูให้เด็กวางแผนการไปทัศนศึกษาโดยให้เด็กเป็นผู้กำหนด สถานที่ที่เด็กอยากไปและเด็กจะไปเรียนรู้อะไรและเด็กจะเตรียมอุปกรณ์อะไรในการไปทัศนศึกษาบ้าง และเตรียมอุปกรณ์นั้นไปเพื่ออะไร

1.3.1.3 สร้างข้อตกลงกับเด็กเกี่ยวกับระเบียบที่ต้องปฏิบัติระหว่างไป ทัศนศึกษาโดยครูทำผังวิเคราะห์การไปทัศนศึกษาเกี่ยวกับข้อตกลงในการไปทัศนศึกษาแสดงให้เด็กดู

1.3.2 ขั้นการดำเนินการ

1.3.2.1 นำเด็กไปทัศนศึกษาไปยังสถานที่ที่กำหนดอาจจะมีวิทยากรสถานที่ นั้น ๆ

1.3.2.2 ขณะเที่ยวชมทัศนศึกษาให้เด็กได้สังเกตสิ่งต่าง ๆ รอบตัว สภาพแวดล้อมสำรวจ ทดลอง รวบรวมข้อมูลผ่านการรับรู้ด้วยประสาทสัมผัสทั้ง 5 และกระตุ้นให้เด็ก

แสดงความคิดเห็นโดยใช้คำถามปลายเปิด จากนั้นให้เด็กบันทึกสิ่งที่ได้เรียนรู้หรือพบเห็น สะท้อนออกมาโดยการขีดเขียนเป็นภาพวาด โดยเด็กสามารถปรึกษากับเพื่อนและครูได้

1.3.2.3 เมื่อเดินทางกลับถึงโรงเรียน เด็กและครูร่วมกันสรุปแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการไปทัศนศึกษาในแต่ละครั้ง จากนั้นนำผลงานการวาดภาพ มาแสดงและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อน

1.3.3 ชั้นสรุปและเผยแพร่ความรู้

1.3.3.1 เด็กและครูร่วมกันสรุปความรู้ที่ได้รับจากการไปทัศนศึกษาอีกครั้งเพื่อเชื่อมโยงให้เด็กเห็นความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่เด็กสังเกตหรือสำรวจพบกับสิ่งที่เด็กเคยเรียนรู้

1.3.3.2 จัดกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยเด็กร่วมกิจกรรมเป็นกลุ่มย่อย เช่น กิจกรรมการจัดภาพการเที่ยว กิจกรรมการจัดป้ายนิเทศน์กลุ่ม

1.3.3.3 ครูนำภาพถ่ายที่เด็กๆ ไปทัศนศึกษามาจัดนิทรรศการ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็ก

1.4 นำแผนการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจพิจารณาและปรับปรุงแก้ไขจำนวน 3 ท่าน เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญมีรายชื่อดังต่อไปนี้

1.4.1 อาจารย์กอบกมล ทบบัณฑิต

ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีสะเกษ เขต 1

1.4.2 อาจารย์ ดร. กาญจนา ท่อแก้ว

อาจารย์ประจำภาควิชาสาขาการศึกษาปฐมวัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

1.4.3 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ บุญญาพร อุนากุล

อาจารย์โรงเรียนสาธิต มศว ฝ่ายประถม

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

1.5 ปรับปรุงแก้ไขแผนการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่นให้เหมาะสมตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ โดยปรับปรุงรูปแบบการประเมินผล และตัวกิจกรรมให้เหมาะสมกับวัยของกลุ่มตัวอย่าง

1.6 นำแผนการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ไปทดลองใช้ (try out) กับเด็กนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 โรงเรียนอนุบาลราชสี

ไศล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีสะเกษเขต 2 ที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 15 คน เพื่อหาข้อบกพร่องแล้วนำมาปรับปรุงเนื้อหาทานปริมปราเรื่องพระยากตะศิลาให้มีเนื้อหาสนุกและสมบูรณ์

2. แบบทดสอบวัดทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองของเด็กปฐมวัย

2.1 ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง

2.2 นำข้อมูลที่ศึกษามาสร้างแบบทดสอบทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองของเด็กปฐมวัยเป็นแบบทดสอบภาคปฏิบัติ (Performance test) มีวิธีการประเมินโดยใช้ข้อคำถาม หรือ MEQ (Modified Essay Question) เป็นการประเมินโดยครูจะใช้กรณีศึกษาตามลำดับเหตุการณ์แล้วถามเด็กเป็นระยะ ๆ โดยใช้สถานการณ์ที่เป็นเงื่อนไข (Conditional Situation) และถามคำถามที่กระตุ้นให้เด็กแสดงความสามารถตามวัตถุประสงค์ของการทดสอบที่ตั้งไว้ แบบทดสอบทักษะการแสวงหาความรู้ของเด็กปฐมวัยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นแบบทดสอบคู่ขนาน มีจำนวน 4 ชุด คือ ชุดที่ 1 กิจกรรมชุดเมล็ดมหัศจรรย์ ชุดที่ 2 กิจกรรมเสียงหรรษา ชุดที่ 3 กิจกรรมกลิ้งปริศนา และชุดที่ 4 กิจกรรมน้ำสมุนไพรน่ารู้ แต่ละชุด มี 3 ข้อคำถาม แบ่งเป็น 4 ขั้นตอน ซึ่งเป็นเรื่องราวที่มีความต่อเนื่องกันโดยให้เด็กตอบเชิงปฏิบัติการวัตถุประสงค์ของการทดสอบที่ตั้งไว้ เพื่อที่จะใช้ทดสอบก่อนเรียน 1 ชุด และทดสอบหลังเรียน 1 ชุด (ภาคผนวก ข)

2.3 นำแบบทดสอบวัดทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองของเด็กปฐมวัย ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ดังมีรายชื่อต่อไปนี้

- 2.3.1 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พัฒนานุสรณ์ สถาพรวงศ์
อาจารย์ภาควิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- 2.3.2 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อัญชลี ไสยวรรณ
อาจารย์ภาควิชาการศึกษาปฐมวัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
- 2.3.3 อาจารย์ ดร.วรรณารถ รักสกุลไทย
ผู้อำนวยการโรงเรียนเกษมพิทยา แผนกอนุบาล
โรงเรียนเกษมพิทยา

2.4 นำมาหาค่าดัชนีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC) พบว่าค่าดัชนีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC) มีค่าระหว่าง 0.33 – 1.00

2.5 ปรับปรุงแก้ไขแบบทดสอบทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองของเด็กปฐมวัย ทั้ง 4 ชุด ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับเกณฑ์การให้คะแนนและคำพูดให้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับวัยของกลุ่มตัวอย่าง

2.6 หาคุณภาพของแบบทดสอบรายข้อ ผู้วิจัยนำแบบทดสอบวัดทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองของเด็กปฐมวัยที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้วไปทดสอบ (try out) กับเด็กนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 ที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 15 คน เพื่อหาคุณภาพของแบบทดสอบเป็นรายข้อโดยพิจารณาค่าความยากง่าย (P_e) และค่าอำนาจจำแนก (D) โดยใช้เกณฑ์การพิจารณาข้อสอบที่มีค่าความยากง่ายรายข้อระหว่าง 0.20 – 0.80 และค่าอำนาจจำแนกที่มีค่าตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป พบว่า ชุดน้ำสมุนไพรน้ำรู้ มีค่าความยากง่ายตั้งแต่ 0.31 – 0.75 ค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป ชุดเมล็ดมหัศจรรย์ มีค่าความยากง่าย ตั้งแต่ 0.38 – 0.69 ค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.25 ขึ้นไป

2.7 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองของเด็กปฐมวัย โดยการนำแบบทดสอบที่ผ่านการหาค่าความยากง่ายและค่าอำนาจจำแนกแล้วมาทดสอบหาความเชื่อมั่นเชิงคล้ายกัน (Equivalence test) เนื่องจากแบบทดสอบทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองของเด็กปฐมวัยเป็นแบบทดสอบคู่ขนาน (Parallel form) โดยหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตร ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson product-moment coefficient correlation) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองของเด็กปฐมวัยเท่ากับ .90 เพราะฉะนั้นข้อสอบชุดน้ำสมุนไพรน้ำรู้ และ ชุดเมล็ดมหัศจรรย์มีความสัมพันธ์กันมากที่สุด

2.8 จัดทำเป็นแบบทดสอบฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปทดสอบทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองของเด็กปฐมวัย เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลก่อนและหลังการทดลอง

แบบแผนการทดลองและวิธีดำเนินการทดลอง

แบบแผนการทดลอง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Research) ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองโดยอาศัยการวิจัยแบบการทดลองกลุ่มเดียว วัดผลก่อนและหลังการทดลองตามแบบแผนการวิจัยแบบ One-Group Pretest - Posttest Design ดังตาราง 2

ตาราง 2 แบบแผนการทดลอง

กลุ่มทดลอง	สอบก่อน (Pretest)	ทดลอง	สอบหลัง (Posttest)
E	T ₁	X	T ₂

ความหมายของสัญลักษณ์

E แทน กลุ่มทดลอง

T₁ แทน การทดสอบวัดทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ก่อนการทดลอง

T₂ แทน การทดสอบวัดทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง หลังการทดลอง

X แทน การดำเนินการจัดกิจกรรมที่ศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่น

วิธีดำเนินการทดลอง

การทดลองครั้งนี้ ดำเนินการทดลองโดยผู้วิจัยจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะการแสวงหาความรู้เด็กปฐมวัยโดยใช้กิจกรรมที่ศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นระยะเวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน วันละ 40 นาที เวลา 09.20 – 10.00 น. รวมทั้งสิ้น 24 ครั้ง โดยการจัดกิจกรรมในช่วงกิจกรรมเสริมประสบการณ์ซึ่งมีขั้นตอน ดังนี้

1. ขอความร่วมมือกับผู้บริหารสถานศึกษาในการทำวิจัย
2. สร้างความคุ้นเคยกับเด็กกลุ่มตัวอย่างก่อนสัปดาห์แรกของการทดลอง
3. ก่อนทำการทดลองผู้วิจัยทำการทดสอบ (Pretest) กับกลุ่มตัวอย่าง 15 คนโดยใช้

วัดทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองของเด็กปฐมวัยเป็นรายบุคคล จำนวน 1 ชุด มีจำนวน 3 ข้อคำถาม

ตาราง 3 กำหนดการจัดกิจกรรมในการทดลอง

สัปดาห์ที่	วัน	เนื้อหา	กิจกรรม ที่ศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่น
1	อังคาร	หน่วยท่องเที่ยวในโลกกว้าง (แหล่งโบราณคดีวัดคงโคก)	การวางแผน (หาข้อมูลก่อนไปทัศนศึกษา)
	พุธ		ไปทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่น

ตาราง 3 (ต่อ)

สัปดาห์ที่	วัน	เนื้อหา	กิจกรรม ทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่น
2	อังคาร	หน่วยท่องเที่ยวในโลกกว้าง (หมู่บ้านชนเผ่าเยอ)	การวางแผน (หาข้อมูลก่อนไปทัศนศึกษา)
	พุธ		ไปทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่น
	พฤหัสบดี		ร่วมกันสรุปจากการไปทัศนศึกษา วัฒนธรรมท้องถิ่น
3	อังคาร	หน่วยท่องเที่ยวในโลกกว้าง (พิพิธภัณฑสถานพระยาตากะตือลา)	การวางแผน (หาข้อมูลก่อนไปทัศนศึกษา)
	พุธ		ไปทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่น
	พฤหัสบดี		ร่วมกันสรุปจากการไปทัศนศึกษา วัฒนธรรมท้องถิ่น
4	อังคาร	หน่วยท่องเที่ยวในโลกกว้าง (การทอผ้าไหมย้อมมะเกลือดำ)	การวางแผน (หาข้อมูลก่อนไปทัศนศึกษา)
	พุธ		ไปทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่น
	พฤหัสบดี		ร่วมกันสรุปจากการไปทัศนศึกษา วัฒนธรรมท้องถิ่น
5	อังคาร	หน่วยหนุอยากู้ (ปราชญ์ชาวบ้านการเป่าสะโน ศิลปินพื้นบ้านอีสาน)	การวางแผน (หาข้อมูลก่อนไปทัศนศึกษา)
	พุธ		ไปทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่น
	พฤหัสบดี		ร่วมกันสรุปจากการไปทัศนศึกษา วัฒนธรรมท้องถิ่น
6	อังคาร	หน่วยหนุอยากู้ (วิถีชีวิตการปลูกหอมแดง)	การวางแผน (หาข้อมูลก่อนไปทัศนศึกษา)
	พุธ		ไปทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่น
	พฤหัสบดี		ร่วมกันสรุปจากการไปทัศนศึกษา วัฒนธรรมท้องถิ่น

ตาราง 3 (ต่อ)

สัปดาห์ที่	วัน	เนื้อหา	กิจกรรม ทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่น
7	อังคาร	หน่วยแสนสนุก (เมนูหันอาหารขึ้น ชื่อประจำท้องถิ่น)	การวางแผน (หาข้อมูลก่อนไปทัศนศึกษา)
	พุธ		ไปทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่น
	พฤหัสบดี		ร่วมกันสรุปจากการไปทัศนศึกษา วัฒนธรรมท้องถิ่น
8	อังคาร	หน่วยแสนสนุก (ขนมดอกจอกสินค้า โอท็อปประจำท้องถิ่น)	การวางแผน (หาข้อมูลก่อนไปทัศนศึกษา)
	พุธ		ไปทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่น
	พฤหัสบดี		ร่วมกันสรุปจากการไปทัศนศึกษา วัฒนธรรมท้องถิ่น

4. ดำเนินการทดลองในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 เป็นเวลา 8 สัปดาห์สัปดาห์ละ 3 วัน วันละ 40 นาที รวม 24 ครั้ง เริ่มตั้งแต่วันที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์ 2553 ถึง วันที่ 25 เดือน มีนาคม 2553 ทุกวัน อังคาร พุธ พฤหัสบดี ในกิจกรรมเสริมประสบการณ์เวลา 09.20 - 10.00 น

5. ผู้วิจัยจึงทำการทดสอบหลังทดลอง (Post test) กับกลุ่มตัวอย่างเป็นรายบุคคล จำนวน 1 ชุด จำนวน 4 ข้อคำถาม ด้วยแบบทดสอบทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองของเด็กปฐมวัยคนละชุดกับที่ใช้ในการทดสอบก่อนการทดลองที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

6. นำข้อมูลที่ได้จากการทดสอบไปทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ เพื่อทดสอบสมมติฐานและสรุปผลวิจัยต่อไป

7. นำผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลมาแปลความหมาย โดย ผู้วิจัยได้มีเกณฑ์การแปลความหมายคะแนนเฉลี่ย ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 1.50–2.00 หมายถึง มีทักษะการแสวงหาความรู้อยู่ในระดับสูง

คะแนนเฉลี่ย 0.50–1.49 หมายถึง มีทักษะการแสวงหาความรู้อยู่ในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 0.00–0.49 หมายถึง มีทักษะการแสวงหาความรู้อยู่ในระดับต่ำ

8. ตรวจสอบสมมติฐานเพื่อเปรียบเทียบทักษะการแสวงหาความรู้ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่น

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการทดสอบวัดทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองของเด็กปฐมวัยของกลุ่มทดลอง โดยทำการทดสอบก่อนและหลังทดลองแล้วนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ตามวิธีการทางสถิติต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการทดสอบ มาวิเคราะห์และหาคุณภาพด้วยวิธีการทางสถิติดังนี้

1. สถิติพื้นฐาน ได้แก่

1.1 คะแนนเฉลี่ย (Mean) โดยใช้สูตร (ลัวิน สายยศ; และอังคณา สายยศ.

2539: 59)

$$\bar{x} = \frac{\sum x}{N}$$

เมื่อ	\bar{x}	แทน	คะแนนเฉลี่ยของคะแนน
	$\sum x$	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
	N	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง

1.2 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) (ลัวิน สายยศ; และอังคณา

สายยศ. 2539: 79)

$$S = \sqrt{\frac{N\sum x^2 - (\sum x)^2}{N(N-1)}}$$

เมื่อ	S	แทน	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
	$\sum x^2$	แทน	ผลรวมของกำลังสองของคะแนนนักเรียนแต่ละคนในกลุ่มตัวอย่าง
	$(\sum x)^2$	แทน	กำลังสองของผลรวมของกำลังสองของคะแนนนักเรียนแต่ละคนในกลุ่มตัวอย่าง
	N	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง

2. สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ

2.1 หาความเที่ยงตรงรายข้อ ด้วยการคำนวณความสอดคล้องระหว่างข้อแบบทดสอบกับจุดประสงค์ โดยใช้สูตร (บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์. 2545: 95)

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC แทน ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อแบบทดสอบแต่ละข้อกับจุดประสงค์

$\sum R$ แทน ผลรวมของคะแนนจากผู้เชี่ยวชาญ
N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด

2.2 หาค่าความง่าย P_E โดยใช้วิธีของวิทนีย์และซาเบอร์ส (Whitney and Sabers)

(ล้วน สายยศ; และอังคณา สายยศ. 2539: 199-200)

$$\text{ดัชนีค่าความง่าย } P_E ; P_E = \frac{S_U + S_L - (2NX_{\min})}{2N(X_{\max} - X_{\min})}$$

เมื่อ P_E แทน ค่าดัชนีความง่าย
 S_U แทน ผลรวมของคะแนนของนักเรียนกลุ่มเก่ง
 S_L แทน ผลรวมของคะแนนของนักเรียนกลุ่มอ่อน
 X_{\max} แทน คะแนนที่นักเรียนทำได้สูงสุด
 X_{\min} แทน คะแนนที่นักเรียนทำได้ต่ำ
N แทน จำนวนนักเรียนกลุ่มอ่อนหรือกลุ่มเก่ง

2.3 หาค่าหาค่าอำนาจจำแนก (Discrimination) เพื่อวิเคราะห์แบบทดสอบ รายข้อแบบทดสอบแบบอัตนัย โดยใช้วิธีของวิทนีย์และซาเบอร์ส (Whitney and Sabers) (ล้วน สายยศ;และอังคณา สายยศ. 2539: 199-201)

$$\text{ดัชนีค่าอำนาจจำแนก } D ; D = \frac{S_U + S_L}{N(X_{\max} - X_{\min})}$$

เมื่อ	D	แทน	ค่าอำนาจจำแนก
	S_U	แทน	ผลรวมของคะแนนของนักเรียนกลุ่มเก่ง
	S_L	แทน	ผลรวมของคะแนนของนักเรียนกลุ่มอ่อน
	X_{\max}	แทน	คะแนนที่นักเรียนทำได้สูงสุด
	X_{\min}	แทน	คะแนนที่นักเรียนทำได้ต่ำ
	N	แทน	จำนวนนักเรียนกลุ่มอ่อนหรือกลุ่มเก่ง

2.4 หาความสัมพันธ์ของทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองของเด็กปฐมวัย โดยใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson) (ชูศรี วงศ์รัตน์. 2550: 312)

$$r_{xy} = \frac{N \sum XY - \sum X \sum Y}{\sqrt{[N \sum X^2 - (\sum X)^2][N \sum Y^2 - (\sum Y)^2]}}$$

เมื่อ	r	แทน	สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์
	$\sum X$	แทน	ผลรวมของคะแนนชุด X
	$\sum Y$	แทน	ผลรวมของคะแนนชุด Y
	$\sum X^2$	แทน	ผลรวมของคะแนนชุด X แต่ละตัวยกกำลังสอง
	$\sum Y^2$	แทน	ผลรวมของคะแนนชุด Y แต่ละตัวยกกำลังสอง
	$\sum XY$	แทน	ผลรวมของผลคูณระหว่าง X กับ Y
	N	แทน	จำนวนคนหรือสิ่งที่ศึกษา

3. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมุติฐาน

ใช้สูตร t – test for Dependent Samples ทดสอบ (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2540 : 248)

$$t = \frac{\sum D}{\sqrt{\frac{N \sum D^2 - (\sum D)^2}{N-1}}} ; df = N-1$$

เมื่อ t แทน ค่าที่ใช้พิจารณาใน t - Distribution

$\sum D$ แทน ผลรวมของความแตกต่างระหว่างคะแนนการ

ทดสอบก่อนและหลังการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่น

$\sum D^2$ แทน ผลรวมของกำลังสองของความแตกต่างระหว่างคะแนนสอบก่อน

และหลังการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่น

N แทน จำนวนนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง



บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลจากผลการทดลอง และการแปลผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันในการแปลความหมายข้อมูล ผู้วิจัยได้ใช้สัญลักษณ์ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

N	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง
\bar{X}	แทน	คะแนนเฉลี่ย
S	แทน	ความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนน
t	แทน	สถิติที่ใช้พิจารณาในการแจกแจงแบบ t-distribution
**	แทน	มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยคำนวณเปรียบเทียบทักษะการแสวงหาความรู้ของเด็กปฐมวัย ด้วยการหาคะแนนเฉลี่ย ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบค่า t ซึ่งเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลและการแปลผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยเปรียบเทียบทักษะการแสวงหาความรู้ของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังที่ได้จากการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่น

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งผู้วิจัยนำเสนอการวิเคราะห์ข้อมูล เสนอตามลำดับ ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่น

ตอนที่ 2 ผลการเปรียบเทียบทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่น

ตอนที่ 3 ผลการศึกษาทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองของเด็กปฐมวัยเชิงคุณภาพ ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่น จากการสังเกตและจดบันทึกของผู้วิจัย

ตอนที่ 1

ผลการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมทัศนศึกษา วัฒนธรรมท้องถิ่นก่อนและหลังการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่นมาศึกษาด้วยการนำ คะแนนความแตกต่างก่อนและหลังการจัดกิจกรรมวัฒนธรรมท้องถิ่นมาศึกษา โดยใช้ค่าเฉลี่ย และความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนน ดังแสดงในตาราง 4

ตาราง 4 ค่าสถิติแสดงค่าเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนทักษะการแสวงหาความรู้ ด้วยตนเองของเด็กปฐมวัยก่อนที่ได้รับการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่น

ทักษะการแสวงหาความรู้	N	ก่อนการจัดกิจกรรม			หลังการจัดกิจกรรม		
		\bar{X}	SD	ระดับ	\bar{X}	SD	ระดับ
1. การตั้งคำถาม	15	.87	.52	ปานกลาง	1.67	.49	สูง
2. การสำรวจ	15	.47	.52	ต่ำ	1.90	.56	สูง
3. การสรุปและเผยแพร่ความรู้	15	.33	.49	ต่ำ	1.93	.26	สูง

จากตาราง 4 แสดงว่าเด็กปฐมวัยกลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่นก่อนการจัดกิจกรรมมีผลทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ด้านการตั้งคำถามอยู่ในระดับปานกลาง ด้านการสำรวจ ด้านการสรุปผลและเผยแพร่ความรู้อยู่ในระดับต่ำ และหลังการจัดกิจกรรมมีผลทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ด้านการตั้งคำถาม ด้านการสำรวจและ ด้านการสรุปและเผยแพร่ความรู้อยู่ในระดับสูง

ตอนที่ 2

ผลการเปรียบเทียบทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่น ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่นด้วยการนำคะแนนความแตกต่างก่อนและหลังการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่นมาเปรียบเทียบ โดยใช้ค่าแจกแจง t for Dependent Samples ดังแสดงในตาราง 5

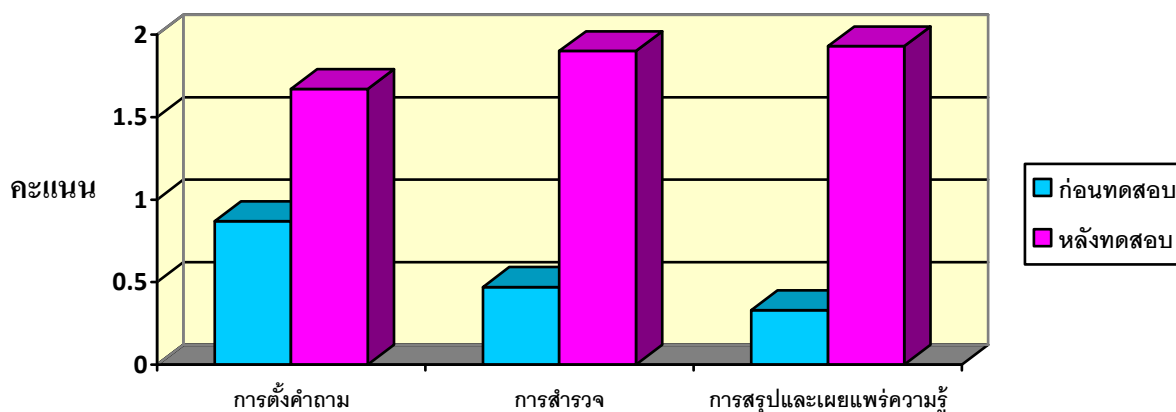
ตาราง 5 ค่าสถิติแสดงระดับการเปรียบเทียบทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่น ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่น และภาพประกอบ 3

ทักษะการแสวงหาความรู้	การทดสอบ	N	\bar{X}	SD	t
1. การตั้งคำถาม	ก่อนการจัดกิจกรรม	15	.87	.52	4.58**
	หลังการจัดกิจกรรม	15	1.67	.49	
2. การสำรวจ	ก่อนการจัดกิจกรรม	15	.47	.52	11.00**
	หลังการจัดกิจกรรม	15	1.90	.56	
3. การสรุปและเผยแพร่ความรู้	ก่อนการจัดกิจกรรม	15	.33	.49	12.22**
	หลังการจัดกิจกรรม	15	1.93	.26	
รวม	ก่อนการจัดกิจกรรม	15	1.67	1.11	11.05**
	หลังการจัดกิจกรรม	15	5.53	.64	

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 5 แสดงว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่นมีทักษะการแสวงหาความรู้ หลังการจัดกิจกรรมสูงขึ้นกว่าก่อนการจัดกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ภาพประกอบการเปรียบเทียบทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่นก่อนและหลังการจัดกิจกรรม ปรากฏผลดังแสดงในภาพประกอบ 4



ภาพประกอบ 4 กราฟแสดงการเปรียบเทียบผลของทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองของเด็กปฐมวัย

จากภาพประกอบ 4 แสดงการเปรียบเทียบผลของทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองของเด็กปฐมวัยพบว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่นมีทักษะการแสวงหาความรู้ หลังการจัดกิจกรรมสูงขึ้นกว่าก่อนการจัดกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตอนที่ 3 ผลการศึกษาทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองของเด็กปฐมวัยเชิงคุณภาพก่อนและหลังการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่น จากการสังเกตและจัดบันทึกของผู้วิจัย

ตาราง 6 ตารางการเปรียบเทียบทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองของเด็กปฐมวัยเชิงคุณภาพก่อนและหลังการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่น

ทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองของเด็กปฐมวัย	พฤติกรรมจากการสังเกตและจัดบันทึก
1. ด้านการตั้งคำถาม	<p>ก่อนการทดลอง</p> <p>เด็กส่วนใหญ่มีการตั้งคำถามง่าย ๆ เช่น มันคืออะไรมาจากไหน ทำอย่างไร มีใครบ้าง ทำไมถึงเป็นอย่างนั้น หรือบางคนไม่มีคำถามจากการสังเกตเด็กบางคนไม่กล้าถามคำถามและบางคนบอกว่าไม่รู้จะถามอะไรดี</p>

ตาราง 6 (ต่อ)

ทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองของเด็กปฐมวัย	พฤติกรรมจากการสังเกตและจดบันทึก
1. ด้านการตั้งคำถาม	<p>หลังการทดลอง</p> <p>เด็กทุกคนมีพัฒนาการด้านการตั้งคำถามเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ เช่นสัปดาห์ที่ 1 กิจกรรมทัศนศึกษาสถานโบราณคดีวัดคงโคก จากแผนผังสิ่งที่อยากรู้และการถามวิทยากรในสิ่งที่สงสัยคำถามของเด็กยังไม่หลากหลายยังมีเพียงแค่ สถานที่แห่งนี้อยู่ที่ไหน ชื่ออะไร มีคนอยู่ที่คน หลังจากที่ผู้วิจัยจัดกิจกรรมไปสัปดาห์ที่ 3 เด็กเริ่มสนุกที่จะตั้งคำถามมากขึ้นโดยมีคำถามที่หลากหลายมากขึ้นเช่น ทำไมประเพณีบุญเดือนสามถึงเกี่ยวกับพระยาทตะศิลา พระยาทตะศิลามาจากไหน ท่านมีชื่อเล่นหรือไม่ บ้านเดิมท่านอยู่ที่ไหน ใบหน้าจริงๆของท่านเป็นเหมือนรูปปั้นหรือไม่ เราจะรู้ประวัติท่านจากใครได้บ้าง หลังจากที่ผู้วิจัยจัดกิจกรรมไปถึงสัปดาห์ที่ 6 เด็กหลายคนแย่งกันตั้งคำถามโดยการยกมือถามที่ละคนบางคนขอถามหลายคำถามซึ่งคำถามมีดังต่อไปนี้ ต้นหอมแดงปลูกกับอะไรได้บ้าง หอมแดงทำอาหารอะไรได้บ้าง หอมแดงมีประโยชน์อย่างไร เราควรปลูกหอมแดงฤดูไหน อยากให้ต้นหอมแดงสวย ๆ จะทำอย่างไร หมูบ้านอะไรปลูกหอมแดงทั้งหมู่บ้าน ทำไมต้องตากหอมแดงก่อนค่อยขาย หอมแดงหัวเล็กกับหอมแดงหัวใหญ่อร่อยเท่ากันหรือไม่ เราทอดหอมแดงได้หรือไม่ เราจะทำอะไรกับหอมแดง ใบหอมแดงกินได้หรือไม่ การตั้งคำถามของเด็กมีการพัฒนาขึ้นมาเรื่อย ๆ จนถึงสัปดาห์ที่ 8 เด็กทุกคนตั้งคำถามโดยไม่ต้องรอให้ผู้วิจัยเรียกซึ่งตัวอย่างคำถามที่เด็ก ๆ ตั้งนั้นแสดงถึงความอยากรู้อยากเห็นที่มีมากขึ้นและต้องการหาคำตอบโดยการถามคำถามและในความอยากรู้อยากเห็นเด็กได้นำทักษะการสังเกตเปรียบเทียบการประมาณค่าเข้ามามีส่วนใน</p>

ตาราง 6 (ต่อ)

ทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองของเด็กปฐมวัย	พฤติกรรมจากการสังเกตและจดบันทึก
	<p>การตั้งคำถามดังจะเห็นได้จากคำถาม เช่น วิธีการทำขนมดอกจอกทำอย่างไร มีส่วนผสมอะไรบ้าง และมีปริมาณเท่าใดวิธีการทำขนมให้อร่อยเราต้องทำอย่างไร การทอดให้สวยทำอย่างไร ทำไมขนมดอกจอกจึงเป็นขนมไอทอปของท้องถิ่น มีที่ไหนที่ทำบ้าง ทำไมขนมดอกจอกจึงแข็ง ทำไมต้องใส่ลงในขนมดอกจอก สถานที่ขายขนมดอกจอกอยู่ที่ไหน เป็นต้น</p> <p>จากการสังเกตการตั้งคำถามเด็กจากสัปดาห์ที่ 1 ถึงสัปดาห์ที่ 8 ปรากฏว่าเด็กมีพัฒนาการในการตั้งคำถามมากขึ้นกว่าเดิมเมื่อสัปดาห์ที่ 3 โดยเด็กเกือบทุกคนมีคำถามที่หลากหลายขึ้นแต่ยังมีบางคนที่ไม่มีคำถามเมื่อจัดกิจกรรมถึงสัปดาห์ที่ 6 ถึงสัปดาห์ที่ 8 ปรากฏว่าเด็กทุกคนกระตือรือร้นในการตั้งคำถามเพื่อหาคำตอบและสนุกกับการตั้งคำถาม</p>
2. ด้านการสำรวจ	<p>ก่อนการทดลอง</p> <p>เด็กยังไม่มีการวางแผนในการค้นคว้าหาคำตอบที่ตนเองอยากรู้ จากการสร้างแผนผังสิ่งที่อยากรู้เด็กยังไม่สามารถกำหนดได้ว่าตนเองจะหาคำตอบสิ่งที่ตนเองอยากรู้ได้จากที่ไหนบ้างสังเกตจากการทำกิจกรรมแผนผังสิ่งที่อยากรู้และกิจกรรมทัศนศึกษา เด็กยังสำรวจสถานที่หรือหาคำตอบจากการสังเกตยังไม่ได้ผู้วิจัยต้องคอยกระตุ้นตลอดเวลาว่าให้สังเกตหรือสำรวจอะไรบ้างการเก็บข้อมูลเด็กยังไม่สามารถเก็บข้อมูลโดยการวาดภาพเกี่ยวกับเรื่องราวที่ต้องการค้นหาคำตอบได้ซึ่งจากการวาดรูปเด็กวาดรูปที่ไม่เกี่ยวกับกิจกรรม</p>

ตาราง 6 (ต่อ)

ทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองของเด็กปฐมวัย	พฤติกรรมจากการสังเกตและจดบันทึก
	<p>หลังการทดลอง</p> <p>เด็กเริ่มมีการพัฒนาในเรื่องการสำรวจเริ่มจากการสร้างแผนผังสิ่งที่อยากรู้รวมไปถึงการสังเกตสำรวจค้นคว้าจากกิจกรรมทัศนศึกษาและการสรุปและเผยแพร่ความรู้ในสัปดาห์ที่ 3 พิธีบวงสรวงพระยาตากะศิลา โดยเด็กสามารถบอกได้ว่าจากการตั้งคำถามสิ่งที่อยากรู้ในแผนผังเด็กสามารถไปสำรวจหาคำตอบในบริเวณโรงเรียนกับใครได้บ้าง โดยเด็กเสนอคุณครูในห้องสมุด คุณครูระดับประถม และผู้อำนวยการโรงเรียนและจากการสำรวจคำตอบจากบุคลากรในโรงเรียนแล้วเด็กนำข้อมูลมาวางแผนได้ว่าจะหาคำตอบได้อีกวิธีใดซึ่งวิธีที่เด็กนำเสนอคือการสอบถามคุณตาคุณยายที่บ้านเพราะเป็นคนเก่าแก่หลังจากที่ได้ข้อมูลจากการสอบถามเด็กไปทัศนศึกษางานประเพณีบุญเดือน 3 พิธีบวงสรวงพระยาตากะศิลา เด็กได้ไปหาคำตอบจากวิทยากรในท้องถิ่นผู้ที่รับผิดชอบดูแลเกี่ยวกับพิธีบวงสรวงพระยาตากะศิลาโดยการสอบถามสำรวจสังเกตและร่วมประกอบพิธีบวงสรวงพระยาตากะศิลาและเด็กได้เก็บข้อมูลโดยการวาดภาพลงในสมุดเดินทางซึ่งจากการสังเกตเด็กมีพัฒนาการด้านการสำรวจเพิ่มขึ้นเรื่อยและเมื่อถึงสัปดาห์ที่ 8 เด็กเริ่มมีพฤติกรรมการสำรวจด้วยความสนุกสนานและทุกคนมีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติกิจกรรมซึ่งพัฒนาการด้านนี้พัฒนาขึ้นมากสังเกตจากคะแนนทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองด้านการสำรวจก่อนการทดลองเด็กทั้งหมดมีคะแนนด้านการสำรวจอยู่ในระดับ ต่ำ หลังจากจัดกิจกรรมทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่นปรากฏว่าคะแนนทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองด้านการสำรวจอยู่ในระดับสูง</p>

ตาราง 6 (ต่อ)

ทักษะการแสวงหาความรู้ ด้วยตนเองของเด็กปฐมวัย	พฤติกรรมจากการสังเกตและจดบันทึก
3. ด้านการสรุปผลและเผยแพร่ ความรู้	<p>ก่อนการทดลอง</p> <p>เด็กยังไม่สามารถสรุปและเผยแพร่ความรู้ให้บุคคลอื่น เข้าใจได้สังเกตจากการที่เด็กอธิบายวิธีการค้นหาคำตอบใน สิ่งที่อยากรู้เด็กยังไม่สามารถอธิบายได้</p> <p>หลังการทดลอง</p> <p>เด็กเริ่มมีพัฒนาการด้านการสรุปและเผยแพร่ความรู้ หลังจากสัปดาห์ที่ 2 สังเกตจากการสรุปข้อมูลจากการสำรวจ หาคำตอบจากคำถามที่เด็กอยากรู้เด็กเริ่มบอกได้ว่าคำตอบ ที่ตนเองไปสำรวจมาเด็กสามารถอธิบายว่าได้คำตอบอย่างไร บ้างและหลังจากที่เด็กไปทัศนศึกษาเด็กสามารถวาดภาพ และอธิบายรูปภาพที่ตนวาดและนำมาเชื่อมโยงกับคำถามสิ่ง ที่ตนอยากรู้เป็นคำตอบเช่นจากแผนผังคำถามสิ่งที่ตนอยากรู้ ผ้าไหมย้อมมะเกลือดำมีลักษณะเป็นอย่างไร จากภาพวาด เด็กวาดผ้าไหมย้อมมะเกลือดำมีสีดำแต่ตัวผ้าเป็นเส้นหนา ๆ แล้วเด็กออกมาอธิบายเกี่ยวกับผ้าไหมย้อมมะเกลือดำว่าเป็น ความรู้ได้ดีขึ้นเรื่อยๆ หลังจากจัดกิจกรรมทัศนศึกษา วัฒนธรรมท้องถิ่น สัปดาห์ที่ 8 เด็กทุกคนสามารถอธิบาย คำตอบจากการสำรวจค้นคว้าจากการทำกิจกรรมได้และเด็ก สามารถสรุปข้อมูลจากการค้นคว้าหาความรู้ในสิ่งที่ตนอยาก รู้ได้ในระดับสูงขึ้นกว่าก่อนการจัดกิจกรรมทัศนศึกษา วัฒนธรรมท้องถิ่น</p>

บทที่ 5

สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง ทั้งนี้จะช่วยให้ผู้วิจัยและผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับประโยชน์และแนวทางในการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อพัฒนาทักษะการแสวงหาความรู้ของเด็กปฐมวัยและพัฒนาการสอนให้เหมาะสมกับเด็กปฐมวัยต่อไป มีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้จากการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่น
2. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่น

สมมติฐานในการวิจัย

เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่นมีทักษะการแสวงหาความรู้สูงขึ้น

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นเด็กปฐมวัยชาย-หญิง อายุ 5 - 6 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 โรงเรียนอนุบาลราชสีห์ไศล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 จำนวน 2 ห้องเรียน นักเรียนมีจำนวนทั้งหมด 82 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นเด็กปฐมวัยชาย-หญิง อายุ 5-6 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 โรงเรียนอนุบาลราชสีห์ไศล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่าง 2 ขั้นตอน (Two-Stage Random Sampling) โดยมีขั้นตอนการสุ่มดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 เลื่อนนักเรียนจากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยการสุ่มจากการจับฉลาก 1 ห้องเรียนจำนวนนักเรียน 42 คน

ขั้นตอนที่ 2 สํารวจนักเรียนที่มีผู้ปกครองให้ความร่วมมือในห้องนี้ ซึ่งมีจำนวน 36 คน จากนั้นสุ่มนักเรียนที่ให้ความร่วมมือมาจำนวน 15 คนจากการจับสลาก

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่น จำนวน 24 กิจกรรม ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นและผ่านการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน
2. แบบทดสอบทักษะการแสวงหาความรู้ของเด็กปฐมวัย จำนวน 2 ชุด โดยแบบทดสอบจัดเป็นสถานการณ์ ชุดละ 4 ข้อคำถาม โดยมีค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับ .90

วิธีดำเนินการวิจัย

การทดลองครั้งนี้ ดำเนินการทดลองโดยผู้วิจัยจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะการแสวงหาความรู้เด็กปฐมวัยโดยใช้กิจกรรมทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นระยะเวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน วันละ 40 นาที เวลา 09.20 – 10.00 น. รวมทั้งสิ้น 24 ครั้ง โดยการจัดกิจกรรมในช่วงกิจกรรมเสริมประสบการณ์ซึ่งมีขั้นตอน ดังนี้

1. ขอความร่วมมือกับผู้บริหารสถานศึกษาในการทำวิจัย
2. สร้างความคุ้นเคยกับเด็กกลุ่มตัวอย่างก่อนสัปดาห์แรกของการทดลอง
3. ก่อนทำการทดลองผู้วิจัยทำการทดสอบ (Pretest) กับกลุ่มตัวอย่าง 15 คนโดยใช้วัดทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองของเด็กปฐมวัยเป็นรายบุคคล จำนวน 1 ชุด มีจำนวน 3 ข้อคำถาม
4. ดำเนินการทดลองในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 เป็นเวลา 8 สัปดาห์สัปดาห์ละ 3 วัน วันละ 40 นาที รวม 24 ครั้ง เริ่มตั้งแต่ วันที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์ 2553 ถึง วันที่ 25 เดือน มีนาคม 2553 ทุกวัน อังคาร พุธ พฤหัสบดี ในกิจกรรมเสริมประสบการณ์เวลา 09.20 - 10.00 น
5. ผู้วิจัยจึงทำการทดสอบหลังทดลอง (Posttest) กับกลุ่มตัวอย่างเป็นรายบุคคล จำนวน 1 ชุด จำนวน 4 ข้อคำถาม ด้วยแบบทดสอบทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองของเด็กปฐมวัยคนละชุดกับที่ใช้ในการทดสอบก่อนการทดลองที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น
6. นำข้อมูลที่ได้จากการทดสอบไปทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ เพื่อทดสอบสมมติฐานและสรุปผลวิจัยต่อไป
7. นำผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลมาแปลความหมาย โดย ผู้วิจัยได้มีเกณฑ์การแปลความหมายคะแนนเฉลี่ย ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 1.50–2.00 หมายถึง มีทักษะการแสวงหาความรู้อยู่ในระดับสูง

คะแนนเฉลี่ย 0.50–1.49 หมายถึง มีทักษะการแสวงหาความรู้อยู่ในระดับ

ปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 0.00–0.49 หมายถึง มีทักษะการแสวงหาความรู้อยู่ในระดับต่ำ

8. ตรวจสอบสมมติฐานเพื่อเปรียบเทียบทักษะการแสวงหาความรู้ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่น

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. นำคะแนนที่ได้จากการทดสอบเชิงปฏิบัติ (Performance test) ทักษะการแสวงหาความรู้ของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการทดลองมาหาค่าสถิติพื้นฐาน โดยนำข้อมูลไปหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

2. เปรียบเทียบผลของทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังทำกิจกรรมทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยใช้สถิติ t-test สำหรับ Dependent Samples

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองของเด็กปฐมวัย พบว่าก่อนได้รับการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่น มีทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองของเด็กปฐมวัยอยู่ในระดับต่ำและปานกลาง หลังได้รับการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่นเด็กปฐมวัยมีทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองอยู่ในระดับสูงทุกด้าน

2. ผลการเปรียบเทียบทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองของเด็กปฐมวัย พบว่าเด็กปฐมวัยหลังได้รับการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่นมีทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผล

ผลการศึกษาทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองของเด็กปฐมวัย พบว่าก่อนได้รับการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่น เด็กปฐมวัยมีทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองอยู่ในระดับต่ำและปานกลาง หลังได้รับการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่นเด็กปฐมวัยมีทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองอยู่ในระดับสูงทุกด้าน และผลการเปรียบเทียบทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองของเด็กปฐมวัย พบว่าเด็กปฐมวัยหลังได้รับการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่นมีทักษะการ

แสวงหาความรู้ด้วยตนเองสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสามารถอธิบายผลได้ ดังนี้

1. ผลการศึกษาทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองของเด็กปฐมวัย พบว่าก่อนได้รับการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่น มีทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองของเด็กปฐมวัยด้านการตั้งคำถามอยู่ในระดับปานกลาง ด้านการสำรวจอยู่ในระดับต่ำและด้านการสรุปผลและเผยแพร่ความรู้ที่อยู่ในระดับต่ำ หลังได้รับการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่นเด็กปฐมวัยมีทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองอยู่ในระดับสูงทุกด้าน ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่าจากการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นกิจกรรมดำเนินชีวิตของผู้คนในท้องถิ่น สถานที่สำคัญ บุคคลสำคัญ วิถีชีวิต อาหารประจำท้องถิ่น และภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะการแสวงหาความรู้ 3 ทักษะ ได้แก่ ทักษะการตั้งคำถาม ทักษะการสำรวจ ทักษะการสรุปผลและเผยแพร่ความรู้ ซึ่งสามารถอธิบายผลได้ดังนี้

1.1 ทักษะการตั้งคำถาม พบว่า เด็กปฐมวัยมีทักษะการตั้งคำถามสูงขึ้นจากทักษะการตั้งคำถามปานกลาง ผู้วิจัยพบว่าการใช้คำถามกระตุ้นให้เด็กคิด นำไปสู่ประเด็นที่จะศึกษา ถ้าหากนำทางเด็กโดยใช้คำถามแบบปลายเปิด สามารถจุดประกายความสนใจเด็ก ให้เด็กสนใจเกี่ยวกับปัญหาและความสงสัยสิ่งที่พบเห็น นำไปสู่การกำหนดปัญหาและเรื่องที่สำรวจตรวจสอบด้วยตนเอง ในบางครั้งความต้องการของครูที่ต้องการรู้คำตอบไปพร้อม ๆ กับเด็กนั้นช่วยทำให้เด็กเกิดความกระตือรือร้นในการเรียนรู้เพิ่มขึ้นสอดคล้องกับนพเนตร ธรรมบวร (2544 : 14) กล่าวว่าเด็กจะเกิดคำถามขึ้นมาหลายเป็นการช่วยตอบสนองความต้องการตามวัยของเด็ก เนื่องจากเด็กวัยนี้เป็นวัยที่มีความอยากรู้อยากเห็น ช่างสังเกต ช่างสงสัย ช่างซักถาม นอกจากนี้กิจกรรมทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่นได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ รวมไปถึงการมีเป้าหมายที่ตนเองต้องการจากการถามคำถาม เช่น มีคำถามถามวิทยากรว่าการปลูกหอมแดงทำอย่างไร ทำไมต้องตากหอมแดงก่อน เราทอดหอมแดงได้หรือไม่ ดังนั้นการแสดงถึงความอยากรู้อยากเห็นที่มีมากขึ้นและต้องการหาคำตอบโดยการถามคำถามของเด็กนั้น นอกจากจะถามคำถามเพื่อหาคำตอบแล้วเด็กยังได้ทักษะการเปรียบเทียบ การประมาณค่า เข้ามามีส่วนในการตั้งคำถาม ดังจะเห็นได้จากคำถามที่เด็กถาม เช่น วิธีการทำขนมดอกจอกทำอย่างไร มีส่วนผสมอะไรบ้าง และมีปริมาณเท่าใด การทอดให้สวยเราจะทำได้อย่างไร เด็กทุกคนกระตือรือร้นในการหาคำตอบและการตั้งคำถามซึ่งเป็นผลจากการกระตุ้นให้เด็กพูดและถามคำถามในสิ่งที่ตนสงสัย การจัดกิจกรรมทำให้ผู้วิจัยได้ทราบว่า การพูดของเด็กมีผลต่อการตั้งคำถาม ผู้วิจัยจึงเห็นว่า การเลี้ยงดูจากครอบครัว มีผลต่อความสามารถในการตั้งคำถามของเด็กโดยตรง เด็กที่ได้รับการส่งเสริมและอยู่ในสภาพแวดล้อมที่มีการสนทนาพูดคุย และเปิดโอกาสให้เด็กได้พูดตั้งคำถามอย่างอิสระ จะมีความสามารถในการตั้งคำถามได้แตกต่างกัน ในขณะเดียวกัน ในการจัดกิจกรรมประจำวัน

ของครูอาจไม่เปิดโอกาสให้เด็กได้ถามคำถามด้วยตนเองเท่าที่ควร เด็กได้มีโอกาสถามคำถามน้อยเกินไป เด็กไม่ได้รับการกระตุ้นให้ถามอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งการตั้งคำถามของเด็กปฐมวัยจะเป็นการกระตุ้นความสนใจใฝ่รู้ และนำไปสู่การคิดค้นคำตอบด้วยตนเองของเด็กต่อไป ดังที่ นภเนตร ธรรมบวร (2544: 17) กล่าวว่า เด็กพัฒนากระบวนการคิดเป็นระยะเวลายาวนาน ก่อนที่เด็กจะสามารถแสดงออกทางด้านการพูด พัฒนาการทางภาษา ถือเป็นกระบวนการสำคัญที่เด็กจำเป็นต้องได้รับการกระตุ้น และยังกล่าวอีกว่าเมื่อเด็กโตขึ้น ภาษาช่วยให้เด็กเรียนรู้ และทำความเข้าใจกับโลกรอบตัวโดยผ่านวิธีการต่างๆ มากมาย เช่น การตั้งคำถาม การตีความเกี่ยวกับประสบการณ์ใหม่ และการมุ่งความสนใจ เป็นต้น ด้วยเหตุนี้กิจกรรมในชั้นเรียนจึงควรส่งเสริมให้เด็กมีการแสดงออกทางด้านภาษาอย่างหลากหลายโดยผ่านการอภิปรายกลุ่ม ทั้งในกลุ่มใหญ่และกลุ่มย่อย การพูดคุย แก้ปัญหาร่วมกับเพื่อน รวมถึงการฟังการอ่านเดี่ยว (นภเนตร ธรรมบวร. 2544: 130; อ้างอิงจาก lindfors. 1987) ดังนั้นครูจึงควรเป็นผู้กระตุ้นให้เด็กเกิดความสงสัย กระตุ้นให้เด็กได้ตั้งคำถามด้วยตนเอง ในการจัดกิจกรรม ครูอาจเป็นผู้ใช้คำถาม และควรเป็นคำถามกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสงสัย กระตุ้นให้ผู้เรียนสังเกตวัตถุสิ่งของในขณะจัดประสบการณ์ที่มีลักษณะอันก่อให้เกิดความคิด และการหาคำตอบในสิ่งที่สงสัย เช่น ทำไม..... เพราะอะไร..... ทำอย่างไร.....เป็นอะไร..... ซึ่งเป็นคำถามที่เด็กสามารถตอบได้อย่างอิสระ คำตอบมีหลากหลาย ซึ่งการตั้งคำถามช่วยกระตุ้นให้เด็กเกิดความอยากรู้อยากเห็น เป็นการสร้างแรงจูงใจให้เด็กเกิดคำถาม และลงมือปฏิบัติกิจกรรมให้บรรลุเป้าหมาย ในการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่น ได้ส่งเสริมการตั้งคำถามในสิ่งที่สงสัยของเด็กโดยการที่ครูกระตุ้นให้เด็กถาม เมื่อเด็กได้สังเกต สิ่งแวดล้อมที่ครูกำหนด โดยใช้คำถาม เช่น “เด็กๆ อยากรู้อะไรบ้าง” “เด็กสงสัยหรือไม่” เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยที่ได้ศึกษาพัฒนาการทางการพูดของเด็กปฐมวัย สมพรสามเตี้ย (2545: บทคัดย่อ) ที่ศึกษาถึงพัฒนาการทางการพูดของเด็กปฐมวัย โดยการจัดกิจกรรมการเล่นเกมส์ทางภาษา ผลการวิจัยพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรม การเล่นเกมส์ทางภาษามีพัฒนาการทางการพูดโดยเฉลี่ยรวมก่อนการจัดกิจกรรมและหลังจัดกิจกรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 พฤติกรรมทางการพูดของเด็กปฐมวัย ที่ได้รับการจัดกิจกรรมคำคล้องจอง มีพฤติกรรมการพูดด้านทักษะทางการพูด ด้านความเข้าใจความหมาย และด้านการใช้ภาษา เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

1.2 ทักษะการสำรวจ พบว่า เด็กปฐมวัยมีทักษะการสำรวจในระดับสูงขึ้นไป ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่าทักษะการสำรวจในระดับต่ำ ทักษะการสำรวจเป็นทักษะที่เด็กใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้าในการแสวงหาความรู้ เด็กได้คิดหาวิธีการต่าง ๆ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสำรวจตรวจค้น ถามผู้รู้ ค้นหาหาคำตอบด้วยการลงมือกระทำเพื่อให้ได้มาซึ่งคำตอบของปัญหาและข้อสงสัย เด็กเรียนรู้ได้จากการสำรวจสังเกตโดยใช้ประสาทสัมผัสอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างรวมกัน เด็กปฐมวัยที่

เป็นวัยของการสำรวจ ค้นคว้า มีความอยากรู้อยากเห็นตลอดเวลาและสนใจสิ่งแวดล้อมรอบตัว การได้กระทำและเจอสถานการณ์ต่าง ๆ จริงทำให้เด็กเข้าใจและรวบรวมประสบการณ์ทั้งหมดเข้าด้วยกันซึ่งเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นกับการเรียนรู้ของเด็ก สอดคล้องกับแนวคิดของดิวอี้ (สูมนา พานิช. 2531: 1-4) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้เกิดขึ้นได้จากการกระทำ (Learning by doing) ซึ่งเป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กได้ลงมือกระทำโดยผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้า ตรงกับพัฒนาการด้านสติปัญญาของเด็กในขั้นที่สอง ของเปียเจท์ คือ ขั้นก่อนปฏิบัติที่ เปียเจต์ (วรวรรณ เหมะชะญาติ. 2536: 31 -33; อ้างอิง Piaget n.d.) ที่เสนอว่า เด็กช่วงอายุ 2-6 ปี จะถือเอาตัวเองเป็นสำคัญ (Self-centered) และจะเรียนรู้จากประสบการณ์ที่ตนได้ลงมือปฏิบัติ ต้องการประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรม ต้องการสำรวจค้นคว้า (Explore) สอดคล้องกับพัฒนา ชัชพงศ์ (ม.ป.ป.: 4) ที่กล่าวไว้ทำนองเดียวกันว่า การพัฒนาทางสติปัญญา ควรจัดสิ่งแวดล้อมหรือประสบการณ์ให้เด็กได้ฝึกทักษะ การสังเกต การตั้งคำถาม การสำรวจ จำแนก เปรียบเทียบ ให้โอกาสเด็กคิดหาเหตุผล สร้างกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง โดยเริ่มจากสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวและก้าวไปไกลตัว จะเป็นการช่วยเด็กได้ปรับขยายโครงสร้างของสติปัญญาและมีโอกาสทำกิจกรรมเหล่านี้ซ้ำ เพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้ที่ดีที่สุด โดยจากการจัดกิจกรรมทัศนศึกษา วัฒนธรรมท้องถิ่น ในงานวิจัยนี้ครูให้เด็กบอกเกี่ยวกับวิธีการหาคำตอบที่ตนสงสัยจากการสอบถามบุคคลในโรงเรียนโดยครูถามว่าบุคคลใดที่เราสามารถหาคำตอบได้บ้าง เด็กเสนอจะหาคำตอบได้จากคุณครูในห้องสมุด คุณครูระดับประถม และผู้อำนวยการโรงเรียน จากการสำรวจคำตอบจากบุคลากรในโรงเรียนเด็กนำข้อมูลมาวางแผนว่าจะหาคำตอบโดยวิธีใด ซึ่งวิธีที่เด็กนำเสนอ คือ การสอบถามคุณตาคุณยายที่บ้านเพราะเป็นคนเก่าแก่ หลังจากที่ได้ข้อมูลจากการสอบถามและหลังจากที่เด็กไปทัศนศึกษางานประเพณีบุญเดือน 3 พิธีบวงสรวงพระยาทศศิลา เด็กได้หาคำตอบจากวิทยากรในห้องถิ่นที่เป็นผู้ที่รับผิดชอบดูแลเกี่ยวกับพิธีบวงสรวงพระยาทศศิลาโดยการสอบถาม สำรวจ สังเกต และร่วมประกอบพิธีบวงสรวงพระยาทศศิลา เด็กได้เก็บข้อมูลโดยการวาดภาพลงในสมุดเดินทาง จากการสังเกตของผู้วิจัยเด็กมีพัฒนาการด้านการสำรวจเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ นอกจากการทดลองทำตามข้อมูลที่เด็กสำรวจและสอบถามแล้ว เด็กยังปฏิบัติจริงโดยการทอดขนมมีรูปร่างที่สวยงามและหาวิธีการทำให้ขนมมีรูปร่างสวยงามอีกด้วย นอกจากนี้ผู้วิจัยยังสังเกตเห็นว่าเด็กมีสมาธิในการทำกิจกรรม เด็กเกิดความสุขสนุกสนาน ตั้งแต่วันแรกที่เด็กได้ทำกิจกรรม เด็กตื่นเต้นและให้ความสนใจกับสถานที่ที่จะไป เด็กมีความภูมิใจในผลงานที่สำรวจและลงมือกระทำจนสำเร็จ ซึ่งแสดงว่าเด็กปฐมวัยมีพัฒนาการทางด้านทักษะการแสวงหาความรู้ เห็นการจัดกิจกรรมซึ่งเกิดจากเด็กได้ลงมือกระทำด้วยตนเองภายใต้การสนับสนุนด้วยอุปกรณ์และสื่อการเรียนรู้ที่ครูจัดเตรียมไว้ เด็กจะให้ความสนใจและสนุกสนานสอดคล้องกับการทำกิจกรรมผ่านกระบวนการค้นหาคำตอบจนเกิดการเรียนรู้ และได้คำตอบในสิ่งที่สงสัย กุลยา ตันติผลาชีวะ (2545: 27) กล่าวว่า เด็กปฐมวัย อายุ 3-6 ปี เรียนรู้โดยการ

สัมผัส กระตุ้นให้เกิดการคิด การค้นคว้า และลงมือปฏิบัติ การสร้างให้เด็กเกิดการเรียนรู้ ยังคำนึงถึง พัฒนาการและความต้องการของเด็ก เด็กมีความอยากรู้อยากเห็น ทั้งนี้เพื่อพัฒนาการ กระบวนการทำงานของสมอง พัฒนาการทางปัญญาจะเป็นไปอย่างรวดเร็วทำให้เด็กค้นคว้าไม่หยุดนิ่ง เด็กต้องการ ค้นคว้าทุกอย่างที่ได้สัมผัส การให้โอกาสเด็กสัมผัสหรือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเองเด็กสามารถเกิด ทักษะต่างๆ ได้ตามความต้องการ นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยอื่นๆ ที่ได้จัดกิจกรรมให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติ จริง จนทำให้เกิดการเรียนรู้ทางด้านอื่นๆ ดังที่ กาญจนา บุญสำรวย (2550: 49) กล่าวว่า การที่เด็ก เรียนรู้จากการลงมือกระทำ ปฏิบัติกิจกรรมผ่านการเล่น และปฏิบัติกิจกรรมที่เป็นรูปธรรม ส่งผลให้เด็ก ปฐมวัยหลังจากการทำกิจกรรมการเล่นร้อยลูกปัดตามบัตรต้นแบบ มีการคิดเชิงเหตุผลในแต่ละด้าน สูงขึ้น

1.3 ทักษะการสรุปผลและเผยแพร่ความรู้ ในด้านนี้ผลการวิจัยพบว่า เด็กปฐมวัยมีทักษะ สรุปผลและเผยแพร่สูงขึ้น จากก่อนการทดลองซึ่งทักษะสรุปผลและเผยแพร่ความรู้อยู่ในระดับต่ำ ทักษะสรุปผลและเผยแพร่ความรู้เป็นทักษะที่เด็กสามารถอธิบายจากสิ่งที่ได้สำรวจตรวจสอบอย่างมี เหตุผล โดยมีความเชื่อมโยงและสัมพันธ์กัน โดยการนำเสนอด้วยการวาดภาพและพูดแลกเปลี่ยน ความคิดที่เกี่ยวกับผลงานของตน สอดคล้องกับ กุลยา ต้นผลาชีวะ (2551 : 12) มุจกล่าววว่า เด็กมีการ จัดระบบความสัมพันธ์ของข้อมูลภาพและสิ่งที่พบเห็นเข้าด้วยกัน เพื่อแปลตามข้อมูลหรือเชื่อมโยงกับ ข้ออ้างอิงที่พบนำไปสรุปข้อความรู้หรือมโนทัศน์ซึ่งเป็นพื้นฐานความรู้ของการเรียนรู้จากการทดลอง ดังจะเห็นจากการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยเด็กบันทึกข้อมูลผ่านการวาดภาพ และ อธิบายภาพที่ตนวาดและร่วมกันตอบคำถามตามที่ได้ไปหาข้อมูลและสรุปข้อมูลจากการสำรวจหา คำตอบจากคำถามที่เด็กอยากรู้ เด็กอธิบายและบอกได้ว่าคำตอบที่ตนเองไปสำรวจมาเด็กสามารถ อธิบายว่าได้คำตอบอย่างไรบ้างและหลังจากที่เด็กไปทัศนศึกษา เด็กสามารถวาดภาพและอธิบาย รูปภาพที่ตนวาดและนำมาเชื่อมโยงกับคำถามสิ่งที่ตนอยากรู้ เป็นคำตอบ จากการทำแผนผังคำถามสิ่ง ที่ตนอยากรู้ เช่น ผ้าไหมย้อมมะเกลือดำมีลักษณะเป็นอย่างไร จากภาพวาด ผ้าไหมย้อมมะเกลือดำมีสี ดำแต่ตัวผ้าเป็นเส้นหนา ๆ มีลักษณะเป็นอย่างไรและนำมาจัดนิทรรศการในชั้นเรียน เชิญชวนเด็กชั้น อื่นมาร่วมชมนิทรรศการ เด็กนำเสนอเกี่ยวกับกิจกรรมที่ตนเองทำให้ผู้อื่นเข้าใจ ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้เป็น กิจกรรมที่ทำให้เด็กได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรงผ่านวัตถุที่เป็นรูปธรรม อีกทั้งยังเป็นกิจกรรมที่ น่าสนใจโดยที่ทำให้เด็กมีแรงจูงใจในการคิดแสวงหาความรู้ เด็กปฐมวัยสร้างความรู้ผ่านการแสวงหา ความรู้บทบาทครูจะต้องสนใจต่อการถามคำถามของเด็ก จัดเตรียมกิจกรรม ร่วมสนทนากับเด็ก รับฟัง เด็กพูด และให้โอกาสเด็กประเมินผลงานของตนเองเพื่อสรุปความเข้าใจของตน ครูจัดกิจกรรมโดยยึด เด็กเป็นศูนย์กลางเพื่อให้เด็กแสวงหาความรู้ผ่านการสำรวจ สืบค้น การปฏิบัติจริง การทำการทดลอง จนกระทั่งสามารถสร้างความรู้ความเข้าใจด้วยตนเองซึ่งสอดคล้องกับบรูเนอร์ (ประสาธ อิศรปริดา.

2523 : 120-121 อ้างอิง Bruner. n.d.) ที่กล่าวว่าเด็กปฐมวัยจะเรียนรู้และเข้าใจจากการกระทำและเก็บเป็นข้อมูลในการพัฒนาสติปัญญาขั้นต่อไป อย่างต่อเนื่อง และสอดคล้องกับ สมโภชน์ เขียมสุภาษิต (2544 : 237-238) ที่เสนอแนะการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดของเปียเจต์ (Piaget.) ที่กล่าวว่ากิจกรรมที่ครูจัดขึ้นนั้นจะต้องให้เด็กได้มีส่วนร่วมในการลงมือกระทำเพราะจะทำให้เด็กมีโอกาสที่จะมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นการช่วยพัฒนาโครงสร้างทางสติปัญญา นอกจากนี้จากงานวิจัย วลัย สาโดต (2549 : 63) ที่ได้จัดกิจกรรมให้เด็กได้เรียนรู้จากสิ่งที่เป็นรูปธรรมที่ศึกษาแล้วค้นพบว่า การที่เด็กได้เรียนรู้จากกิจกรรมที่เป็นรูปธรรม และได้มีโอกาสลงมือทดลอง จากการทำกิจกรรมจนมอบส่งผลให้เด็กปฐมวัยมีความสามารถด้านมิติสัมพันธ์สูงขึ้น รัตนา นิสมกุล (2550 : 53) ที่สรุปว่า เด็กได้เรียนรู้จากการปฏิบัติกิจกรรมที่เป็นรูปธรรม เด็กได้เรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้า ส่งผลต่อพัฒนาการด้านความคิดเชิงเหตุผลในแต่ละด้านของเด็กปฐมวัยมีความแตกต่างกันตามความสามารถพื้นฐานเดิม

จากที่กล่าวมา กิจกรรมทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมทักษะแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ด้านการตั้งคำถาม ด้านสำรวจและด้านการสรุปและเผยแพร่ความรู้ โดยเด็กมีโอกาสเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงด้วยตนเองจากการสนับสนุนของครูอันเป็นรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นเด็กเป็นศูนย์กลาง และกิจกรรมที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้สูงสุดนั้นจะต้องเป็นกิจกรรมที่เด็กสนใจ ลงมือค้นคว้ากระทำด้วยตนเอง โดยมีครูเป็นผู้ชี้แนะและสนับสนุน คอยช่วยเหลือ ในขณะที่เด็กทำกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัย เพื่อเป็นพื้นฐานในการส่งเสริมพัฒนาการให้ครบทุกด้าน ทั้งทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา

2. ผลการเปรียบเทียบทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองของเด็กปฐมวัย พบว่าเด็กปฐมวัย หลังได้รับการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่นมีทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองสูงกว่า ก่อนการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่ให้ไว้ทั้งนี้อาจเป็นเพราะคณะกรรมการการพัฒนาอภินันเพื่อมาตรฐานวิทยาศาสตร์ศึกษาแห่งชาติเกี่ยวกับการแสวงหาความรู้ทางวิทยาศาสตร์ (อัญชลี ไสยวรรณ. 2548 : 33 ; อ้างอิงจาก Heroman. 2003: Online) กล่าวว่า ทักษะการแสวงหาความรู้ของเด็กปฐมวัยที่เกิดขึ้นในกระบวนการเรียนการสอนประกอบด้วย ความสามารถในการตั้งคำถาม ความสามารถในการสำรวจ การสืบค้นข้อมูล ความสามารถในการใช้เครื่องมือ และประสาทสัมผัสด้านต่างๆ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล ความสามารถในการอธิบายอย่างมีเหตุผล และความสามารถในการแสดงสิ่งที่ได้เรียนรู้ผ่านการวาดภาพ การก่อสร้าง การเขียน กราฟ การเล่าเรื่องหรือการแสดงละคร อัญชลี ไสยวรรณ. (2548 : 26) กล่าวว่า ทักษะการแสวงหาความรู้สำหรับเด็กปฐมวัย หมายถึง ความสามารถในการค้นหาความรู้ด้วยการลงมือกระทำอย่างเป็นระบบจนเกิดความเข้าใจประกอบด้วยความสามารถ 5

ด้าน ดังนี้ การตั้งคำถาม การสืบค้น การใช้เครื่องมือเก็บข้อมูล การใช้ข้อมูลสร้างความเข้าใจและการเผยแพร่ความรู้ที่ค้นพบ จากการศึกษาผลการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อพัฒนาทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองของเด็กปฐมวัยในครั้งนี้เป็นการจัดกิจกรรมนอกห้องเรียนเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นที่จะกระตุ้นให้เด็กเกิดการเรียนรู้และเป็นการเรียนรู้ที่เริ่มจากสิ่งใกล้ตัว เป็นการสอนวิธีหนึ่ง ทั้งยังเป็นกิจกรรมที่เหมาะสมกับการสร้างองค์ความรู้ใหม่ การจัดกิจกรรมทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่นเรื่องวิถีชีวิตการปลูกหอมแดงเริ่มจากการสร้างแผนผังคำถามว่าเด็ก ๆ อยากรู้อะไรเกี่ยวกับการปลูกหอมแดงบ้างและเราจะค้นคว้าหาคำตอบได้โดยวิธีใดได้บ้างแล้วเด็กค้นหาคำตอบจากกิจกรรมทัศนศึกษาขณะทำกิจกรรมเด็กการสำรวจและสังเกตตลอดเวลานอกจากเด็กได้เรียนรู้เกี่ยวกับการค้นคว้าหาคำตอบที่สงสัยแล้วเด็กยังเรียนรู้วิถีชีวิตในชุมชนซึ่งเป็นสิ่งใกล้ตัว ได้รู้ความเป็นมาของท้องถิ่น สามารถตอบสนองของต้องการของเด็กเนื่องจากเป็นกิจกรรมที่ฝึกการสังเกต การตั้งคำถามและเด็กได้เรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ใกล้ตัว อันเป็นเรื่องน่าตื่นตาตื่นใจสำหรับเด็กทุกครั้งทั้งนี้เนื่องจาก กิจกรรมทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นการจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กเกิดการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริงโดยผ่านการสังเกต การตั้งคำถามและผ่านการใช้ประสาทสัมผัสโดยธรรมชาติของเด็กปฐมวัยที่เป็นวัยของความอยากรู้อยากเห็นตลอดเวลาและสนใจสิ่งแวดล้อมรอบตัว การได้เจอสถานการณ์ต่าง ๆ ทำให้เด็กเข้าใจและรวบรวมประสบการณ์ทั้งหมดเข้าด้วยกันซึ่งเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นกับการเรียนรู้ของเด็กแสดงให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่นสามารถพัฒนาทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองของเด็กปฐมวัยได้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในขณะที่เด็กเข้าร่วมกิจกรรมทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่นเด็กได้ทำกิจกรรมด้วยตนเองการที่เด็กเกิดการเรียนรู้โดยการสร้างองค์ความรู้ของตนเองสอดคล้องกับทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism) ของไว กือตสกี (พัชรา อยู่สมบูรณ์. 2551: 74; อ้างอิง Vygotsky.) ทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยการสร้างสรรค์ชิ้นงาน (Constructionism) ของเปียเจต์และแพร่เพิร์ท (วรวรรณ เหมะชะญาติ. 2536: 31; อ้างอิง Piaget n.d.) ที่เน้นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและสอดคล้องกับ จิรพร ไชยเผือก. (2547 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาการจัดการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะการคิดโดยใช้กิจกรรมการเล่นทรายเปียกกับเด็กปฐมวัยและการจัดกิจกรรมการเล่นน้ำ เล่นทรายแบบปกติ ผลปรากฏว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นทรายเปียกมีทักษะการคิดสูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นน้ำ เล่นทรายแบบปกติ และแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

และกรณีการ์ กลิ่นหวาน (2547 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาผลการจัดกิจกรรมเน้นผู้เรียน 4 แบบ ที่มีผลต่อการคิดแบบอนैनัยของเด็กปฐมวัย พบว่า เด็กปฐมวัยภายหลังได้รับการจัดกิจกรรมเน้นผู้เรียน 4 แบบ มีความสามารถในการคิดแบบอนैनัยอยู่ในระดับที่ทั้งในภาพรวมและจำแนกรายด้าน คือด้าน

ความคิดคล่องแคล่ว ความคิดยืดหยุ่นและความคิดริเริ่ม และความสามารถในการคิดแบบอเนกนัยของเด็กปฐมวัย หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่

ระดับ .01

จากที่กล่าวมาแสดงให้เห็นว่า การจัดกิจกรรมทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นการเปิดโอกาสให้เด็กมีประสบการณ์ตรงและฝึกการค้นหาคำตอบจากสิ่งที่ยากรู้ด้วยตนเอง โดยการที่เด็กได้ออกนอกสถานที่ ได้เจอสิ่งของจริงที่หลากหลาย กระตุ้นให้เด็กรู้จักการสังเกตมีการตั้งคำถามในสิ่งที่ยากรู้มีการวางแผนในการสำรวจข้อมูลที่เด็กอยากรู้ มีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการสรุปและเผยแพร่ความรู้ใหม่ด้วยตนเองจึงส่งผลให้เด็กปฐมวัยหลังจากที่ได้รับการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่นมีทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองสูงขึ้น

ข้อสังเกตที่รับจากการวิจัย

1. แหล่งการเรียนรู้จากวัฒนธรรมท้องถิ่นมีความสำคัญอย่างยิ่งเพราะช่วยส่งเสริมให้เด็กรู้ความเป็นมาของท้องถิ่นตัวเองและปลูกฝังการรักและสืบทอดวัฒนธรรมของท้องถิ่นที่ตนอาศัยอยู่
2. เด็กรู้จักวางแผนงาน และปฏิบัติงานตามลำดับขั้นตอนเนื่องจากกิจกรรมทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นกิจกรรมที่เด็กได้ฝึกการทำงานอย่างมีขั้นตอนเป็นไปตามลำดับต่อเนื่องจนจบกิจกรรม เริ่มด้วยการวางแผนในการสืบค้นข้อมูลที่ตนเองสนใจไปจนกระทั่งเด็กเก็บรวบรวมข้อมูลและสรุปเผยแพร่ความรู้
3. เด็กมีความรู้ในเรื่องต่าง ๆ เช่น ความเป็นมาของท้องถิ่นของตนเอง ปรากฏณ์ชาวบ้าน เครื่องดนตรีพื้นบ้าน ประเพณีของท้องถิ่น วัฒนธรรมชนเผ่าต่าง ๆ ในท้องถิ่น วิถีชีวิตในท้องถิ่น และคำขวัญประจำท้องถิ่น เป็นต้น
4. เด็กเรียนรู้และทำกิจกรรมด้วยความสนใจและสนุกสนาน กิจกรรมทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นกิจกรรมที่แปลกใหม่สำหรับเด็กปฐมวัย สามารถสร้างความสนใจ และกระตุ้นให้เด็กอยากเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี ขณะทำกิจกรรมเด็กมีโอกาสไปเรียนรู้สิ่งของจริงด้วยตนเองอย่างอิสระเรียนรู้ได้พูดคุยในกลุ่มของตนเองในบรรยากาศการเรียนรู้ที่ไม่เคร่งเครียด ทำให้เด็กเรียนรู้สิ่งต่างๆ ได้ดี

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

เนื่องจากกิจกรรมทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นกิจกรรมที่ต้องออกนอกสถานที่ ซึ่งผู้สนใจจะนำกิจกรรมการทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่นไปใช้มีข้อควรคำนึงถึง ดังนี้

1. การสร้างข้อตกลงและความเข้าใจในการดำเนินกิจกรรมต่อผู้บริหารโรงเรียนและผู้ปกครองนักเรียนในการออกนอกสถานที่ทุกครั้ง

2. ครูควรมีผู้ช่วยผู้วิจัยอย่างน้อย 2 คนในการดูแลความปลอดภัยของเด็กขณะเดินทางทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่น

3. เลือกใช้วัสดุ อุปกรณ์ ให้เหมาะสม ปลอดภัย และมีจำนวนเพียงพอกับเด็กสอดคล้องกับท้องถิ่น และสิ่งแวดล้อมที่เด็ก ๆ ค้นเคย มีการยืดหยุ่นเวลาให้เหมาะสมกับความสนใจของเด็ก

4. วิทยากรที่ให้ความรู้ควรเป็นวิทยากรในท้องถิ่น

5. ก่อนลงมือทำกิจกรรมในสัปดาห์แรก ครูควรแนะนำกิจกรรมและควรสร้างข้อตกลงเบื้องต้นในการออกนอกสถานที่ให้ได้เด็กทราบ

ข้อเสนอแนะในการทำงานวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยถึงผลของการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อพัฒนาทักษะทางด้านอื่นๆ ของเด็กปฐมวัย เช่น ทักษะทางภาษา ทักษะทางด้านการให้ความร่วมมือทักษะทางด้านการแก้ปัญหา และทักษะทางด้านวิทยาศาสตร์ เป็นต้น

2. ควรมีการศึกษาวิจัยถึงผลของการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อนำผลที่ได้มาพัฒนาร่วมกับการจัดประสบการณ์ด้านอื่น ๆ ที่จะช่วยให้เด็กมีการพัฒนาทักษะทางด้านต่าง ๆ ที่หลากหลาย

3. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองระหว่างผลการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่น กับการจัดกิจกรรมในรูปแบบอื่นที่มีผลต่อทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองของเด็กปฐมวัย เพื่อนำผลที่ได้มาเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดกิจกรรมที่สามารถส่งเสริมทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองของเด็กปฐมวัยได้อย่างเหมาะสมและคุ้มค่า



บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมวิชาการ. กระทรวงศึกษาธิการ สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2545). **คู่มือการจัดห้องเพื่อพัฒนาการศึกษาเพื่อ
พัฒนาการเรียนรู้สำหรับเด็กและเยาวชน**. กรุงเทพฯ: ศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กและครอบครัว.
----- (2545). **เอกสารประกอบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544**
กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว.
----- (2546). **คู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546**.
กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว.
- กรมศิลปากร. สำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ. (2540). **ระบบการบริหาร-
จัดการวัฒนธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: ประชาชน.
- กวรรณิการ์ กลิ่นหวาน. (2547). **ผลของการจัดกิจกรรมเน้นผู้เรียน 4 แบบที่มีต่อการคิด
แบบอเนกนัยของเด็กปฐมวัย**. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. (การศึกษา
ปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- กาญจนา บุญสำรวย. (2550). **การคิดเชิงเหตุผลของเด็กปฐมวัยที่ทำการกิจกรรมการเล่นร้อยลูกปัด
ตามบัตรต้นแบบ**. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
ถ่ายเอกสาร.
- กุลยา ตันติผลาชีวะ. (2545). **การจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย**. กรุงเทพฯ:
เอ็ดดิสันเพรสโปรดักส์.
----- (2547). **การจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย**. กรุงเทพฯ: เอ็ดดิสันเพรสโปรดักส์.
- ประสาธ อิศรปริดา. (2523). **จิตวิทยาการเรียนรู้กับการสอน** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์กราฟฟิคอาร์ต.
- เกียรติวรรณ อำนวยกุล. (2550). **ฉลาด เก่ง ดี และมีความสุข**. กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดบุ๊ค.
ที่ว่าการอำเภอราชสีเสลด. (2553). **ข้อมูลอำเภอราชสีเสลด จังหวัดศรีสะเกษ**. ค้นเมื่อ 20
มกราคม 2553, <http://www.muangkong.com/imfomation.html>.
- จรรววรรณ ธรรมวัตร. (2530). **คติชาวบ้านอีสาน**. กรุงเทพมหานคร: อักษรวัฒนา.
- จิรพร ไชยเผือก. (2540). **ผลของการใช้กิจกรรมการเล่นทรายเปียกที่มีต่อทักษะการคิดของเด็ก
ปฐมวัย**. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ชูศรี วงศ์รัตนะ. (2550). **เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: เทพนิมิต.

- ชนัญญา ไทยนิวัฒน์วีไล. (2553). **ผลของการจัดประสบการณ์วิทยาศาสตร์โดยใช้วิธีวัฏจักร การสืบสอบหาความรู้ที่มีต่อทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของเด็กอนุบาล.** วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- ธนชาติ หล่อนกลาง. (2550). **การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนวัฒนธรรมท้องถิ่นตาม แนวการสอนประสบการณ์การอ่านแบบเสริมต่อการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้าง ความสามารถการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจและเจตคติต่อวัฒนธรรมท้องถิ่น ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ.** วิทยานิพนธ์ ค.ศด.(หลักสูตรการสอนและเทคโนโลยี การศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- ธนาทิพ ฉัตรภูติ. (2545, มีนาคม). “เรียนรู้นอกสถานที่,” **วารสารสารปฏิรูปสื่อเพื่อการปฏิรูป การศึกษา.** 2(5): 25 – 26.
- ธีรภรณ์ ภัคดี. (2550). **ผลของการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์เรื่องน้ำ ตามโครงการ พระราชดำริที่มีต่อการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย.** วิทยานิพนธ์ กศ.ม.(การศึกษา ปฐมวัย). กรุงเทพฯ:บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- นิตี เอียวศรีวงศ์. (2538). **ชาติไทย เมืองไทย แบบเรียนและอนุสาวรีย์: ว่าด้วยวัฒนธรรม รัฐและรูปการจิตสำนึก.** กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ที่พิมพ์ที่ตั้ง เซ็นเตอร์.
- นิคม มุสิกคามะ. (2542). **แนวทางการทำนุบำรุงรักษามรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น.** กรุงเทพมหานคร: ประชาชน.
- นิตยา ประพฤติกิจ. (2539). **คณิตศาสตร์สำหรับเด็กปฐมวัย.** กรุงเทพฯ : โอ. เอส. พริ้นติ้งเฮ้าส์.
- นพเนตร ธรรมบวร. (2544, มีนาคม). “บทบาทครูในการพาเด็กไปทัศนศึกษา,” **วารสาร ปฏิรูปสื่อเพื่อการปฏิรูปการศึกษา.** 2545: 4.
- บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์. (2545). **รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ เรื่อง การประเมินผล การเรียนรู้.** กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ประเวศ วะศรี. (2547). **ภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมกับการพัฒนา.** ราชบัณฑิตยสถาน 29 (เมษายน-มิถุนายน): 275-280.
- ปัทมา จิราภรณ์. (2546). **หลักสูตรและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน.** กรุงเทพฯ: ภาควิชา การศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- ปานใจ จารุวณิช . (2548). **พฤติกรรมทางเพศของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรม คำคล้องจอง.** วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- ปานใจ จิราภภาพ. (2543, เมษายน) “การเรียนรู้โดยการค้นหาข้อมูลด้วยตนเอง”. **วารสาร การศึกษาปฐมวัย**. (2): 10 – 15.
- พัชรา อยู่สมบุญ. (2553). **ผลการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ เรื่องแสง ที่มีต่อทักษะการ แสวงหาความรู้ของเด็กปฐมวัย**. ปรินญาณิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. (การศึกษา ปฐมวัย). กรุงเทพฯ:บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- พัฒนา ชัชพงศ์. (ม.ป.ป.). “โครงสร้างหลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาระดับก่อน ปฐมวัย” ในเอกสารประกอบการประชุมชี้แจงและอบรมรูปแบบการเตรียมความพร้อมก่อนประถมศึกษา. ม.ป.พ.
- พจนา ทรัพย์สมาน. (2549). **การจัดการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้และค้นพบ ความรู้ด้วยตนเอง**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภาวณา ภูมิศรีสะอาด. (2533). **การศึกษาการจัดกิจกรรมสร้างเสริมวิธีการแสวงหาความรู้ ในกลุ่มสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ สำหรับนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 6 ในกรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ ค.ม.(ประถมศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- มาลัย สิงหะ. (2542). **การสอนแบบโครงงาน**. กรุงเทพฯ: ดับบลิว. เจ.พีร็พเพอดี.
- มาลี จุฑา. (2544). **จิตวิทยาการเรียนการสอน**. กรุงเทพฯ: อักษรการพิมพ์.
- มานิช ต้นชวณิชย์. (2537, พฤษภาคม). **การศึกษาความคิดรวบยอดทางจริยธรรมของ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำแนกตาม เพศของนักเรียนและอาชีพของผู้ปกครอง**. **วารสารศึกษาศาสตร์ มข.** 53) : 45 – 46.
- มนตกราน คุ่มรักษา. (2551). **ผลของการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาประกอบการบันทึกข้อมูล ที่มีต่อการสื่อความหมายด้านการเขียนของเด็กปฐมวัย**. ปรินญาณิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ยศ สันตสมบัติ. (2522). **มนุษย์กับวัฒนธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- รัตนา นิสมกุล. (2550). **การคิดเชิงเหตุผลของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะ สร้างสรรค์ด้วยน้ำตาลไอซิ่ง**. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- รัตติกาล สุทธิสวัสดิ์กุล. (2547). **การพัฒนาทักษะด้านคำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้การสอนแบบโครงงาน**. สารนิพนธ์ ศศ.ม. (การสอน ภาษาอังกฤษในฐานะภาษาต่างประเทศ). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2525). **พจนานุกรมฉบับบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525**. พิมพ์ครั้งที่ 5.

กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์ อจท.

----- (2542). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542**. พิมพ์ครั้งที่ 2.

กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์ อจท.

รุจิรัตน์ รุ่งหัวไผ่. (2549). **การศึกษาความสามารถในการทำโครงการคณิตศาสตร์ ทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองและเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จากการจัดกิจกรรมโครงการคณิตศาสตร์**. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม.

(การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

ศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

ลัดดา ภูเกียรติ. **การสอนโดยการใช้โครงการ**. เอกสารประกอบการประชุมเชิงปฏิบัติการการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนสำหรับครูประจำการ เรื่อง นวัตกรรมเพื่อการเรียนรู้สำหรับครูยุคใหม่ ครั้งที่ 1. 21 สิงหาคม 2542.

----- (2543). **โครงการเพื่อการเรียนรู้ : หลักการและแนวทางการจัดกิจกรรม**.

กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ล้วน สายยศ ; และอังคณา สายยศ. (2539). **เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 5.

กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

----- (2540). **สถิติวิทยาทางการวิจัย**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

วรารภรณ์ รั้ววิชัย. (2542). **“การจัดกิจกรรมประจำวันเพื่อพัฒนาเด็ก”** ในเอกสารประกอบการ

อบรมครูโรงเรียนเอกชนระดับก่อนประถมศึกษา. หน้า 159-179 กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

วิศรดา สิงห์สุรีย์. (2549). **ผลของรูปแบบการทอเกี่ยวเพื่อการเรียนรู้ที่มีต่อการเรียนรู้ของ**

ผู้ปกครองและเด็กปฐมวัย. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ:

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

วัฒนาพร ระจับทุกข์. (2545, มีนาคม). **เทคนิคและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียน**

เป็นสำคัญตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิก.

วรรณทิพาและพิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์. (2542). **การพัฒนาการคิดของครูด้วยกิจกรรมทักษะ**

กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ กรุงเทพฯ: เดอะมาสเตอร์กรุ๊ป แมเนจเม้นท์ .

วไลพร พงษ์ศรีทัศน์. (2533). **ผลของการจัดประสบการณ์แบบปฏิบัติการทดลองประกอบ**

อาหารกับแบบปกติ. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิต

วิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- วารีย์ ธีระจิตตร. (2534). **การพัฒนาการสอนสังคมศึกษาระดับประถมศึกษา**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิโรจน์ วัฒนานิมิตกุล. (2540). **การพัฒนาและประเมินรูปแบบการสอนโดยใช้สาระอิงบริบทเพื่อส่งเสริมความใฝ่รู้ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา**. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (ประถมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- วิศกรณีย์ สัมมนา. (2549). **การประยุกต์ใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์เพื่อหาพื้นที่ที่เสี่ยงกลบขยะตามหลักสุขาภิบาล กรณีศึกษาพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ**. วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต. (ภูมิศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วีระ บำรุงรักษ์. (2541). **ระบบการวัดนวัตกรรมและคุณภาพมาตรฐาน**. กรุงเทพฯ: ประชาชน.
- วรวรรณ เหมะญาติ. (2536). **ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวคิดของกาเยทีมีต่อความสามารถในการรับรู้ทางด้านมิติสัมพันธ์ของเด็กก่อนวัยเรียน**. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- ศศิมา พรหมรักษ์. (2546). **พฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์ทางวิทยาศาสตร์**. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต.(การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ศิริพร หงษ์พันธุ์. (2542). **การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้านสิ่งแวดล้อมศึกษาในโรงเรียน**. กรุงเทพฯ.
- ศูนย์วัฒนธรรมมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ. (2553). **โครงการแผนที่วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ชายแดนไทย – กัมพูชา**. ค้นเมื่อ 20 มกราคม 2553.
http://www.mapculture.org/mambo/index.php?option=com_frontpage&Itemid=28
- สมาพร สามเตี้ย. (2545). **พัฒนาการทางการพูดของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมโดยการเล่นเกมหทางภาษา**. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สาโรช บัวศรี. (2531). **ความหมายของวัฒนธรรม**. วัฒนธรรมประจำชาติ. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นท์ติ้ง.

- สิรินทร์ ลัดดาภิรมย์. (2551). **การศึกษาความสามารถทางพหุปัญญาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การจัดกิจกรรมทัศนศึกษาโดยใช้รูปแบบพหุปัญญาเพื่อการเรียนรู้**. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สิริมา ภิญโญอนันต์พงษ์. (2545). **การวัดผลประเมินผลแนวใหม่: เด็กปฐมวัย**. กรุงเทพฯ: ภาควิชาหลักสูตรการสอน สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สีปพนนท์ เกตุทัต. (2541, กุมภาพันธ์). **การศึกษาคือการเรียนรู้ตลอดชีวิต**. วารสารการศึกษานอกโรงเรียน. :5-7.
- สุวัฒน์ มุทหมะเทศา. (2522). **การเรียนการสอนปัจจุบัน**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- สุนนา พานิช. (2531). **การเตรียมความพร้อมของเด็กเล็ก**. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- สมปอง จันทอง. (2530). **วัฒนธรรมภาษาอีสานจากผญา : ศึกษากรณีบ้านหนองเรือ ตำบลสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร**. วิทยานิพนธ์. สาขาวิชาไทยคดีศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต. (2544). **ทฤษฎีและเทคนิคการปรับพฤติกรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 2. การพิมพ์. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมสิทธิ์ จิตรสถาพร. (2536). **เทคนิคการจัดการศึกษานอกสถานที่**. สงขลา: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา.
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2543). **ขั้นตอนการพัฒนาเด็กปฐมวัย ตั้งแต่ปฏิสนธิถึง 5 ปี**. กรุงเทพฯ: ศูนย์พัฒนาหนังสือ กรมวิชาการ.
- สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ. (2540). **แผนการส่งเสริมการท่องเที่ยวทัศนศึกษาสำหรับเยาวชน**. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- สำนักทะเบียนกลาง. (2552). **จำนวนราษฎรทั่วราชอาณาจักร**. ค้นเมื่อ 20 มกราคม 2553. http://203.113.86.149/stat/y_stat.html.
- หทัยวัลย์ บุญประสงค์. (2551). **ผลของการจัดกิจกรรมประกอบอาหารประเภทขนมไทย ที่มีต่อการใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้าของเด็กปฐมวัย**. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- ห้องสมุดประชาชนอำเภอราชไศล. (2553). **ร่องรอยทางประวัติศาสตร์อำเภอราชไศล**.
 ค้นเมื่อ 20 มกราคม 2553. http://srisaket.nfe.go.th/lib5412/topic4_old.php?page=1.
- อนุমানราชชน, พระยา. (2507). **วัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ: บรรณาการ.
- อมรวิทย์ นาครทรรพ. (2546). **การบูรณาการการเรียนรู้วัฒนธรรมกับการศึกษาของ
 ต่างประเทศ**. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- อมรา พงศาพิชญ์. (2537). **วัฒนธรรม ศาสนา และชาติพันธุ์: วิเคราะห์สังคมไทยแนว
 มนุษยวิทยา**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อัญชลี ไสยวรรณ. (2548). **การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนทักษะการคิดแสวงหา
 ความรู้สำหรับเด็กปฐมวัย**. ปรินญานิพนธ์ กศ.ด. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ:
 บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- Abruscato, Joseph. (2000). **Teaching Children Science A Discovery Approach, 5th ed.**
 Boston: Allyn & Bacon.
- Constructing Knowledge through Inquiry. (2003). (Online). Available http://www.angelfire.com/ak4/butterflies/constructing_knowledge.htm. Retrieved August 22,2003.
- Good, C.V. (1945). **Dictionary of Education**. New York: McGraw – Hill.
- Heroman,Cate. (2003). **Feature Article: Science in The Creative Curriculum.(Online).
 Inquiry and Research.: Kindergarten.(2003).(Online)**. Available
http://www.accessola.org/action/Positions/info_studies/html/resrch-k.html.
 Retrieved August 22, 2003.
- John, E.L. (1986). Longitudinal study of the Effects of Specific Instruction on An Classroom
 Test of Formal Reasoning, Correlation Among Cognitive Development, intelligence
 and Achievement. **Dissertation Abstracts International** 46. 2 (February): 2178 - A
- Martin, David J. (2001). **Constructing Early Childhood Science**. The USA: Delmar.
- Maor, Dorit. (1987). **Development of Student Inquiry Skills: a Constructivist Approach in a
 Computerised Classroom Environment**. Perth : Western Australia 6001.
- Melber Leah. (1996). **A Day by the Sea**. The magazine publisher is the copyright
 holder of this article and it is reproduced with permission.


National Science Resources Center. (1997). **Science for All Children: A Guide to Improving Elementary Science Education in Your School District.** Washington, D.C.: National Academy Press.

Scribner Michelle – Maclean. (1992). **More Than Just a Day Away From School: Planning a Great Science Field Trip.** The magazine publisher is the copyright holder of this article and it is reproduced with permission.

Tricia, David. (1999). **Young Children Learning.** London: Paul Chapman.





- 
- ภาคผนวก ก
1. คู่มือแผนการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่น
 2. ตัวอย่างแผนการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่น

คู่มือแผนการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่น

คู่มือนี้จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายวิธีการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งช่วยให้ผู้วิจัยพัฒนาเด็กปฐมวัย โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

หลักการและเหตุผล

ปัจจุบันการเรียนการสอนของเด็กปฐมวัย ไม่ได้ถูกจำกัดอยู่แต่ภายในห้องเรียน เด็กสามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลา ทุกโอกาสและทุกสถานที่ ไม่ว่าจะเป็นในห้องเรียนหรือนอกห้องเรียนเป็นการเปิดโลกทัศน์ และเปิดการเรียนรู้ที่ยิ่งใหญ่ให้กับตัวเด็ก เพราะเด็กจะได้มีโอกาสเรียนรู้จากสภาพแวดล้อมจริง ได้สัมผัสกับธรรมชาติภายนอกห้องเรียน มีงานวิจัยหลายชิ้นระบุตรงกันว่า การเรียนรู้นอกสถานที่ จะทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและกระตือรือร้นต่อบทเรียนมากกว่าปกติ การจัดกิจกรรมทัศนศึกษา วัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อการเรียนรู้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ เด็กได้ทักษะการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง เกิดทักษะการคิดวิเคราะห์จากกิจกรรมที่ตนเองทำ ประกอบด้วยขั้นตอนการทัศนศึกษา 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การตั้งคำถาม

ขั้นตอนที่ 2 การสำรวจ

ขั้นตอนที่ 3 การสรุปผลและเผยแพร่ความรู้

วัตถุประสงค์

เพื่อพัฒนาทักษะการแสวงหาความรู้ของเด็กปฐมวัยที่มีต่อการจัดกิจกรรมทัศนศึกษา วัฒนธรรมท้องถิ่น

ระยะเวลา

แผนการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่น จำนวน 8 หน่วยการเรียนรู้ แบ่งเป็นแต่ละหน่วยการเรียนรู้ ดำเนินการจัดกิจกรรมเป็นเวลา 1 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน รวมทั้งสิ้น 24 วัน

เนื้อหา

ในงานวิจัยนี้ได้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ จำนวน 3 หน่วย 5 เนื้อหาวัฒนธรรมท้องถิ่น สำหรับการ จัดกิจกรรมเป็นเวลา 8 สัปดาห์ ๆ ละ 3 วัน ได้แก่

- สัปดาห์ที่ 1 หน่วย ท่องไปในโลกกว้าง (แหล่งโบราณคดีวัดคงโคก)
- สัปดาห์ที่ 2 หน่วย ท่องไปในโลกกว้าง (หมู่บ้านชนเผ่าเยอ)
- สัปดาห์ที่ 3 หน่วย ท่องไปในโลกกว้าง (พิธีบวงสรวงพญากตะศิลา)
- สัปดาห์ที่ 4 หน่วย ท่องไปในโลกกว้าง (การทอผ้าไหมย้อมมะเกลือดำ)
- สัปดาห์ที่ 5 หน่วย หนุ่ยยากู้ (ปราชญ์ชาวบ้านการเป่า สะไน ศิลปินพื้นบ้านอีสาน)
- สัปดาห์ที่ 6 หน่วย หนุ่ยยากู้ (วิถีชีวิตหมู่บ้านปลูกหอมแดงราชินี)
- สัปดาห์ที่ 7 หน่วย แสนสนุก (เมนูอาหารขึ้นชื่อประจำท้องถิ่น)
- สัปดาห์ที่ 8 หน่วย แสนสนุก (ขนมดอกจอกสินค้าโอท็อปประจำท้องถิ่น)

การดำเนินกิจกรรม

ผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมที่นักศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็น 3 ขั้นตอน โดยแต่ละขั้นตอนจะแบ่งออกเป็นแต่ละวัน รวมทั้งสิ้น 3 วัน คือ

- ขั้นตอนที่ 1 การตั้งคำถาม
- ขั้นตอนที่ 2 การสำรวจ
- ขั้นตอนที่ 3 การสรุปผลและเผยแพร่ความรู้

การประเมินผล

1. ประเมินผลโดยใช้แบบทดสอบทักษะการแสวงหาความรู้สำหรับเด็กปฐมวัย
2. ประเมินผลจากผลงานที่เด็กได้ลงมือปฏิบัติ
3. ประเมินผลตามสภาพจริงที่เด็กได้ลงมือปฏิบัติ

สัปดาห์ที่ 1

สาระการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น
หน่วยการเรียนรู้ท่องเที่ยวในโลกกว้าง

สถานที่สำคัญ
เรื่อง สถานโบราณคดีวัดคงโคก

สาระการเรียนรู้

1. ประวัติความเป็นมาของสถานโบราณคดีวัดคงโคก
2. ความสำคัญของสถานโบราณคดีวัดคงโคก
3. ประโยชน์ของสถานโบราณคดีวัดคงโคก
4. สถานที่ตั้งของสถานโบราณคดีวัดคงโคก

จุดประสงค์การเรียนรู้

ด้านการตั้งคำถาม

1. เด็กสามารถตั้งคำถามในสิ่งที่ตนเองอยากรู้และสร้างแผนผังสิ่งที่อยากรู้ได้
2. เด็กสามารถถามบุคคลในบริเวณโรงเรียนเกี่ยวกับสถานโบราณคดีวัดคงโคกได้
3. เด็กสามารถตั้งคำถามวิทยากรเกี่ยวกับโบราณคดีวัดคงโคกได้

ด้านการสำรวจ

1. เด็กสามารถวางแผนในการหาคำตอบเกี่ยวกับสถานโบราณคดีวัดคงโคก
2. เด็กสามารถหาคำตอบเกี่ยวกับสถานโบราณคดีวัดคงโคกจากบุคคลในบริเวณโรงเรียนได้
3. เด็กสามารถหาคำตอบจากสถานโบราณคดีวัดคงโคกได้โดยการสังเกต สัมผัสและ

ซักถาม

4. เด็กสามารถบันทึกความรู้จากการวาดภาพในสิ่งที่ตนเองอยากรู้เกี่ยวกับสถานโบราณคดีวัดคงโคกลงไปในสมุดเดินทางได้

ด้านการสรุปผลและเผยแพร่ความรู้

1. เด็กสามารถบอกได้ว่าสถานโบราณคดีวัดคงโคกมีความเป็นมาอย่างไร
2. เด็กสามารถเชื่อมโยงคำตอบเกี่ยวกับสถานโบราณคดีวัดคงโคกจากวันที่ 1 และวันที่ 2 ได้
3. เด็กสามารถอธิบายคำตอบเกี่ยวกับสถานโบราณคดีวัดคงโคกได้
4. เด็กสามารถเผยแพร่ข้อมูลโดยการจัดป้ายนิเทศหน้าห้องเรียน

แนวทางในการจัดกิจกรรม

กิจกรรมนี้จัดในช่วงกิจกรรมเสริมประสบการณ์ ซึ่งจัดกิจกรรมแบบทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยกระตุ้นให้เด็กมีความอยากรู้อยากเห็นเพื่อให้เกิดทักษะการแสวงหาความรู้สำหรับเด็กปฐมวัยโดยให้เด็กได้เรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้าโดยผ่านอุปกรณ์สถานการณ์หรือจากสถานที่จริง ซึ่งเน้นให้เด็กเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้ โดยมี 3 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 การตั้งคำถาม

ขั้นตอนที่ 2 การสำรวจ

ขั้นตอนที่ 3 การสรุปผลและเผยแพร่ความรู้

กระบวนการทั้ง 3 ขั้นตอน ปรากฏในแผนการสอนประจำวัน

สื่อการเรียนรู้

รายละเอียดปรากฏในแผนการสอนประจำวัน

แนวทางการประเมินผล

ด้านการตั้งคำถาม

1. สังเกตจากการสนทนาตั้งคำถามและเสนอความคิดเห็นในชั้นเรียน
2. สังเกตจากการตั้งคำถามกับวิทยากร
3. สังเกตจากการให้ความสนใจในสถานโบราณคดีวัดคงโคก

ด้านการสำรวจ

1. สังเกตจากการเสนอความคิดเห็นในการสร้างแผนผังสิ่งที่อยากรู้
2. สังเกตจากการบอกวิธีการหาคำตอบในสิ่งที่เด็กอยากรู้เกี่ยวกับสถานโบราณคดีวัดคงโคก
3. สังเกตจากการหาคำตอบเกี่ยวกับสถานโบราณคดีวัดคงโคก
4. สังเกตจากการบันทึกภาพวาดในสมุดเดินทาง

ด้านการสรุปผลและเผยแพร่ความรู้

1. สังเกตจากการตอบคำถามหลังจากไปหาข้อมูลเกี่ยวกับวัดสถานโบราณคดีคงโคก
2. สังเกตจากการการอธิบายภาพที่เด็กวาดในสมุดเดินทาง
3. สังเกตจากการจัดป้ายนิเทศ

แผนการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่น

สัปดาห์ที่ 1

วันที่ 1 ชั้นการตั้งคำถาม

หน่วย สถานโบราณคดีวัดคงโคก

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้เด็กเกิดทักษะการแสวงหาความรู้ของเด็กปฐมวัย 3 ด้าน
2. เพื่อส่งเสริมให้เด็กได้รู้จักสถานที่สำคัญของท้องถิ่น
3. เพื่อให้เด็กได้รู้จักสังเกตสิ่งต่าง ๆ รอบตัว
4. เพื่อให้เด็กได้รู้จักความเป็นมาของสถานที่สำคัญของท้องถิ่น

สาระสำคัญ

สถานโบราณคดีวัดคงโคก อยู่ในเขตอำเภอราชสีห์ไศล ตั้งอยู่บนเนินดินเก่าแก่ที่เชื่อว่าเดิมเป็นเมืองคงโคกโบราณ มีคูน้ำล้อมรอบเนินดินวัดเมืองคงเป็นวัดคูเมืองในสมัยเก่า แต่ต่อมาได้เกิดเหตุใดไม่ทราบชัดทำให้เมืองล่มร้างลงเป็นเวลานาน มาพื้นที่ใหม่ในภายหลังมีพื้นที่ประมาณ ๙๖ ไร่แหล่งโบราณคดีแห่งนี้ กรมศิลปากรสำรวจขึ้นทะเบียนเป็นแหล่งโบราณคดี และกรมการศาสนาขึ้นทะเบียนเป็นเขตวัดร้างปัจจุบันเป็นที่ตั้งวัดเมืองคง ซึ่งเป็นวัดฝ่ายมหานิกาย รวมทั้งรูปปั้นของพญากตะศิลา ซึ่งเป็นเจ้าเมืองผู้นำชาวเยอมีการบวงสรวงกันทุกวันเพ็ญเดือนสามของทุกปี

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

ขั้นกิจกรรมการเรียนรู้	ทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองของเด็กปฐมวัยที่ปรากฏ
ขั้นนำ 1. ครูเล่านิทานปรัมปราจากหุ่นนิ้วมือเรื่องพระยากระตະศิลาให้เด็กฟัง 2. ครูแนะนำตัวละครในนิทาน 3. ครูเปิดโอกาสให้เด็กถามคำถามเกี่ยวกับนิทานปรัมปราเรื่องพระยากระตະศิลา	<input checked="" type="checkbox"/> ด้านการตั้งคำถาม <input type="checkbox"/> ด้านการสำรวจ <input type="checkbox"/> ด้านการสรุปและเผยแพร่ความรู้

<p style="text-align: center;">ขั้นกิจกรรมการเรียนรู้</p>	<p style="text-align: center;">ทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองของเด็กปฐมวัยที่ปรากฏ</p>
<p>ขั้นกิจกรรม</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ครูนำภาพสถานโบราณคดีวัดคงโคกมาให้เด็กดู 2. เด็กและครูร่วมกันสนทนาเกี่ยวกับภาพสถานโบราณคดีวัดคงโคกโดยใช้คำถามดังนี้ <ul style="list-style-type: none"> -เด็กเคยเห็นสถานที่แห่งนี้หรือไม่/สถานที่แห่งนี้ -สถานที่แห่งนี้มีความเป็นมาอย่างไร 3. เด็กและครูร่วมกันสร้างแผนผังสิ่งที่อยากรู้เกี่ยวกับสถานโบราณคดีวัดคงโคก 4. เด็กร่วมกันระดมความคิดเกี่ยวกับวิธีการหาคำตอบสิ่งที่อยากรู้เกี่ยวกับสถานโบราณคดีวัดคงโคกจากบุคคลและสถานที่ภายในบริเวณโรงเรียน 5. เด็กแบ่งกลุ่มตามความสนใจของตนเอง 6. เด็กค้นหาข้อมูลเป็นกลุ่มจากบุคคลและสถานที่ต่าง ๆ ในโรงเรียนตามหัวข้อที่เด็กสนใจ โดยให้บุคคลในแต่ละสถานที่ในโรงเรียนเขียนคำตอบลงในกระดาษรูป 7. เด็กนำเสนอข้อมูลที่ค้นหาได้ 	<p style="text-align: center;">ความรู้</p> <ul style="list-style-type: none"> <input checked="" type="checkbox"/> ด้านการตั้งคำถาม <input checked="" type="checkbox"/> ด้านการสำรวจ <input checked="" type="checkbox"/> ด้านการสรุปและเผยแพร่
<p>ขั้นสรุป</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. เด็กและครูร่วมกันสรุปเกี่ยวกับข้อมูลสถานโบราณคดีวัดคงโคกที่ค้นหาได้และร่วมสนทนาโดยมีคำถามดังนี้ <ul style="list-style-type: none"> - ข้อมูลที่เราค้นหามีอะไรบ้าง - ถ้าเราจะไปดูสถานโบราณคดีวัดคงโคกเราจะไปดูได้ที่ไหน 2. ครูแจ้งให้เด็กทราบว่าวันรุ่งขึ้นจะพาเด็กไปทัศนศึกษาโบราณคดีวัดคงโคก 3. เด็กและครูร่วมกันสร้างข้อตกลงร่วมกันในการไปทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่นที่โบราณคดีวัดคงโคกในวันรุ่งขึ้น 	<p style="text-align: center;">ความรู้</p> <ul style="list-style-type: none"> <input checked="" type="checkbox"/> ด้านการตั้งคำถาม <input type="checkbox"/> ด้านการสำรวจ <input checked="" type="checkbox"/> ด้านการสรุปและเผยแพร่

สื่อการสอน

1. หนังสือนิ้วมือ
2. นิทานปรัมปราเรื่องพระยากะตะศิลา
3. รูปภาพสถานโบราณคดีวัดคงโคก
4. กระดาษขลุ่ย
5. ปากกาเคมี

การประเมินผล

1. สังเกตจากความสามารถทักษะแสวงหาความรู้ในขณะทำกิจกรรม
2. สังเกตจากการอธิบายและตอบคำถาม
3. สังเกตจากการมีส่วนร่วมในกิจกรรม
4. สังเกตจากการผลงานของเด็ก

นิทานปรัมปรา เรื่อง พระยากะตะศิลา

ไม่ปรากฏนามผู้แต่ง

ตามลำนํ้าโขง เข้ามายังฝั่งไทยโดยมี "ท้าวกะตะศิลา และพระยาไกร(น้องชาย) เป็นหัวหน้า ล่องเรือมาถึงปากแม่น้ำมูล แล้วแยกย้ายกันไปพระยาไกรล่องเรือไปในสายธารแห่งห้วยสำราญ พบที่ฐานที่นํ้าอยู่รวมหมู่เหล่าเข้าสู่แดนทางตะวันออกแห่งเมือง

ศรีสะเกษ (นครศรีลำดวน ชุขันธ์) สร้างบ้าน สร้างเมือง รุ่งเรืองราษฎร์ นามว่า"ปราสาทเยอ" ส่วนพระเชษฐา "ท้าวกะตะศิลา" มุ่งหน้าสู่ตามลำนํ้ามูล ถึงบึงไค้คงโคก(โคก หมายถึง พื้นที่นํ้าท่วมไม่ถึง) จึงตั้งบ้านนี้ว่า "ไค้คงโคก" หรือ "คงโคก" คือ อำเภอราษีไศลในปัจจุบัน

บันทึกผลหลังสอน

.....

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ

(.....)

ผู้สอน



สัปดาห์ที่ 1

วันที่ 2 ชั้นการสำรวจ

หน่วย สถานโบราณคดีวัดคงโคก

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

ขั้นกิจกรรมการเรียนรู้	ทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองของเด็กปฐมวัยที่ปรากฏ
<p>ขั้นนำ</p> <ol style="list-style-type: none"> เด็กและครูร่วมกันทบทวนสิ่งที่อยากรู้สถานโบราณคดีวัดคงโคก เด็กและครูร่วมกันทบทวนข้อตกลงร่วมกันในการไปทัศนศึกษาที่สถานโบราณคดีวัดคงโคก ครูแจกสมุดเดินทางให้เด็กและอธิบายถึงการใช้โดยให้เด็กบันทึกการวาดภาพสิ่งที่ได้พบเห็นหรือประทับใจในสถานโบราณคดีวัดคงโคกขณะทัศนศึกษา 	<ul style="list-style-type: none"> <input type="checkbox"/> ด้านการตั้งคำถาม <input type="checkbox"/> ด้านการสำรวจ <input checked="" type="checkbox"/> ด้านการสรุปและเผยแพร่ความรู้
<p>ขั้นกิจกรรม</p> <ol style="list-style-type: none"> เมื่อเด็กมาถึงสถานโบราณคดีวัดคงโคกให้เด็กสังเกต สำรวจสิ่งต่าง ๆ ครูแนะนำวิทยากรของสถานโบราณคดีวัดคงโคกโดยวิทยากรเล่าถึงความสำคัญความเป็นมาสถานโบราณคดีวัดคงโคก ในขณะที่เด็กสำรวจสถานโบราณคดีวัด คงโคกครูเปิดโอกาสให้เด็กซักถามวิทยากรเกี่ยวกับสิ่งที่เด็กอยากรู้ของสถานโบราณคดีวัดคงโคกโดยครูถามกระตุ้นความคิดเด็กดังนี้ -สิ่งที่อยากรู้ของสถานโบราณคดีวัดคงโคก เด็กสังเกตและซักถามสิ่งที่เด็กสนใจนอกเหนือจากหัวข้อที่เด็กคิดไว้ 	<ul style="list-style-type: none"> <input checked="" type="checkbox"/> ด้านการตั้งคำถาม <input checked="" type="checkbox"/> ด้านการสำรวจ <input checked="" type="checkbox"/> ด้านการสรุปและเผยแพร่ความรู้

ขั้นกิจกรรมการเรียนรู้	ทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองของเด็กปฐมวัยที่ปรากฏ
ขั้นสรุป 1. เด็กละคร่วมกันสรุปถึงการเรียนรู้และสิ่งที่ประทับใจจากการมาทัศนศึกษาที่สถานโบราณคดีวัดคงโคกในวันนี้โดยผ่านการวาดภาพและเล่าเรื่องราวจากภาพลงในสมุดเดินทาง	<input type="checkbox"/> ด้านการตั้งคำถาม <input type="checkbox"/> ด้านการสำรวจ <input checked="" type="checkbox"/> ด้านการสรุปและเผยแพร่ความรู้

สื่อการสอน

1. สมุดเดินทาง
2. วิทยากร
3. สถานโบราณคดีวัดคงโคก

การประเมินผล

1. สังเกตจากความสามารถทักษะแสวงหาความรู้ในขณะทำกิจกรรม
2. สังเกตจากการอธิบายและตอบคำถาม
3. สังเกตจากการมีส่วนร่วมในกิจกรรม
4. สังเกตจากการผลงานของเด็ก

บันทึกผลหลังสอน

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ

(.....)

ผู้สอน

สัปดาห์ที่ 1

วันที่ 3 ชั้นสรุปและเผยแพร่ความรู้

หน่วย สถานโบราณคดีวัดคงโคก

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

ขั้นกิจกรรมการเรียนรู้	ทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองของเด็กปฐมวัยที่ปรากฏ
ขั้นนำ 1. ครูเล่านิทานปรัมปราเรื่องพระยากระตาศิลาจาก หุ่นนี้มือแล้วเล่าไม่จบ 2. เด็กช่วยเล่าต่อให้จบ	<input type="checkbox"/> ด้านการตั้งคำถาม <input type="checkbox"/> ด้านการสำรวจ <input checked="" type="checkbox"/> ด้านการสรุปและเผยแพร่ความรู้
ขั้นกิจกรรม 1. เด็กแต่ละคนอธิบายเกี่ยวกับภาพวาดของตนใน สมุดเดินทาง 2. เด็กและครูร่วมกันสรุปถึงการไปทัศนศึกษาที่ สถานโบราณคดีวัดคงโคกและการเรียนรู้เรื่อง สถานโบราณคดีวัดคงโคกดังนี้ -สถานโบราณคดีวัดคงโคกมีความเป็นมาอย่างไร -สถานโบราณคดีวัดคงโคกมีประโยชน์อย่างไร -สถานโบราณคดีวัดคงโคกอยู่ที่ไหน -การไปทัศนศึกษาในครั้งนี้ทำให้เรารู้อะไรบ้าง	<input type="checkbox"/> ด้านการตั้งคำถาม <input type="checkbox"/> ด้านการสำรวจ <input checked="" type="checkbox"/> ด้านการสรุปและเผยแพร่ความรู้
ขั้นสรุป 1. เด็กร่วมกันจัดป้ายนิเทศในการไปทัศนศึกษาใน ครั้งนี้หน้าห้องเรียน	<input type="checkbox"/> ด้านการตั้งคำถาม <input type="checkbox"/> ด้านการสำรวจ <input checked="" type="checkbox"/> ด้านการสรุปและเผยแพร่ความรู้

สื่อการสอน

1. หุ่นนิ้วมือ
2. นิทานพระยากะตะศิลา
3. สมุดเดินทาง
4. ป้ายนิเทศหน้าห้องเรียน
5. กาว
6. สีเทียน

การประเมินผล

1. สังเกตจากความสามารถทักษะแสวงหาความรู้ในขณะทำกิจกรรม
2. สังเกตจากการอธิบายและตอบคำถาม
3. สังเกตจากการมีส่วนร่วมในกิจกรรม
4. สังเกตจากการผลงานของเด็ก

บันทึกผลหลังสอน

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ

(.....)

ผู้สอน



ภาคผนวก ข

- คู่มือแบบทดสอบทักษะการแสวงหาความรู้ของเด็กปฐมวัย
- ตัวอย่างแบบทดสอบทักษะการแสวงหาความรู้ของเด็กปฐมวัย

คู่มือแบบทดสอบทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองของเด็กปฐมวัย

(อายุ 5 – 6)

วัตถุประสงค์

เพื่อทดสอบทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองของเด็กปฐมวัย อายุ 5 – 6 ปี เกี่ยวกับความสามารถในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองของเด็กปฐมวัย 3 ด้าน ดังนี้

ด้านการตั้งคำถาม หมายถึง ความสามารถในการถามหรือพูดเกี่ยวกับวัตถุ สิ่งมีชีวิตและสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเพื่อหาคำตอบในสิ่งที่อยากรู้

ด้านการสำรวจ หมายถึง ความสามารถในการดำเนินการค้นหา วางแผนการสำรวจ ตรวจสอบข้อมูล และเก็บรวบรวมข้อมูลผ่านการใช้เครื่องมือและประสาทสัมผัสด้านต่าง ๆ ของเด็กปฐมวัย

ด้านการสรุปผลและเผยแพร่ความรู้ หมายถึง ความสามารถในการนำข้อมูลที่สำรวจมาจัดระบบข้อมูลเพื่อสร้างความเข้าใจและนำเสนอการดำเนินการสำรวจเพื่อให้ผู้อื่นเข้าใจโดยการพูดอธิบายภาพวาด

ลักษณะทั่วไปของแบบทดสอบ

แบบทดสอบทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองของเด็กปฐมวัยเป็นแบบทดสอบภาคปฏิบัติ (Performance test) มีวิธีการประเมินโดยใช้ข้อคำถาม หรือ MEQ (Modified Essay Question) เป็นการประเมินโดยครูจะใช้กรณีศึกษาตามลำดับเหตุการณ์แล้วถามเด็กเป็นระยะๆ โดยใช้สถานการณ์ที่เป็นเงื่อนไข (Conditional Situation) และถามคำถามที่กระตุ้นให้เด็กแสดงความสามารถตามวัตถุประสงค์ของการทดสอบที่ตั้งไว้ แบบทดสอบทักษะการแสวงหาความรู้ของเด็กปฐมวัยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นแบบทดสอบคู่ขนาน มีจำนวน 2 ชุด คือชุดเมล็ดมัทศจรรยและชุดน้ำสมุนไพรรักษา แต่ละชุด มี 3 ข้อคำถาม แบ่งเป็น 4 ขั้นตอน ซึ่งเป็นเรื่องราวที่มีความต่อเนื่องกันโดยให้เด็กตอบเชิงปฏิบัติการวัตถุประสงค์ของการทดสอบที่ตั้งไว้ ใช้ทดสอบก่อนเรียน 1 ชุด และทดสอบหลังเรียน 1 ชุด

วิธีการดำเนินการทดสอบ

วิธีการดำเนินการทดสอบแบบทดสอบทักษะการแสวงหาความรู้ของเด็กปฐมวัย อายุ 5 – 6 ปี มีดังนี้

1. ผู้ดำเนินการทดสอบศึกษาคู่มือให้เข้าใจกระบวนการทั้งหมดก่อน ใช้ภาษาให้ชัดเจนเป็นธรรมชาติเพื่อให้เด็กสนใจและตั้งใจฟัง
2. จัดเตรียมสถานที่และอุปกรณ์ให้พร้อม

3. ผู้ดำเนินการทดสอบสร้างความคุ้นเคยกับเด็ก โดยการชวนเด็กสนทนาอย่างเป็นมิตร
4. ดำเนินการทดสอบเป็นรายบุคคล
5. เวลาที่ใช้ในการทดสอบ ผู้วิจัยกำหนดเวลาในการปฏิบัติของเด็กปฐมวัย ข้อคำถามละประมาณ 15 นาที เวลารวมไม่ควรเกิน 60 นาที
6. ผู้ดำเนินการทดสอบชี้แจงให้เด็กได้รู้ว่า เด็กจะต้องปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง ในเรื่องที่คุณกำหนดให้
8. ผู้ทดสอบสังเกตและบันทึกคะแนนและพฤติกรรมการแสดงออกของเด็กและสอบถามเด็กไปตามสถานการณ์ที่กำหนด

การตรวจให้คะแนน

ผู้ทดสอบวินิจฉัยความสามารถ หรือ การแสดงพฤติกรรมของเด็กว่าสอดคล้องกับวัตถุประสงค์หรือไม่ ข้อสอบมีทั้งหมด 3 สถานการณ์ โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้ คือ

1. ให้คะแนน 2 คะแนนเมื่อเด็กมีพฤติกรรมหรือคำถามมากกว่า 1 พฤติกรรมหรือคำถาม
2. ให้ 1 คะแนนเมื่อเด็กมีพฤติกรรมหรือคำถาม 1 พฤติกรรมหรือคำถาม
3. ให้ 0 คะแนนเมื่อเด็กไม่มีพฤติกรรมหรือคำถามเลย เด็กไม่มีความสงสัยหรือไม่ถามคำถาม

เลย

แบบทดสอบทักษะแสวงหาความรู้ของเด็กปฐมวัย

แบบทดสอบชุดที่ 1

กิจกรรมชุดเมล็ดมหัศจรรย์

ทักษะการแสวงหาความรู้ ด้วยตนเองของเด็ก ปฐมวัย	ขั้นตอนการทดสอบ										
<p><u>ด้านการตั้งคำถาม</u></p> <p>ความสามารถในการถามหรือพูดเกี่ยวกับวัตถุสิ่งมีชีวิตและสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเพื่อหาคำตอบในสิ่งที่อยากรู้</p>	<p>ขั้นตอนที่ 1</p> <p>ครูนำเมล็ดงาขาว งาดำ เมล็ดถั่ว ถั่วเขียว ถั่วแดง และเมล็ดที่พองตัวแล้วให้เด็กสังเกต ครูให้เด็กลองจับเมล็ดที่พองตัวโดยครูยังไม่บอกว่าเป็นเมล็ดอะไร ครูบอกว่า “ให้หนูสังเกตสิ่งที่ครูนำมาให้ดู และหนูมีคำถามที่หนูสงสัยไหมคะ”</p> <p>สังเกตพฤติกรรมเด็กว่ามีการตั้งคำถามในสิ่งที่สงสัยหรือไม่</p> <p>พฤติกรรม _____</p> <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse; margin-top: 10px;"> <thead> <tr> <th colspan="2" style="text-align: center;">เกณฑ์การให้คะแนน</th> </tr> <tr> <th style="width: 70%;">คำตอบ/พฤติกรรม</th> <th style="width: 30%;">ระดับคะแนน</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>1. เด็กมีคำถามมากกว่า 1 คำถาม</td> <td style="text-align: center;">2</td> </tr> <tr> <td>2. เด็กมีความสงสัยหรือมีคำถาม 1 คำถาม</td> <td style="text-align: center;">1</td> </tr> <tr> <td>3. เด็กไม่มีความสงสัยหรือไม่ถามคำถามเลย</td> <td style="text-align: center;">0</td> </tr> </tbody> </table>	เกณฑ์การให้คะแนน		คำตอบ/พฤติกรรม	ระดับคะแนน	1. เด็กมีคำถามมากกว่า 1 คำถาม	2	2. เด็กมีความสงสัยหรือมีคำถาม 1 คำถาม	1	3. เด็กไม่มีความสงสัยหรือไม่ถามคำถามเลย	0
เกณฑ์การให้คะแนน											
คำตอบ/พฤติกรรม	ระดับคะแนน										
1. เด็กมีคำถามมากกว่า 1 คำถาม	2										
2. เด็กมีความสงสัยหรือมีคำถาม 1 คำถาม	1										
3. เด็กไม่มีความสงสัยหรือไม่ถามคำถามเลย	0										
<p><u>ด้านการสำรวจ</u></p> <p>ความสามารถในการดำเนินการค้นหา วางแผนการสำรวจตรวจสอบ ข้อมูล และเก็บรวบรวมข้อมูลผ่านการใช้เครื่องมือและประสาทสัมผัสด้านต่างๆ ของเด็กปฐมวัย</p>	<p>ขั้นตอนที่ 2</p> <p>ครูนำน้ำเปล่าใส่กะละมังและเตรียมแก้วพลาสติกใส วางไว้ 5 ใบ จากนั้นครูนำเมล็ดที่พองตัวที่เตรียมไว้แล้วมาผสมกับน้ำหวานสีแดงในเหยือกใบใหญ่ แล้วบอกเด็กว่า “ครูอยากได้เมล็ดแบบนี้สักหนึ่งแก้ว เด็กช่วยครูหาคำตอบได้ไหมคะว่าจะทำได้จากอะไรและทำได้อย่างไร”</p> <p>คำตอบ/พฤติกรรม _____</p>										

ความสามารถทักษะการ แสวงหาความรู้	ขั้นตอนการทดสอบ										
	<p>ขั้นตอนที่ 2 (ต่อ)</p> <table border="1" data-bbox="592 387 1401 808"> <thead> <tr> <th colspan="2" data-bbox="592 387 1401 450">เกณฑ์การให้คะแนน</th> </tr> <tr> <th data-bbox="592 450 1203 512">คำตอบ/พฤติกรรม</th> <th data-bbox="1203 450 1401 512">ระดับคะแนน</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td data-bbox="592 512 1203 629">1. เด็กมีพฤติกรรมในการสำรวจค้นหาคำตอบมากกว่า 1 พฤติกรรม</td> <td data-bbox="1203 512 1401 629">2</td> </tr> <tr> <td data-bbox="592 629 1203 745">2. เด็กมีพฤติกรรมในการสำรวจหาคำตอบ 1 พฤติกรรม</td> <td data-bbox="1203 629 1401 745">1</td> </tr> <tr> <td data-bbox="592 745 1203 808">3. เด็กไม่มีพฤติกรรมการสำรวจเลย</td> <td data-bbox="1203 745 1401 808">0</td> </tr> </tbody> </table>	เกณฑ์การให้คะแนน		คำตอบ/พฤติกรรม	ระดับคะแนน	1. เด็กมีพฤติกรรมในการสำรวจค้นหาคำตอบมากกว่า 1 พฤติกรรม	2	2. เด็กมีพฤติกรรมในการสำรวจหาคำตอบ 1 พฤติกรรม	1	3. เด็กไม่มีพฤติกรรมการสำรวจเลย	0
เกณฑ์การให้คะแนน											
คำตอบ/พฤติกรรม	ระดับคะแนน										
1. เด็กมีพฤติกรรมในการสำรวจค้นหาคำตอบมากกว่า 1 พฤติกรรม	2										
2. เด็กมีพฤติกรรมในการสำรวจหาคำตอบ 1 พฤติกรรม	1										
3. เด็กไม่มีพฤติกรรมการสำรวจเลย	0										
<p><u>ด้านการสำรวจ</u> ความสามารถในการ ดำเนินการค้นหา วาง แผนการสำรวจตรวจสอบ ข้อมูล และเก็บรวบรวม ข้อมูลผ่านการใช้เครื่องมือ และประสาทสัมผัสด้านต่าง ๆ ของเด็กปฐมวัย</p>	<p>ขั้นตอนที่ 3 ครูนำกระดาษ ดินสอ สี และกาวมาวางไว้แล้วบอกเด็กว่า “ครูให้หนูลงรูปกิจกรรมที่หนูทำเมื่อสักครู่จากอุปกรณ์ที่ครูเตรียมให้” คำตอบ/พฤติกรรม _____</p> <table border="1" data-bbox="592 1099 1401 1520"> <thead> <tr> <th colspan="2" data-bbox="592 1099 1401 1162">เกณฑ์การให้คะแนน</th> </tr> <tr> <th data-bbox="592 1162 1203 1225">คำตอบ/พฤติกรรม</th> <th data-bbox="1203 1162 1401 1225">ระดับคะแนน</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td data-bbox="592 1225 1203 1341">1. เด็กมีพฤติกรรมในการเก็บรวบรวมข้อมูลมากกว่า 1 พฤติกรรม</td> <td data-bbox="1203 1225 1401 1341">2</td> </tr> <tr> <td data-bbox="592 1341 1203 1458">2. เด็กมีพฤติกรรมในการเก็บรวบรวมข้อมูล 1 พฤติกรรม</td> <td data-bbox="1203 1341 1401 1458">1</td> </tr> <tr> <td data-bbox="592 1458 1203 1520">3. เด็กไม่มีพฤติกรรมในการเก็บรวบรวมข้อมูลเลย</td> <td data-bbox="1203 1458 1401 1520">0</td> </tr> </tbody> </table>	เกณฑ์การให้คะแนน		คำตอบ/พฤติกรรม	ระดับคะแนน	1. เด็กมีพฤติกรรมในการเก็บรวบรวมข้อมูลมากกว่า 1 พฤติกรรม	2	2. เด็กมีพฤติกรรมในการเก็บรวบรวมข้อมูล 1 พฤติกรรม	1	3. เด็กไม่มีพฤติกรรมในการเก็บรวบรวมข้อมูลเลย	0
เกณฑ์การให้คะแนน											
คำตอบ/พฤติกรรม	ระดับคะแนน										
1. เด็กมีพฤติกรรมในการเก็บรวบรวมข้อมูลมากกว่า 1 พฤติกรรม	2										
2. เด็กมีพฤติกรรมในการเก็บรวบรวมข้อมูล 1 พฤติกรรม	1										
3. เด็กไม่มีพฤติกรรมในการเก็บรวบรวมข้อมูลเลย	0										

ความสามารถทักษะการ แสวงหาความรู้	ขั้นตอนการทดสอบ											
<p>การสรุปผลและเผยแพร่ ความรู้ หมายถึง การนำ ข้อมูลที่สืบค้นมาจัดระบบ ข้อมูลเพื่อสร้างความเข้าใจ และนำเสนอกระบวนการ สืบค้นเพื่อให้ผู้อื่นเข้าใจโดย การพูด อธิบายภาพวาด</p>	<p>ขั้นตอนที่ 4</p> <p>ครูบอกเด็กว่า“ครูอยากรู้ว่ามันทำมาจากเมล็ดอะไรและเด็กหาคำตอบได้อย่างไรและรูปภาพที่หนูวาดคือรูปอะไรคะ”</p> <p>คำตอบ/พฤติกรรม _____</p> <table border="1" data-bbox="592 562 1398 1039"> <thead> <tr> <th colspan="2" data-bbox="592 562 1398 622">เกณฑ์การให้คะแนน</th> </tr> <tr> <th data-bbox="592 622 1203 683">คำตอบ/พฤติกรรม</th> <th data-bbox="1203 622 1398 683">ระดับคะแนน</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td data-bbox="592 683 1203 801">1. เด็กมีพฤติกรรมในการสรุปและเผยแพร่ข้อมูลมากกว่า 1 พฤติกรรม</td> <td data-bbox="1203 683 1398 801">2</td> </tr> <tr> <td data-bbox="592 801 1203 920">2. เด็กมีพฤติกรรมในการสรุปและเผยแพร่ข้อมูล 1 พฤติกรรม</td> <td data-bbox="1203 801 1398 920">1</td> </tr> <tr> <td data-bbox="592 920 1203 1039">3. เด็กไม่มีพฤติกรรมในการสรุปและเผยแพร่ข้อมูลเลย</td> <td data-bbox="1203 920 1398 1039">0</td> </tr> </tbody> </table>		เกณฑ์การให้คะแนน		คำตอบ/พฤติกรรม	ระดับคะแนน	1. เด็กมีพฤติกรรมในการสรุปและเผยแพร่ข้อมูลมากกว่า 1 พฤติกรรม	2	2. เด็กมีพฤติกรรมในการสรุปและเผยแพร่ข้อมูล 1 พฤติกรรม	1	3. เด็กไม่มีพฤติกรรมในการสรุปและเผยแพร่ข้อมูลเลย	0
เกณฑ์การให้คะแนน												
คำตอบ/พฤติกรรม	ระดับคะแนน											
1. เด็กมีพฤติกรรมในการสรุปและเผยแพร่ข้อมูลมากกว่า 1 พฤติกรรม	2											
2. เด็กมีพฤติกรรมในการสรุปและเผยแพร่ข้อมูล 1 พฤติกรรม	1											
3. เด็กไม่มีพฤติกรรมในการสรุปและเผยแพร่ข้อมูลเลย	0											

แบบทดสอบทักษะแสวงหาความรู้ของเด็กปฐมวัย
แบบทดสอบชุดที่ 2 **กิจกรรมชุดน้ำสมุนไพรน้ำรู้**

ทักษะการแสวงหาความรู้ ด้วยตนเองของเด็ก ปฐมวัย	ขั้นตอนการทดสอบ										
<p><u>ด้านการตั้งคำถาม</u></p> <p>ความสามารถในการถามหรือพูดเกี่ยวกับวัตถุสิ่งมีชีวิตและสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเพื่อหาคำตอบในสิ่งที่อยากรู้</p>	<p>ขั้นตอนที่ 1</p> <p>ครูนำผลกระเจี๊ยบ ทับทิม ต้นตะไคร้ ดอกอัญชัน ใบเตย และน้ำกระเจี๊ยบ น้ำทับทิม น้ำตะไคร้ น้ำอัญชัน และน้ำใบเตย มาวางไว้ให้เด็กสังเกต โดยครูบอกว่า “ให้เด็กสังเกตสิ่งที่ครูนำมาให้ดู และเด็กถามคำถามสิ่งที่สงสัย”</p> <p>สังเกตพฤติกรรมเด็กว่ามีการตั้งคำถามในสิ่งที่สงสัยหรือไม่</p> <p>พฤติกรรม _____</p> <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr> <th colspan="2" style="text-align: center;">เกณฑ์การให้คะแนน</th> </tr> <tr> <th style="text-align: center;">คำตอบ/พฤติกรรม</th> <th style="text-align: center;">ระดับคะแนน</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td style="text-align: center;">4. เด็กมีคำถามมากกว่า 1 คำถาม</td> <td style="text-align: center;">2</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">5. เด็กมีความสงสัยหรือมีคำถาม 1 คำถาม</td> <td style="text-align: center;">1</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">6. เด็กไม่มีความสงสัยหรือไม่ถามคำถามเลย</td> <td style="text-align: center;">0</td> </tr> </tbody> </table>	เกณฑ์การให้คะแนน		คำตอบ/พฤติกรรม	ระดับคะแนน	4. เด็กมีคำถามมากกว่า 1 คำถาม	2	5. เด็กมีความสงสัยหรือมีคำถาม 1 คำถาม	1	6. เด็กไม่มีความสงสัยหรือไม่ถามคำถามเลย	0
เกณฑ์การให้คะแนน											
คำตอบ/พฤติกรรม	ระดับคะแนน										
4. เด็กมีคำถามมากกว่า 1 คำถาม	2										
5. เด็กมีความสงสัยหรือมีคำถาม 1 คำถาม	1										
6. เด็กไม่มีความสงสัยหรือไม่ถามคำถามเลย	0										
<p><u>ด้านการสำรวจ</u></p> <p>ความสามารถในการดำเนินการค้นหา วางแผนการสำรวจตรวจสอบข้อมูล และเก็บรวบรวมข้อมูลผ่านการใช้เครื่องมือและประสาทสัมผัสด้านต่างๆ ของเด็กปฐมวัย</p>	<p>ขั้นตอนที่ 2</p> <p>ครูหยิบน้ำสมุนไพรในภาชนะทึบ (น้ำกระเจี๊ยบ) มาวางและเตรียมแก้วน้ำวางไว้ข้างๆ แล้วบอกเด็กว่า “ถ้าครูอยากทำน้ำชนิดนี้ เด็กช่วยครูหาคำตอบได้ไหมคะว่าจะทำได้จากอะไร”</p> <p>คำตอบ/พฤติกรรม _____</p>										

ความสามารถทักษะการ แสวงหาความรู้	ขั้นตอนการทดสอบ										
	<p>ขั้นตอนที่ 2 (ต่อ)</p> <table border="1" data-bbox="592 387 1401 808"> <thead> <tr> <th colspan="2" data-bbox="592 387 1401 450">เกณฑ์การให้คะแนน</th> </tr> <tr> <th data-bbox="592 450 1203 512">คำตอบ/พฤติกรรม</th> <th data-bbox="1203 450 1401 512">ระดับคะแนน</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td data-bbox="592 512 1203 629">4. เด็กมีพฤติกรรมในการสำรวจค้นหาคำตอบมากกว่า 1 พฤติกรรม</td> <td data-bbox="1203 512 1401 629">2</td> </tr> <tr> <td data-bbox="592 629 1203 745">5. เด็กมีพฤติกรรมในการสำรวจหาคำตอบ 1 พฤติกรรม</td> <td data-bbox="1203 629 1401 745">1</td> </tr> <tr> <td data-bbox="592 745 1203 808">6. เด็กไม่มีพฤติกรรมการสำรวจเลย</td> <td data-bbox="1203 745 1401 808">0</td> </tr> </tbody> </table>	เกณฑ์การให้คะแนน		คำตอบ/พฤติกรรม	ระดับคะแนน	4. เด็กมีพฤติกรรมในการสำรวจค้นหาคำตอบมากกว่า 1 พฤติกรรม	2	5. เด็กมีพฤติกรรมในการสำรวจหาคำตอบ 1 พฤติกรรม	1	6. เด็กไม่มีพฤติกรรมการสำรวจเลย	0
เกณฑ์การให้คะแนน											
คำตอบ/พฤติกรรม	ระดับคะแนน										
4. เด็กมีพฤติกรรมในการสำรวจค้นหาคำตอบมากกว่า 1 พฤติกรรม	2										
5. เด็กมีพฤติกรรมในการสำรวจหาคำตอบ 1 พฤติกรรม	1										
6. เด็กไม่มีพฤติกรรมการสำรวจเลย	0										
<p><u>ด้านการสำรวจ</u> ความสามารถในการ ดำเนินการค้นหา วาง แผนการสำรวจตรวจสอบ ข้อมูล และเก็บรวบรวม ข้อมูลผ่านการใช้เครื่องมือ และประสาทสัมผัสด้านต่าง ๆ ของเด็กปฐมวัย</p>	<p>ขั้นตอนที่ 3 ครูนำกระดาษ ดินสอ สี และกาวมาวางไว้แล้วบอกเด็กว่า “ครูให้หนูลงรูปกิจกรรมที่หนูทำเมื่อสักครู่จากอุปกรณ์ที่ครูเตรียมให้” คำตอบ/พฤติกรรม _____</p> <table border="1" data-bbox="592 1099 1401 1520"> <thead> <tr> <th colspan="2" data-bbox="592 1099 1401 1162">เกณฑ์การให้คะแนน</th> </tr> <tr> <th data-bbox="592 1162 1203 1225">คำตอบ/พฤติกรรม</th> <th data-bbox="1203 1162 1401 1225">ระดับคะแนน</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td data-bbox="592 1225 1203 1341">1. เด็กมีพฤติกรรมในการเก็บรวบรวมข้อมูลมากกว่า 1 พฤติกรรม</td> <td data-bbox="1203 1225 1401 1341">2</td> </tr> <tr> <td data-bbox="592 1341 1203 1458">2. เด็กมีพฤติกรรมในการเก็บรวบรวมข้อมูล 1 พฤติกรรม</td> <td data-bbox="1203 1341 1401 1458">1</td> </tr> <tr> <td data-bbox="592 1458 1203 1520">3. เด็กไม่มีพฤติกรรมในการเก็บรวบรวมข้อมูลเลย</td> <td data-bbox="1203 1458 1401 1520">0</td> </tr> </tbody> </table>	เกณฑ์การให้คะแนน		คำตอบ/พฤติกรรม	ระดับคะแนน	1. เด็กมีพฤติกรรมในการเก็บรวบรวมข้อมูลมากกว่า 1 พฤติกรรม	2	2. เด็กมีพฤติกรรมในการเก็บรวบรวมข้อมูล 1 พฤติกรรม	1	3. เด็กไม่มีพฤติกรรมในการเก็บรวบรวมข้อมูลเลย	0
เกณฑ์การให้คะแนน											
คำตอบ/พฤติกรรม	ระดับคะแนน										
1. เด็กมีพฤติกรรมในการเก็บรวบรวมข้อมูลมากกว่า 1 พฤติกรรม	2										
2. เด็กมีพฤติกรรมในการเก็บรวบรวมข้อมูล 1 พฤติกรรม	1										
3. เด็กไม่มีพฤติกรรมในการเก็บรวบรวมข้อมูลเลย	0										

ความสามารถทักษะการ แสวงหาความรู้	ขั้นตอนการทดสอบ	
<p>การสรุปผลและเผยแพร่ ความรู้ หมายถึง การนำ ข้อมูลที่สืบค้นมาจัดระบบ ข้อมูลเพื่อสร้างความเข้าใจ และนำเสนอกระบวนการ สืบค้นเพื่อให้ผู้อื่นเข้าใจโดย การพูด อธิบายภาพวาด</p>	<p>ขั้นตอนที่ 4</p> <p>ครูบอกเด็กว่า“ครูอยากรู้ว่ามีคนทำมาจากอะไรและเด็กหาคำตอบได้ อย่างไรและรูปภาพที่หนูวาดคือรูปอะไรคะ”</p> <p>คำตอบ/พฤติกรรม _____</p>	
	<p>เกณฑ์การให้คะแนน</p>	
	<p>คำตอบ/พฤติกรรม</p>	<p>ระดับคะแนน</p>
	<p>1. เด็กมีพฤติกรรมในการสรุปและเผยแพร่ข้อมูล มากกว่า 1 พฤติกรรม</p> <p>2. เด็กมีพฤติกรรมในการสรุปและเผยแพร่ข้อมูล1 พฤติกรรม</p> <p>3. เด็กไม่มีพฤติกรรมในการสรุปและเผยแพร่ข้อมูล เลย</p>	<p>2</p> <p>1</p> <p>0</p>

ภาคผนวก ค

ผลการวิเคราะห์เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ค่าดัชนีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบทดสอบทดสอบวัดทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองของเด็กปฐมวัย
2. ค่า $\sum X$ ค่า $\sum Y$ ค่า $\sum X^2$ ค่า $\sum Y^2$ ค่า $\sum XY$ เพื่อหาความสัมพันธ์ของทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองของเด็กปฐมวัย โดยใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน
3. ค่าความยากง่าย (P_e) และค่าอำนาจหนัก (D) ของแบบทดสอบวัดทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองของเด็กปฐมวัย

ตาราง 7 ค่าดัชนีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบทดสอบวัดทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง
ของเด็กปฐมวัย

ผู้เชี่ยวชาญ	คะแนนความคิดเห็น ชุดที่			
	1	2	3	4
คนที่ 1	- 1	-1	1	1
คนที่ 2	1	1	-1	1
คนที่ 3	1	1	1	-1
IOC	0.67	0.67	0.67	0.67

จากตาราง 7 พบว่าค่าดัชนีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบทดสอบวัดทักษะการแสวงหา
ความรู้ด้วยตนเองของเด็กปฐมวัยทุกข้อเป็น 0.67

ตาราง 8 ค่า $\sum X$ ค่า $\sum Y$ ค่า $\sum X^2$ ค่า $\sum Y^2$ ค่า $\sum XY$ เพื่อหาความสัมพันธ์ของทักษะ
การแสวงหาความรู้ด้วยตนเองของเด็กปฐมวัย โดยใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

ชุดที่	$\sum X$	$\sum Y$	$\sum X^2$	$\sum Y^2$	$\sum XY$
1	23	51	85	337	159

หาความสัมพันธ์ของทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองของเด็กปฐมวัย โดยใช้
สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

$$r_{xy} = \frac{N\sum XY - \sum X\sum Y}{\sqrt{[N\sum X^2 - (\sum X)^2][N\sum Y^2 - (\sum Y)^2]}}$$

เมื่อ r แทน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์

$\sum X$ แทน ผลรวมของคะแนนชุด X

$\sum Y$ แทน ผลรวมของคะแนนชุด Y

$\sum X^2$ แทน ผลรวมของคะแนนชุด X แต่ละตัวยกกำลังสอง

$\sum Y^2$ แทน ผลรวมของคะแนนชุด Y แต่ละตัวยกกำลังสอง

$\sum XY$ แทน ผลรวมของผลคูณระหว่าง X กับ Y

N แทน จำนวนคนหรือสิ่งที่ศึกษา

จากตาราง 8 จะได้ $N = 15$, $\sum X = 23$, $\sum Y = 51$, $\sum X^2 = 85$, $\sum Y^2 = 337$,
 $\sum XY = 159$

$$r_{XY} = \frac{5(159) - (23)(85)}{\sqrt{[5(85) - (23)^2][5(337) - (51)^2]}}$$

$$= 0.90$$

ตาราง 9 ค่าความยากง่าย (P_E) และค่าอำนาจจำแนก (D) ของแบบทดสอบทักษะการแสวงหาความรู้
 ของเด็กปฐมวัย

ข้อคำถาม	ค่าความยากง่าย (P_E)	ค่าอำนาจจำแนก (D)
ชุดที่ 1 น้ำสมุนไพรน้ำรั้ว		
1. การตอบคำถาม	.75	.50
2. การสำรวจ	.31	.63
3. การสรุปและเผยแพร่ข้อมูล	.43	.50
ชุดที่ 2 เมล็ดมัทศจรวย		
1. การตอบคำถาม	.69	.63
2. การสืบสำรวจ	.38	.25
3. การสรุปและเผยแพร่ข้อมูล	.38	.75

จากตาราง 9 พบว่าผลการหาคุณภาพของแบบทดสอบทักษะการคิดแสวงหาความรู้สำหรับเด็กปฐมวัย ชุดน้ำสมุนไพรน้ำรั้ว มีค่าความยากง่ายตั้งแต่ 0.31 – 0.75 ค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป ชุดเมล็ดมัทศจรวย มีค่าความยากง่าย ตั้งแต่ 0.38 – 0.69 ค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.25 ขึ้นไป



ภาคผนวก ง

- ภาพการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่น

ภาพกิจกรรมทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่น













ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นางสาวชัชวราภรณ์ ศรีผา
วันเดือนปีเกิด	20 พฤษภาคม 2522
สถานที่เกิด	จังหวัดร้อยเอ็ด
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	100 หมู่ 7 ตำบลโพนทราย อำเภอโพนทราย จังหวัดร้อยเอ็ด 45240
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	ครู อันดับ คศ.1
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนบ้านไพรพัฒนา สังกัดสำนักงานศรีสะเกษ เขต 3 อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ 32140
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ.2537	มัธยมศึกษาตอนต้น(ม.3) จาก โรงเรียนสตรีศึกษาร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด
พ.ศ.2540	มัธยมศึกษาตอนปลาย(ม.6) จาก โรงเรียนศรีธวัชวิทยาลัย จังหวัดร้อยเอ็ด
พ.ศ.2545	ค.บ.(การศึกษาปฐมวัย) จาก มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
พ.ศ.2553	กศ.ม.(การศึกษาปฐมวัย) จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ